

Academia Bârlădeană

Anul XX, **2 (51)**, Trim. II, 2013

Revistă editată de Societatea literar-culturală *Academia Bârlădeană*

Președinte de onoare: C.D. Zeletin ● Președinte: Elena Monu

Academia Bârlădeană se pregătește de centenar !

Avec un supplément FRANCOPHILIE ROUMAINE

Sub ploaia străvezie și tactilă...

C. D. ZELETIN

Sub ploaia străvezie și tactilă,
dorm arborii îmbrățișați în gând,
marea ierbii, roabă la argilă,
n-a mai visat de cine știe când...

Egal surâde timpul, picurând
din ornicele treze pe șindrilă.
Dorm arborii îmbrățișați în gând,
sub ploaia străvezie și tactilă.

Se sting bulbucii, aburul plâpând
întinde pleduri firave de milă,
iar eu ascult, din adâncimi urcând,
singurătatea vieții pulsatilă.

Dorm arborii îmbrățișați în gând.

Din volumul *Nu-i mai ajunge sufletului...*,
2005.

Din viața „Academiei”

30 martie 2013, ora 9:30 – La sediul Casei de Ajutor Reciproc a Pensionarilor (CARP) „Elena Cuza” din Bârlad, în Sala de conferințe „Al. I. Cuza”, Elena Monu a susținut expunerea „380 de ani de la nașterea Cronicarului Miron Costin”, în care a subliniat legăturile marelui cronicar cu ținutul Tutovei: familia Costin a avut moșii în jurul Bârladului, de exemplu Ceucani (azi Ciocani). În legătură cu sfârșitul tragic, prin decapitare, al lui Miron Costin, conferențiară a precizat că a avut drept pretext complotul de la Suseni-Băcani, urzit de marii boieri din sudul Moldovei (Pălădeștii, Costăcheștii, Racovișeștii) ce urmărea înlăturarea domnului Constantin Cantemir, supus cu totul boierilor greci Ruset, precum și înlocuirea lui cu Velicico, fratele lui Costin. De reținut este și faptul că ultimul descendent al familiei, Emanoil Costin (1807-1871), medic al orașului Bârlad, a fost un cunoscut unionist, deputat în adunarea ad-hoc a Moldovei și membru în comitetul ce a strâns fonduri pentru construirea spitalului „Bârlad și Elena Beldiman”.

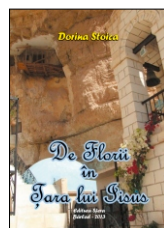
30 martie 2013, ora 11 – Reuniunea curentă a Academiei Bârlădene a avut în program conferința susținută de Roxana Galan, cu titlul *Spațiul mitologic românesc: lumile*. A urmat prezentarea pe care poetul Simion Bogdănescu a făcut-o pe marginea cărții *Bietul om sub vremi*, de Dorina Stoica. În cadrul aceleiași reuniuni, a fost lansat numărul festiv (50) al revistei *Academia Bârlădeană*. Revista a inserat un grupaj de pagini

dedicate, la zi aniversară, domnului C.D. Zeletin, președinte de onoare al Societății. Cităm din mesajul de felicitare: *Cel mai frumos dar pe care i-l putem oferi este să-l citim/șă-l recitim în măiastra-i limbă și să-i urăm să atingă, lin dar sigur, cea de-a*

șaptea treaptă a Scrierilor!

21 aprilie 2013 – Florin Bălănescu, redactor cultural la Radio Iași, a transmis Elenei Monu următorul mesaj de mulțumire pentru ciclul de reportaje realizate în perioada aprilie-octombrie 2012, sub genericul „Vechi conace boierești din Moldova”: *Prezentarea cursivă și abundența de date mă transpun în vremurile acelea de demult, de care mă simt atras iremediabil și în care mă regăsesc cu mult mai mult decât în talmeș-balmeșul de astăzi. Vă mulțumesc pentru amabilitatea cu care ați acceptat să colaborați [...] cu toată admirația pentru enciclopedia de istorie care sunteți*. Înregistrarea cea mai recentă a fost difuzată la Radio Iași miercuri, 1 mai 2013, în cadrul emisiunii „Oamenii Moldovei”.

27 aprilie 2013 – La sediul CARP Bârlad, a avut loc lansarea cărții „De Florii, în Țara lui Iisus” a d-nei Dorina Stoica. Moderator al întâlnirii a fost Serghei Coloșenco, omagiat în revista CARP „Viața noastră”, lansată cu același prilej. Scriitorul a primit din partea organizatorilor reuniunii un trofeu aniversar.

18 mai 2013 – Academia Bârlădeană, prin Elena Monu, a participat la un eveniment cu triplă semnificație, organizat de Școala Gimnazială „Constantin Parfene” din Vaslui: aniversarea a 120 de ani de la înființarea școlii, finalizarea lucrărilor de restaurare a clădirii și dezvelirea bustului profesorului Constantin Parfene, realizat de sculptorul Gheorghe Alupoaei. Elena Monu a oferit școlii volumele scrise de prof. Constantin Parfene, *Caleidoscop memorialistic-epistolar, I, II*. În cuvântul ei, președinta Academiei Bârlădene a menționat faptul că ambele volume au fost editate și finanțate de Societatea culturală bârlădeană.

20 mai 2013 – Școala Gimnazială „Principesa Elena Bibescu”, director Maricela Popa, a organizat la monumentul funerar al familiei Manolache Costache Epureanu, aflat în Cimitirul „Eternitatea” din Bârlad, ceremonia de pomenire a patroanei Școlii.

20-22 mai 2013 – La invitația Elenei Monu, în ziua de 20 mai, a sosit la Bârlad istoricul Mihai Dimitrie Sturdza, membru fondator și, timp de mai mulți ani, președinte al Institutului Român de Genealogie și Heraldică „Sever D. Zotta”, înființat la Iași în anul 1996. Invitatul nostru este stră-strănepot al domnitorului Mihail Sturdza, iar străbunica sa, Caterina, aparține ramurii Sturdza Bârlădeanu. Familia Sturdza Bârlădeanu și-a construit casa la marginea cartierului Munteni, imobil unde a funcționat o parte a muzeului bârlădean. Pe terenul menționat, de 10.000 m², Ștefanache și Safta Sturdza au ctitorit Biserica Sf. Spiridon. Așa cum rezultă din inscripțiile aflate în pridvor, au mai susținut financiar biserica personalități bârlădene de marcă, precum Manolache Costache Epureanu, principesa Elena Bibescu, senatorii liberali Stroe S. Belloescu și Lascăr Costin. În dimineața zilei de 21 mai, Elena Monu și Cezar Crăescu l-au însoțit pe dl. Mihai Sturdza într-un periplu istoric ce a cuprins conacul multisecular al familiei Palade de la Suseni-Băcani, monumentul votiv al lui A. Vlahuță și conacul familiei Costache Pătrășcanu, ambele situate în satul care poartă numele scriitorului.

Cătălin-Andrei TEODORU

*In memoriam***Gheorghe Roșca-Codreanu**

La 175 de la trecerea în neființă a comisului Gheorghe Roșca-Codreanu, Consiliul Local al Comunei Vișoara (fostă Băsești) a dispus schimbarea denumirii școlii primare din satul Văleni, fostă moșie a comisului Gheorghe Roșca-Codreanu, în *Școala Primară Gheorghe Roșca Codreanu, Văleni*.

Toată lumea cunoaște renumitul Colegiu Național „Gheorghe Roșca-Codreanu” din Bârlad, însă puțină lume mai știe că această școală ar fi trebuit înființată pe moșia Văleni, conform dorinței testamentare a marelui filantrop, după cum spun bătrânii satului, în pădure, pe locul numit *La Lac*.

Reproducem mai jos articolele în care se menționează dorința înființării școlii pe moșia Văleni:

„6. ... să se facă o școală pe moșia mea (n.a. Văleni) pentru una sută elevi, cari să învețe dialectul (limba) latinesc.

8. Rog pe moșul meu Ioan Costachi să se judece pentru moșia mea Văleni, de pe care moșul meu să ieie în tot anul două zecimi din toate veniturile, iar celelalte opt părți care rămân din venituri să le întrebuințeze la școala care voi arăta mai jos.

9. Din veniturile mele să se facă pe moșia mea (n.a. Văleni) o școală în care să încapă 100 tineri, care să învețe dialectu (limba) latinesc, precum și mai sus la articolul 6 am zis.”¹

După cum bine știm, din păcate, unchiul său, Ioan Costachi, nu a dus la îndeplinire dorințele testamentare. Eforia Învățăturilor din acea vreme, condusă de Gh. Asachi, fiind nevoită să se judece pentru această diată, și să înființeze în Bârlad după cum bine știm, al patrulea liceu din cele două țări române.

Prin acțiunea Consiliului Local al Comunei Vișoara, de a da școlii din satul Văleni numele marelui filantrop și fost proprietar al moșiei Văleni, s-a făcut într-un fel o reparație morală, memoria lui Gheorghe Roșca-Codreanu rămânând veșnică în inima locuitorilor satului Văleni.

Așteptăm și alte acțiuni care să facă veșnică amintirea lui Gheorghe Roșca-Codreanu, de exemplu dezvelirea unui bust în satul Văleni, astfel se va respecta și punctul 5 al testamentului („5. Din veniturile iarăși pe doi ani ale moșiei mele și din vânzarea întregii păduri ce am pe dânsa, să se facă două închipuiri de monumenturi, unul pentru părintele meu și al doilea pentru fratele meu Dimitrie² și pentru mine, aceste să se facă cu frumoasă arhitectură.”) sau măcar a unei troițe care să pomenească pe cei doi frați ale căror morminte nu (mai) există, reconstruirea în satul Văleni a bisericii cu hramul *Sf. Gheorghe și Dimitrie*, ctitorie a spătarului Ioan Codreanu, biserică arsă în anul 2002.

Note:

1. Antonovici, Ioan - „Frații Gheorghe și Neculai Roșca-Codreanu Fondatorii Liceului și Școalei-Profesionale de Fete Din Bârlad”, Tipografia George V. Munteanu, Bârlad, 1908, p. 33-37.
2. Dimitrie a murit de ciumă în satul Văleni, fiind îngropat la biserică din Văleni (biserica a ars în anul 2002), drept strana mică, în partea de nord, lângă perete.

Codreanu

*Non omnis moriar.
(De tot nu voi muri.)*

HORATIUS

Cercetând cu luare aminte Moldoveanul țara sa, care, în alăturare cu altele, se vede încă înapoetă în științe și arte, pre lângă elementele intelectuale, cu care natura au înzestratu pe compatrioți, descopere mijloace ale viitoarei sale fericiri, pregătite de patriotizmul și dărnicia cea măreață a strămoșilor.

Teodor Codreanu

Nu statue, nici monumente clasice ne împodobesc peațele cetăților noastre; bibliotecile și muzeile nu ne păstrează icoane și biografii de ale eroilor, înțelepților și filantropilor ce au stătutu aice în vechime. Ostentația lipsește, dară sămința cea mănoasă a binefacerei, sămănată de mâna lor, zace în sânul pământului: și așteaptă timpul disvălirei sale. De la obârșia râului Moldova până la șesul Dunării, și de la culmea Pionului până la Cetatea-Albă, se înalță între munți și codruri nenumărate monumente neperitoare, nu ca acele ale Egiptului făcute a se lupta cu dintele cel rozătoriu a veacurilor, înălțate pentru săturarea eroizmului Domnitorilor, ce monumente consfințite evlaviei și omenirii. Astăzi încă, după marginirea țerei, se numără 125 monăstiri care, sub umbrirea altarului, unele sânt menite a fi adăposturi pentru evlavie și meserii, altele școli pentru luminarea junimei, și în care, suspinul pătimășului și rostul mulțămirei îmbinate; se înalță cătră ceriu pentru bine-cuvântarea Dănuitorilor, încatu alor sufletelor mărinimoase n'au încetatu a viețui între noi, și cându voința lor cea de pe urmă va avea deplină aplicație, atunci aceste așazămintele vor fi chear plăcute lui D-zeu și înființătoare fericirii și vânteii patriei.

Cumcă sentimentele patriotice și mărinimoase,

prin care relațiile sociale sau păstratu în mezul nenumăratelor tâmplări, nu s-au stâns de totu între Românii Moldovei, le-au vederatu între altele, în zilele noastre, și vrednicul de aducere aminte Gheorghe Codreanu, căruea consfințitu aceste puține rânduri ca unu tribut a recunoștinței publice cuvenite unui adevărat bine-făcătoriu a patriei.

Comisul Gheorghe, fiul Spăt. Ioan Codreanu, sau născutu la Bârlad 10 Martie 1805. Înezestratu fiind de natură cu talenturi alese, și mai cu samă cu sentimente și cu temperamentu foarte blându dară rezolutu, priimitor de ori ce înrăurire nobilă. Căpătânduși creșterea, după sistema de atunci, au învățatu limba grecească, franceză și germană, cultivând însă mai multu cele două dintâi pe lângă limba românească.

Reînvierea sentimentelor naționalității, contimpurană cu înformarea shoalelor naționale în Vasiliana, la anul 1828, au însuflețit și pe ist june de bucurie și l'au îndemnatu a se pune în relație mai apropietă cu personalu sholasticu. Vizitându dese ori clasele se mira auzindu paradosirea teoretică a gramaticii române, care până atunci se învăța numai din practică, a geografiei, a istoriei și a cursului de matematică, toate aceste științi în limba patriei ce în epoha domniilor străine, era proscrisă din drepturile cuvenite. Mai mult decâtu toate îl aducea în mirare afinitatea cea mare a limbei latine cu cea română, pentru care îl cuprinsă o mare simpatie, ce mai în urmă avu unu rezultatu atât de bunu pentru shoale.

Sentimentul seu cel patrioticu și bravu l'au vederat la organizarea regulată a miliției Moldovene. Gheorghe Codreanu, era unul din cei întâi nobili ce se înscrișă în miliție, în care la 7 Oct. 1830 au întratu ca comandantu a companiei a II-a, și apoi acei a IV-a de infanterie, în care cu zelu și vrednicie au stătutu spre mulțămirea șefilor și iubirea soldaților, până la reforma miliției într'unu batalion și un escadron. Aflândușă apoi din nesănătate peste complet, deplin împuternicitul Prezident (Contele) Kiselef, prin ordin de zi iau încuviințat demisia la 1 Noembrie 1832, precum adeverează atestatul Colonelului (de atunci) Costachi.

Îngrijirea unei sănătăți delicate, care îl țânea mai cu samă la moșia sa Vălenii, n'ul împedeca a se îndeletnici cu cultura științelor pentru care simția sporindu mare plecare. Drept aceea lăsând altora vâpaea proiectelor himerice, ce mai cu samă căutând ami perfecționa însușirile înăscute, alegea soțietatea bărbaților carii puteau răspunde dorinței sale. Deasa vizitare a reînoitei gimnazii Vasiliene, a urzitului institut al Albinei, unde se concetrau toate lucrările născândeii literature române pe baza învățăturilor clasice, au captivat (robit) buna plecare a Codreanului pentru impulsul ce ținea patriei un viitoriu! Deseori se vedea deabătând cu literații români, teme asupra literaturei și a politicei patriei, și din toate se înțălegea o giudecată cumpătată, încredințătoare că acea întâi bază a românilor este a se înturna, precum la uricul limbei, deasemene la virtuțile cele austere a strămoșilor, la iubirea lor de patrie și la bărbăția militară.

În mijlocul îndeletnicirilor literare și acelor câmpene, se declară simtoame amenințătoare sănătății sale, care după îndelungată cură prin cei mai buni doctori, nu sau putut înlătura, încât vederata scădere a puterilor, l'au îndemnat a călători spre consultare la Viena, de unde, după o cură radicală și întrebuierea apelor minerale, dorea a se înturna în dulcea patrie spre a se consfinți cu o injunită putere în cariera ce m'au fost plănuir'o. După o duioasă luare de adio de la unicul seu frate D. nobilul Nicolae Codreanu, și de la numeroșii companioni ce l'însoțiau cu a lor

urări și dorințe, purcesă în 8 Iunie 1837 de la Galați pe coverta unui vapor, îndrumândușă spre Viena.

Petrecerea sa în acea capitală au fost tot odată încurajetoare și dureroasă, căci văzând atâte instituturi publice, menite pentru luminarea tinerimei, ajutorul celor sermani și desvoltarea industriei, au simțit cât de înapoetă era patria, cât rămâne generații de astăzi a osteni, și câte împregiurări favorabile se cerau spre a o mișca în cariera nouă ce i sau deschis! Pe cât puterea trupului scădea, pe atâta sporea acea morală care până la cel din urmă minut rămasă triumfătoare asupra lăngezirii trupului.

Simțindusă prin neagiunsul medeținei, apropiet de încheerea carierei pământeste, ce amenința plinirea bunelor sale proiecte, Codreanu au aflat mijloace de a face nemuritoare a sale plecări virtuozose în favorul luminării compatrioților, prin testament formalnic dănuind moșia sa Vălenii pentru înființarea unei sholi în limba Latină.

Nu vom însemna în ce curse căzuse astă diată, în care era aproape a se stânge scopul cel maritim a dănuitorului, încât Epitropia învățăturilor, prin organul referendarului ei D.G. Asachi, au fost nevoită a sta în giudecată, care, după sensul lămurit al actului, au decretat în favorul casei shoalelor moșia Vălenii, cu însărcinarea legătorilor și a datorilor.

Pentru a plini voința dănuitorului, Prea Î. Domn, prin rezoluția pusă pe Anaforaoa Epitropiei, au încuviințat a se forma la shoala din Bârlad un clas spețial de învățarea limbei Latine, care întru aducerea aminte a dănuitorului, sau denumit Clasă Codreanu.

De asemenea sau decretat a se așeza cu solenitate în sala shoalei portretul seu zugrăvit în oleiu de pictorul Lemni, și în tot anul a se serba de corpul sholastic ziua onomastică a Dănuitorului. Guvernul, preguitoriu unei fapte atât de lăudate, au împărtășit-o Generalnicei adunări prin cuvântul adresat în sesia anului 1846.

Memoria se va viețui nu numai între acei ce deadreptul se vor împărtăși de binefacerea învățăturei, ce între toți prețuitorii nu a cuvintelor ce a faptelor patriotice.

Alăturăm portretul Codreanului pe când era capitan în miliția națională.

Gh. Asachi

*Articol de Gh. Asachi apărut în „Calendarul românilor pe anul 1849”,
transcriere din slavonă în română de Cătălin-Andrei Teodoru.*

SEMNAL

Ultimele două apariții în Colecția „Biblioteca rebus”,
nr. 87 și nr. 88.

Simion MEHEDINȚI

O mărturisire *

Între orașele Moldovei, Bârladul a fost în generația trecută, un centru de iradiere culturală, prin școli cu renume, prin câteva reviste și mai ales prin interesul pentru folclor și publicarea de documente istorice. Dela o vreme, a socotit că se poate încununa și cu-o Academie proprie.

Lăsăm urmașilor sarcina de a judeca oamenii și faptele în perspectiva lor exactă. Un lucru e sigur de pe acum: scriitorul Tutoveanu, cum îl arată și numele, are un loc de seamă printre cei care s'au ostenit pentru cultură, în vechiul oraș moldovean.

Într'un timp când limba română începuse a se poci, iar poezia se slujea, devenind un soi de cocktail pregătit după rețete internaționale, sărbătoritul de azi a avut curajul să rămână lângă tradiție. Nu s'a lăsat ademenit nici de literatura narodnică (poporanistă) pregătitoare bolșevismului, nici de mode apusene: simbolism, futurism, dadaism... și cum le mai chema pe cele patronate de „boemi”. Mare curaj, să nu te sfiești a cânta din fluer, când bălciul literar răsuna de larma jazului, și să nu-ți pierzi cumpătul, când după epoca „Luceafărului”, - culminarea poeziei lui Eminescu – ajunsese totuși a fi prețuiți chiar scriitori mediocri, iar alții cu real talent, dar cu ceea ce Francezii numesc „une odeur canaille”.

Mare merit într'o vreme de americanism literar și de imitație, să rămâi la mijloacele proprii, fără a da busna în arena literară, fie și cu prețul de a ajunge măscăriciu public ori negustor de tipărituri pro vanitate, pro pecunia...sau pentru alte scopuri streine de adevărata cultură.

Nietzsche pomeneste undeva de „filosofia rătăculii”, de „mișmaș ideologic și de gunoiu adunat dintr'o sută de filosofii” (Begriffsmischmasch und – Mist aus hundert Philosophien). Față de apucături atât de vulgare, e un semn de omenie și de nobleță, dacă un scriitor poate fi prețuit și pentru modestia sa. Talentul e un accident: biologiei zic „mutație”; nobleța presupune însă totdeauna sănătatea unei familii cu o lungă tradiție de muncă și o mare disciplină sufletească. La adăpostul ei răsare azi un ghiocel, mâne floarea Paștilor, poimâne un crin, un bujor sau altă floare bogată. Dar toate... la locul și la timpul lor, când vine „plinirea vremii”, - fără îmbulzeală, fără filosofia rătăculii sau literatura cu rătăc, amintită de Nietzsche.

De aceea, când va trece bălciul și sgomotul reclamei celor care trăesc prin vanitate și pentru vanitate, scriitorul Tutoveanu, vechi colaborator al „Convorbirilor literare” va avea locul său deplin asigurat în amintirea urmașilor. (*)

Notă: A fost respectată ortografia timpului.

* Din „Păstorul Tutovei”, 1942, număr festiv dedicat poetului George Tutoveanu, cu prilejul împlinirii a 70 de ani.

Costin CLIT

Documente inedite privind istoria orașului Bârlad

1. - 1801 februarie 25. – Enciul Croitorul și Maria Botezatu vând o casă lui Tănasă Macri, situată pe „ulița ci merge spre școala jădovească”.

Adică eu, Croitorul de aice din târgul Bârladului, dinpreună cu soțul răposatului Costandin Botezatu, Marie, dat-am adivărat și încredințat zăpăsul nostru la mâna dumisali jupânului Tănasă Ciolacu, zăt Tănasă Macri, precum să știe că având noi o casă făcută de tovarășie, din vreme(a) ci am fost tovarăș cu răposatul Costandin, însă casa nu-i pe locul nostru, ci cu bezmăn câte cinsprezăce lei pe an, de la Costandin Chirica. Deci noi, învoindu-ne între noi și cu primire(a) amândurora părților, am scos casa vânzătoare, găsându-să muștereu numitul Tănasă, și de nimene asupriți, nici săliți, i-am vândut casa care este din jos de a dumisale jupânului Ioniță Popa, ulița ci merge spre școala jădovească, cu această tocm(e)ală, 300 lei, adică trei sute de lei, pe care bani i-am luat toți deplin în mâinile noastre. Și dum(nea)lui jupânul Tănasă, dinpreună cu soțul dum(nea)lui, să aibă de acum înainte a-ș(i) stăpâni ca pre un drept acaret a dum(nea)lui, atât dumnealui, cât și copiii(i) dum(nea)lui, nepoți și strănepoți, nesmintit. Deosăbit ș(i)-au cerut să arăte Costandin Chirica stănjăni(i) de loc(ul) ce are supt stăpânire(a) sa și au scos zăpăsul locului, prin care zăpăsi să adiverești șapte stănjăni gospod fața, latul, iar înapoi lungul păr(ă) în apa Bârladului, și fiind fără de nici o pricină locul și casa i pivnița i ograda și toate ce mai sânt prinprejurul casei, fiind mulți neguțitori cinstiți la facire(a) acestui zăpăsi ne-am rugat de s-au iscălit cu nume de marturi. Și pentru credința, neștiind carte ne-am pus numele și degetele, ca să să crează ori unde s-ar întâmpla a merge.

1801 fev(ruarie) 25

Eu Enciul Croitor am pus degetul și am vândut de bună voia.

Eu Marie, soți(a) răposatului Costandin Botezatu am pus degetul și am vândut de bună voia.

Eu Ianciu Feodoro, martur, fiind față.

Eu Gherghișan, martu(r), fiind față și la tocm(e)ală.

Eu Costandin Chirica, am fost față.

Eu Tănasă Grecu, am fost față.

<ss> am scris acest zăpăsi, cu zisa numiților de sus.

D.J.A.N.I., Colecția Documente, 93 / 3, Original.

2.- 1812 mai 1. – Safta Ciolac și fiii săi, Teohar și Catinca, vând o casă cu pivniță situată „la cap(ul) podului din jos”, lui Ioniță Popa cu 250 de lei.

Adică eu, Safta, soțu răposatului Tănasi Ciolac, din târgu(l) Bârladului, dinpreună cu fii(i) mei Teohar și Catinca, cari mai jos ne vom pune numili și degetili, dat-am adivărat și încredințat zăpăsul meu la mâna dum(i)sali jupânului Ioniță Popa, precum să ș(e) știi(e) că având noi o casă cu pivniță la cap(ul) podului din jos și dispre apa Bârladului, făcută pe loc(ul) dum(i)sali, care casă o ave(a) și bărbatul meu cumpărată, binaoa de la un Enciu Croitoriu din Eș(i), și acum văzând că să răsăpești cu tot(ul), am vândut binaoa dum(i)sali drept 250 lei, adică douăsuticinzăci lei, pe care bani toți i-am luat în mâinile noastre. Diosăbit am mai rugat pe dum(nea)lui di ni-au (i)ertat chiria locului pe 10 ani, de când au cumpărat bărbatmeu binaoa și până

acum, cari ni cere câți 60 lei pe an chirie, după cum pri largu adeverești carte(a) domniască ci au adus-o bărbatâmeu din (1)804 iuni(e) 16, asupra aceștii pricini pentru chirii(e). Deci, di astăz(i) înainti să aibă dum(nea)lui a stăpâni numita bena ca pi drept lucru(l) dum(i)sali în veci. Și când am făcut tocm(e)ala aceasta au fost și frații mei fați, cum și cumnații și alți negustori cinstiți cari s-au iscălit di marturi, și pentru mai adevărată credința ni-am pus numile și degitili.

(1)812 maiu 1

Eu Safta, soțu răposatului Tănasi Ciolac, am vândut cu voia me(a).

Eu Teohar, am vândut cu voia me(a).

Eu Catinca, am vândut cu voia me(a).

Acest zăpis l-am scris cu zâsa numiților și sânt martur.

<ss> Gheorghi Grigas(...)

S-au găsit zăpisul acesta la mini și nefiind încredințat de cătră bo(i)erii dregători sau de cătră alți oameni vrednici de credinți, nu s-au luat crezare până când nu vor ei să mai poată în credință să mărturis(e)ască că acesta este cel adevărat zăpis.

<ss>

D.J.A.N.I., Colecția Documente, 93 / 24, Original.

3. - 1825 februarie 16. - Epitropia târgului Bârlad vinde neguțătorului Enache Mitul un loc cu bina pe el cu o mie de lei.

Epitropăi(a) moșiei târgului Bârladului

În putere(a) hrisovului g(os)pod di privilegiu ci are acest târg di la răposatul domn Calimah V(oi)e vod, pontul al 18, cu cuprindere ca toate locurile ce să vor găsi făr(ă) stăpân să să vânzi de istov. Drept aceasta opștia găsind un asemenea(a) loc pi vatra veche la ulița ci merge asupra ocolului di vite în rândul despre răsărit și alături(a) cu drumul ce trece p(r)intre acest loc și p(r)intre locul ci are opștia acestui târg, cumpărat di la dum(nea)lui vist. Canta, iar pi despre răsărit în fundu, să hotărăști cu locul lui Antohi Cimbala, pre care loc tot numitul Cimbala cu împresurare și-l stăpânește, avându-l dat și cu bezmăn unui Mitul Inar, care la măsoriștea ce s-au făcut la anu(l) 1817, în vreme(a) epitropiei răposatului bo(i)er agii Costandin Sturza după hârtii ce-au înfătoșat numitul Cimbala s-au dovedit că rău și fără nici un cuvânt au stăpânit acest loc, fiind că locul său după hârtiile vechi ce are este deplin întocma(i), care îl și stăpânește. Iar asupra acestui loc de atunce(a) i s-au poruncit ca să nu să mai atingă cu stăpânire(a) și așa au și urmat. Au mai vinit și la dum(nea)l(o)r epitropie ci au fost la anul 1823 și au înfătoșat hârtiile sali și iarăș(i) asămine(a) i s-au poruncit ca să nu să mai atingă de pomenitul loc, fiind că nu să cuprinde în hârtiile sali și nu s-au mai atins, pre care loc opștia după nevoile sali scoțindu-l de vânzare s-au arătat mușteriu neguțitorul Enache Mitul, carele are și bina pe dânsul, în margine(a) despre miazănoapte, și prin tocm(e)ală săvârșită i s-au vândut de veci drept 1000, adică una mie lei, pre care bani s-au și numărat toți deplin la casă și acest loc măsurându-să cu stănjănul g(os)pod au (i)eșit 38 stănjăni și șapte palme înpregiur.

Stănjăni	Palme	
7	7	Fața la ulița despre apus.
14	-	Margine(a) pi din jos despre amiazăzi.
6	-	Fundul dispre răsărit pi lângă locul Cimbaliie.
11	-	Margine(a) pi din sus despre miazănoapte pi lângă drumul ci s-au zis.
38	7	Fac.

Și pentru încredințare spre întăriri(a) vecinicii stăpâniri asupra

acestui loc, i s-au dat această scrisoare întărită cu pecetea târgului și încredințată cu a noastre iscălituri.

1825 fevr(uarie) 16

<ss> Ioan (...) vel vor(ni)c

<ss>

<ss>

Epitropia

N. 1622

După cerire(a) făcută cu jaloba N. 71 a registrului de cătră dum(isa)le neg(u)țitorul Enachi Mitu a să osăbi locul unei dugheni, dat zăstre fiicei sale Smarandii, din trupu(l) locului cuprins prin acest document, care după însărcinare(a) pusă dum(isa)le sin epitropului **Efrim** Mihail și secretarului i-a osăbit prin măsururi.

Stănj(en)i	Palme	Părm(a)ce	
1	6	4	Fața.
14	-	-	Margini(a) din jos.
1	6	-	Fundu(l) la somă.
11	-	-	Margine(a) din sus.
28	4	4	Douăzăci și opt

stănj(en)i, patru palme, patru pârmae, pentru care să desființ(e)azi document(ul) din putere(a) lui și rămâne puternicu pe locul rămas, numai afară de acest de zestri.

1843 marti(e) 18 zile

<ss> A. Donici.

<ss> Chiriac Dobrovici.

<ss> (...) Costandin.

Secretar <ss> Grigori Hristu.

Epitropia moșăi(ei) târgului Bârlad

Din locul ci mai ari rămas chir Enache Mitu întemeiet în document(ul) acesta, mai dă zăstri și al doili(a) fiică a sa Rucsanda alături cu a Smărandii pe din jos, 2 stănjini, 4 palme, 4 pârmae, la fața dispre apus 1 stănjini, 6 palme, la fund(ul) despre răsărit, pe lungime de 14 stănjini, diasupra căreia radicand putere(a) documentului pi loc(ul) rămas precum mai să mărginești rămâne putincios.

Stănjini	Palmi	
3	4	Fața dispre apus
2	4	Fundul dispre răsărit.
14	-	Margine(a) dispre amiazăzi.
14	-	Margine(a) dispri miazănoapte pi lângă loc acesta a Rucsandii.
34	-	Adică, treizăci și patru stănjini.

No. 1773

Înprejur precum să mărginescu, pe cari să și adiverești cu iscăliturile cuviniti și a târgului pecete.

(1)847 iuli(e) 29

<ss>

<ss> Haralampie

<ss>

Săcitar <ss>

D.J.A.N.I., Colecția Documente, 93 / 33, Original, Pecetea târgului Bârlad.

Pecetea târgului Bârlad - 1815

Maria Mihaela ALEXA

Eminescu în istoriile literare. Gazetar și prozator

Nicolae Manolescu include pe Mihai Eminescu în capitolul *Mari scriitori*, oferindu-i primul loc și peste 40 de pagini în care prezintă cu citate și trimeri opiniile altor critici și are în vedere poezia, proza, dramaturgia, articolele de publicistică și epistolarul. Spre deosebire de acesta, Călinescu îi consacră capitolul *Mihai Eminescu* cu subtitlul *Poet național*, punând în umbră proza și dramaturgia; despre articolele de presă scrie fugitiv, dar prezintă amănunte din biografia poetului.

Discutând despre publicistica eminesciană, Manolescu prezintă, în prima parte opiniile lui Zigu Ornea, ale lui Ion Negoițescu, Cristian Preda, Ioan Stanomir, Sorin Alexandrescu precizând că în analiza articolelor lui Eminescu trebuie să se țină seamă de faptul că Eminescu scria și publica la ziare, articole într-o epocă în care xenofobia nu avea o bază rasistă, iar antisemitismul avea cauze economice și de faptul că Eminescu, făcând parte din gruparea junimistă, considerată conservatoare, a fost judecat ca reacționar. În perioada comunistă s-a continuat susținerea acestei idei, ceea ce adus la întârzierea tipăririi operei politice a lui Eminescu, volumele fiind tipărite într-un tiraj redus. După 1989, au fost prezentate punctele de vedere extreme, cu scop propagandistic.

N. Manolescu propune pentru articolele politice ale lui Eminescu o relectură atentă și fără prejudecăți, având ca repere atât conținutul de idei, cât și valoarea literară. Criticul se oprește asupra primelor articole „demne de reținut” care apar publicate în *Federațiunea de la Pesta* (1870), în care tratează dualismul austro-ungar. Cel mai interesant dintre acestea este *Echilibrul* în care Eminescu atacă fățiș pe ungurii care nu acordă drepturi egale tuturor popoarelor din imperiu. „Pretențiile hegemonice ale ungurilor sunt combătute violent” vârsta făcându-l să reacționeze impulsiv: „Au ei ce noi nu avem ? Au ei limbă ? Au științe ? Au arte ? Au legislațiune ? Au industrie ? Au comerț ? – Ce au ? Limba ? ar trebui să le fie rușine de ea. Sunetele îngrozesc piatra; construcțiunea, modul de a înșira cugetările, de a abstrage noțiunile, tropii, cu un cuvânt spiritul acestui material grunzuros, sterp, hodorogit, e o copie a spiritului limbei germane”. În articole se întrevide viitorul pamfletar, ce-și susține opiniile logic, punând corect problema națională: „Toate aceste popoare sunt setoase de viață proprie și numai din egala îndrepățire a tuturor se naște echilibrul”. Un pamflet spumegând va fi regăsit în *Timpul*, la adresa grecilor: „Nu sunt în toate limbile omenesci la un loc epitețe îndestul de tari pentru a înfieră ușurința și nelegiurea cu care stărpiturile ce stăpânesc această țară tratează cea din urmă, unica clasă pozitivă a României, pe acel țaran care muncind dă o valoare pământului, plătind dări hrănește pe acești mizerabili, vărsându-și sângele onorează această țară. Și pe când acești cumularzi netrebniți, această neagră masă de grecotei ignoranți, această plebe franțuzită, aceste lepădături ale pământului, această lepră a lumii și culmea a tot ce e mai rău, mai mincinos și mai laș pe fața întregului univers face politică și fanfaronadă prin gazete și se garează de reprezentanții unei nații ai cărei fii aceste stărpituri nu sunt și nu pot fi (...)” Privitor la perioada când Eminescu scrie la *Timpul*, Călinescu menționează că acesta scrie o serie de articole

îndreptate contra liberalilor și în mod deosebit contra „pociturei C. A. Rosetti, admirabilă operă pamfletară, dovedind o iritație crescândă”.

În primul articol publicat în *Convorbiri literare*, din 1870, legat de serbarea de la Putna, Manolescu remarcă faptul că poetul, considerat ca fiindu-i specific naționalismul paseist, nu privește evenimentul ca pe un simplu gest de pietate față de trecut „Am putea să ne gândim mai serios asupra problemelor ce viitorul ne le impune cu atâta necesitate”, apreciind că viitorul nu e doar o continuare a trecutului. În perioada cât a lucrat la *Curierul de Iași* (1876), poetul e considerat „un profesionist al scrisului”. „Unul din cele mai puternice articole” ale lui Eminescu este considerat de Manolescu *Influența austriacă asupra românilor din Principate*, publicat în *Convorbiri literare*, deoarece este un documentar bine informat, cu idei originale legate de teoria organicistă: „Popoarele nu sunt produse ale inteligenței, ci ale naturii”, indivizii fiind uniți în bresle, clase de „ideea armoniei intereselor”, grupări ce ar trebui tratate de stat în mod egal, dar dintre acestea clasa ce ar trebui să fie privilegiată - țărănimea, „hamalii omenirii” pentru că „exploatează de-a dreptul natura”. De asemenea, susține monarhia, singura aptă a garanta armonia claselor sociale, de unde și atitudinea de simpatie față de Alexandru cel Bun, Mircea cel Bătrân și Ștefan cel Mare, în timpul cărora ar fi fost stabilitate în istoria românească. Eminescu se evidențiază la 27 de ani ca monarhist, elitist și tradiționalist, un adevărat conservator. Când este detașat de temă, accentul pamfletar dispare, făcând loc seriozității științifice, cu informație corectă, solidă, ca în *Basarabia din Timpul*, 1878. Un alt text doctrinar important este considerat a fi *Studii asupra situațiunii*, o serie de cinci articole publicate la *Timpul*, 1880, în care centrală este viziunea organicistă: statul este un organism viu ce încolțește, crește, se maturizează, progresează. Susține că formele existente trebuie umplute cu un conținut real și justifică ideologia partidului: „E adevărat că ideile noastre sunt adeseori escamotate și anticipate de către acești adversari *generis nullius* și că, pentru a se putea gera ei în adevărați proprietari ai ideilor noastre, ne taxează de reacționari (...) Cuvintele <<conservator>> și <<liberal>> au însă la noi cu totul alt înțeles (...) noi reprezentăm realismul naturii înăscute a statului și pretindem ca formele introduse să nu rămână forme goale, coji (...). Voim a conserva libertăți și instituțiuni prin realizarea lor, prin aplicarea lor sinceră față cu un curent care le discreditează prin abuz și prin ducerea la absurd”. Legat de problemele suveranității naționale, Manolescu descoperă un Eminescu prudent în idei, dar și în limbaj. Uneori caustic: „Limba latină e ca o femeie frumoasă, dar cam crudă, onorabili confrăți (...)”, adesea obiectiv, ca atunci când deplorează atentatul împotriva lui Brătianu. Ideile sale sunt în majoritate bine adaptate spiritului epocii, unele însă sunt simple prejudecăți sau păreri greșite.

Atitudinea xenofobă, fără a fi încă rasistă apare în prezentarea păturii superpuse: „un fel de sediment de pungași și de cocote, răsărită din amestecul scursăturilor orientale și occidentale, incapabilă de adevăr și de patriotism”. G. Călinescu e de părere că interpretarea dată tezei păturii superpuse ca

xenofobă este exagerată, „Folosind un stil polemic violent și plastic, poetul nu ieșea din pozițiile sale economice”. În opoziție cu G. Călinescu, Manolescu opinează că după 1883, „ideologia eminesciană devine una rasistă”, cu argumente sofisticate „Ne e scârbă de ei, ne e rușine c-au uzurpat numele etnic al rasei noastre, al unei rase oneste și iubitoare de adevăr(...)”. Tonul devine vehement, spiritul pamfletar, cu nostalgia pentru puritate etnică, antisemitism și iritare contra liberalilor. Manolescu acceptă că Eminescu a fost „naționalist, xenofob, cu pulsuni rasiste și antisemite tot mai vii spre sfârșitul vieții, un conservator radical”. Este de acord că Eminescu este unul dintre cei mai talentați gazetari din toată istoria noastră, caracterizat prin stil apocaliptic, lamenaian, utopic, organicist, ce se evidențiază printr-o dublă retorică: una de forum – tribună, parlament, catedră, într-un registru laic, – și una de amvon – predică, cu un registru religios. Eminescu excelează în frazarea muzicală, potențată de repetiții și de simetrii. Eminescu a dat dovadă de o inteligență scilicet, de abilități în examinarea critică.

G. Călinescu nu prezintă niciun articol, vorbind la modul general, dând citate scurte și puține. Privind în ansamblu, publicistica eminesciană nu acoperă nicio jumătate de coloană. Este încântat de ideea statului prezentat de Eminescu „singurul stat temeinic e acela natural, automat ca al albinelor, furnicilor, nu statul liberal alcătuit pe cale speculativă, întemeiat pe contract social”. Surprinde și Călinescu că „Naționalismul duce la rasism(...) Eminescu deplânge și crede în alte părți în superioritatea rasei române, evidentă în mediul pastoral. Uneori e un rasist absolut, respingând pe hibrizi, alteori admite asimilarea prin încrucișare, apăsând doar pe factorul limbă”.

Eugen Negrici consideră că textele politice prezintă interes prin „teribila lor forță retorică și artisticitatea implicită” pe care le scoate la lumină Monica Spiridon prin studiile făcute. Despre proza literară, niciun cuvânt.

În atenția criticii s-a aflat mai mult proza literară decât publicistica.

George Călinescu descoperă în proza lui Eminescu două direcții: una sociologică și evocativă și cealaltă romantică. În prima direcție citează din proiectul *Boierimea de altă dată*, în care este presimțită atmosfera de mai târziu din operele lui Sadoveanu. În *Aur, mărire și amor* vede o nuvelă negruzgiană. Natura din proza eminesciană îl uluiește pe critic, prin „imagini de decrepitudine, locuințe intrate în putrefacție, surpate de ploi și de mușchi, înăbușite de păienjeni, grădinile sălbătice, întoarse la stare incultă”. Totul i se pare magnific, măreț, enorm – solul selenar, Edenul de pe lună în *Sărmanul Dionis* -, vegetația și fauna euforică în *Avatariile Faraonului Tla* - o lume ce merită elogiată. Peisajul terestru din insula lui Euthanasius nu mai are nimic realist, este construit după aspirația selenară.

Referindu-se la proză, Manolescu este de părere că a fost supraapreciată și asta s-ar datora, ca și în cazul poeziei, „cultului eminescian”, deși nu toți criticii au judecat-o favorabil. Criticul menționat își exprimă părerea că întreaga proză romantică este „poematică, melodramatică, sentimentală ori senzațională, fără psihologie ori sociologie plauzibilă, (...) neglijabilă artistic” în majoritate.

Trecând în revistă titlurile, stabilește că *Făt-Frumos din lacrimă* deși este „singurul basm în proză tipărit de Eminescu, dar nu neapărat, din acest motiv, și cel mai bun”, considerând că mai consistent este *Călin Nebunul*, nefinisat. În afară de acestea două,

alte patru sunt doar material neprelucrat după basme populare. Criticul opinează că imixtiunea creștină din *Făt-Frumos din lacrimă* duce basmul în zona absurdului, întâmplările nu au logică, sunt naive, „fantasticul, hibrid, combinând clișee folclorice cu motive de pură invenție. Stilistic, basmul e prea lustruit”. Indescifrabilă îi apare și etica basmului respectiv.

Romanul *Geniu pustiu*, văzut de Călinescu ca un „poem în proză”, în care se folosește pentru prima dată în literatura noastră tehnica jurnalului, nu e mai bun decât paginile de proză sentimentală create de Bolintineanu sau de Alecsandri. Recunoaște frumusețea unui pasaj epic, singurul interesant din punctul său de vedere, cel al morii plutitoare, pe care se refugiază românii, în rest descoperă că timpul în care are loc acțiunea ar putea fi stabilit cu dificultate, iar psihologia eroului, „inconsistentul personaj” ce dă nume operei este confuză, un amalgam al „încrucișării spiritului pașoptist, revoluționar, dar constructiv, cu acela nihilist și steril de mai târziu”. Aceleași probleme le va avea și *Sărmanul Dionis*, scriitorul neavând în vedere astfel de detalii, dar admite că în nuvelă Eminescu dă dovadă de abilitate în sugerarea confuziei planurilor, iar lipsa răspunsului la întrebarea din final: „Cine este omul adevărat al acestor întâmplări, Dan ori Dionis?” adaugă valoare primei nuvele fantastice a literaturii române. *Cezara* îi apare lui Manolescu supraapreciată, Călinescu indicând că fusese pornită pe dimensiuni interminabile, natura este exotica, italică - singura noutate fiind în prezentarea curajoasă a unor scene erotice de pură sexualitate. Tot după Călinescu, eroii din opera eminesciană nu-și „reprimă instinctele, ci încearcă doar a înlătura suprastructurile civilizației”. În nuvela de față este reprezentată dragostea „infernală”, în care bărbatul este pasiv, femeia fiind cea care provoacă și stăpânește, femeia agresivă. Călinescu apreciază că *Avatariile faraonului Tla* este „nuvela romantică cea mai imaginativă”, în care se regăsesc elemente din Th. Gautier, din Novalis, Edgar Poe, Schiller, Cazotte, Hoffmann, Wieland, Deschamps. După Manolescu, *Avatariile faraonului Tla*, *Archeus* și celelalte nuvele sunt lipsite de consistență ca și opera dramatică ce se caracterizează prin lipsa de interes și vulgaritate, prin versuri greoaie și plictisitoare.

Înălțat pe un pedestal de către Maiorescu și transformat în mit de către Călinescu, Eminescu se lasă receptat în diferite moduri de criticii care încearcă să îndepărteze zidul din jurul operei sale.

SEMNAL

TEODOR OANCA

INSTANTANEE
COTIDIENE

Volum de schițe apărut
la Editura Universitaria,
Craiova, 2013, din care
unele au fost publicate
în „Academia
Bârlădeană”.

Ion N. OPREA

GEORGE ENESCU, 58 DE ANI DE LA MOARTE:**GEORGE ENESCU ȘI CASA DE LA MIHĂILENI**

Începută anul acesta, ianuarie 2013, prin pagini de Facebook dar și în săptămânalul *Supliment de cultură* al *Ziarului de Iași*, campania George Enescu și Casa de la Mihăileni-Botoșani, relevă cunoștințele uneori sumare pe care diferite categorii de oameni le au despre existența marelui nume al muzicii internaționale, unii crezând că imobilul de la Mihăileni ar fi doar clădirea bunicilor după mama compozitorului și virtuozului muzician român, iar apelul făcut în mass-media pentru salvarea casei ar fi mai puțin important. De altfel, spune „Suplimentul...” la care m-am referit, oficialii din Botoșani afirmă că „șansele ca acest dosar să fie aprobat sunt mari”, chiar dacă „nu este vorba de o valoare arhitectonică, ci de una memorialistică...”.

Promisiunea este încurajatoare, dar dacă...

Față de cele de mai sus, Victor Eskenasy acuză și faptul că „nimeni din presă nu a găsit util să deschidă și apoi să aprofundeze o anchetă reală despre acest simbol național”, cum este sau „ar trebui să fie în mod real George Enescu și moștenirea sa”.

Date referitoare la cele discutate astăzi, personal le-am oferit cu mult timp în urmă când - în volumul „Dorohoi Capitala Țării de Sus în presa vremii, 1874-2006”, Editura Edict-Production, Iași, 2006, 344 p., elaborată la împlinirea a 600 de ani de atestare documentară a târgului Dorohoi (1407-2007) - menționez următoarele: pg.228-230) „...Situată la 7 kilometri de Siret și la 35 de kilometri de Dorohoi, pe drumul național 17A, comuna Mihăileni este o localitate relativ nouă, ea a fost întemeiată de boierul C. Mareș în 1792, pentru asigurarea moșiei sale cu brațe de muncă (pg.228-238). Inițial a purtat numele de Vlădeni și era cunoscută prin iarmaroacele care se țineau aici.

În 1835, Mihalache Sturza, domnul Moldovei, cumpără târgul de pe Molnița, căruia îi dă numele de Mihăileni și pe care îl investește cu atributul de reședință a județului Dorohoi. Așezarea, devenită domnească, începe să cunoască o dezvoltare economică și socială deosebită. Fiind la graniță cu Bucovina (care era ocupată de austrieci) ea devine punct de vamă, reglementând traficul pe una dintre însemnatele artere comerciale ce venea din Lemberg și cobora spre Balcani.

În 1892, satul, răscumpărat de la Grigore M. Sturza- fiul și moștenitorul fostului domnitor - devine „târg liber” cu o viață social-economică de sine stătătoare, la sfârșitul secolului al XIX-lea, fiind sediu administrativ de plasă.

În timpul războaielor din 1907, țăranii din Zvoriștea și din satele vecine s-au adunat la Mihăileni, au atacat târgul și au dat lupte cu armata.

Așezarea Mihăileni s-a remarcat prin dezvoltarea meșteșugurilor și, îndeosebi, a olăritului, ceramica produsă aici fiind apreciată și căutată.

Mihăileni are și o frumoasă tradiție culturală. Aici au funcționat societăți culturale cu o bogată activitate și s-au editat reviste la care au colaborat și Nicolae Iorga, Eusebiu Camilar, George Lesnea, Petru Manoliu ș.a.

Monografia localității (*Mihăilenii de altădată*, Editura Litera, București, 1982), scrisă de colecționarul de artă populară Nicolae Zaziacinschi, originar din Mihăileni, reflectă aceste tradiții, valorificate și continuate în zilele noastre.

Astăzi vizitatorul poate vedea la Mihăileni Monumentul Eroilor Neamului ridicat de Societatea „Gh. Asachi” în 1934.

Se mai păstrează casa în care au locuit bunicii dinspre mamă ai lui George Enescu, Ion și Zenovia Cosmovici, și în care s-a născut Maria, mama reputatului muzician.

De asemenea, pot fi văzute mormintele lor. George Enescu îndrăgea acest sat în care venea în timpul verii. Aici a compus unele dintre lucrările sale: „Plugar” (1900), „De ziua ta”, „Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră op 8” (1901) etc.

Mihăileni este și localitatea de obârșie a poetului Ion Păun Pincio, a romancierului Ury Benador, a dramaturgului și traducătorului Petru Manoliu, își susțin pledoaria Dragoș Cusic și Dragoș Luchian în „Mic îndreptar turistic”, Editura Sport-Turism, București, 1989.

*

Despre Mihăileni scria și pr. C. Ciocoiu, la 1 decembrie 1923 în „Contribuții la istoria județului Dorohoi”, notam la pagina 157 din cartea citată: „...Mihăilenii este cel dintâi târg, în privința regulării, al treilea în privința vechimii și una din comunele urbane, capitala plăsei Berhometele, ale județului Dorohoi. Mihăilenii se înființează după luarea Bucovinei, când se stabili aici punctul de frontieră al țării spre Bucovina sau Austria. Așezându-se vama și autoritățile respective, mulți negustori fugeau din târgul Vlădeni (lângă Mihăileni, partea nord-est), înființat de curând de către proprietarul C. Mareș, pe moșia cu același nume și se stabileau la frontieră, la trecătoare. La Vlădenii vechi, unde fusese târg, mai înainte de Mihăileni, există și astăzi biserica Sf. Gheorghe, construită de C. Mareș, din lemn și bărne, formând un totu încheiat de jos până cu bolțile de sus, cu inscripție la ușa bisericii săpate în lemn: „Această biserică s-a făcut în zilele Prea Sf. Mitropolit Calimah Gavril la 1785, luna 8, meșter Ierodion N. Chirilă”.

*

Din ziarul „**Chemarea Nouă**”, care la 10 decembrie 1931 publica „**Sărbătoarea Maestrului George Enescu**” la cei 50 de ani ai săi, cartea lui Ion N. Oprea reproduce informații importante despre eveniment (p.68-76): „...În seara zilei de 12 noiembrie piața primăriei era o mare de capete. Venirea Maestrului este întâmpinată de sunetul muzicii militare și nesfârșitele urale ale mulțimii. Pe toate scările primăriei, elevele liceului de fete și ale școlii profesionale, în mândru port național, îl întâmpină cu urale și cu flori. În sala de recepție toată intelectualitatea Dorohoiului îi face o impresionantă primire, la care se adaugă și corul comunal. Din partea comunei vorbește dl. V. Dimitriu, președintele comisiei interimare predându-i Diploma de onoare a orașului Dorohoi. Din partea județului, dl. prefect Eduard de Burbure, arată cu multă pietate amintiri din copilăria sărbătoritului, de când au început să pâlpaie primele licăriri ale geniului muzical.

Impresionantă a fost cuvântarea domnului C.N. Iancu, directorul Școlii normale de învățători din Sendriceni, care arată că sărbătoritul e un uns al Divinității, ca să sintetizeze în sublima sa artă tot geniul doinei și al zbuciumului sufletească de secole al poporului românesc...

...Ca un modest omagiu, prezintă sărbătoritului o pictură cu un colț de natură, în care a fost un vechi conac boieresc iar astăzi este un atelier, în care se făuresc sufletele fiilor de plugari spre a deveni luminătorii poporului, din ale cărui comori spirituale s-a inspirat arta marelui maestru.”

*

Plecând de la autocaracterizarea pe care și-o făcea marele artist – care se vedea **cinci într-unul**: compozitor, dirijor, violonist, pianist și profesor – am folosit drept argument (p.70 din op. cit), ceea ce scrie despre geniul muzicii Andrei Tudor în George Enescu „Viața în imagini”, Editura muzicală a Uniunii Compozitorilor din RPR, 1961: „În această mărturisire a bucuriei de a crea, se definește întreg artistul Enescu, care și-a pus o viață de muncă și strădanii în slujba muzicii pentru a dăruia și altora bucuriile nespuse ale acestei arte. Compozitor, violonist și dirijor de frunte, mare pianist și pedagog, Enescu a fost poate cel mai cuprinzător înzestrat și multilateral muzician contemporan. Din multipla sa activitate, în care s-a afirmat cu strălucire, opera componistică reprezintă latura esențială și, desigur, cea mai trainică a complexe sale personalități artistice. Dar și interpretul a fost mare printre cei mari, fiindcă în cântul său a străbătut întotdeauna sufletul creator al artistului, care a fermecat generațiile de ascultători, ducându-le spre tărâmurile luminate ale artei...”

Ducându-se în ascendența lui Enescu, am preluat de la același Andrei Tudor: „Străbunicul Enea Galin era cântăreț de strană vestit pentru vocea sa; bunicul Gheorghe Enescu a fost și este preot cu o voce vestită în toată împrejurimea; tatăl său Costache Enescu, deși era și el înzestrat cu darul cântecului, a rupt însă cu tradiția familiei și n-a mai îmbrățișat cariera preoției, ci a devenit întâi învățător, apoi, luând în arendă o moșie, agricultor.”

„În nordul Moldovei, acolo unde șesurile nesfârșite ale Siretului se îngână cu colinele molcome care vestesc Carpații, „pe acele plaiuri moldovene cu lanurile de orz și porumb, cu petecele de păduri bătrâne la orizont și cu vechile sate pierdute între sâlcii și mesteceni” - așa își zugrăvea Enescu ținuturile natale, într-un interviu din 1936 – în special satele Liveni-Vârnăv și Carcalia.

Și, descriind interlocutorului său – un străin – **case și locuri natale**, Enescu încheia: „Mai ales nu încercați să aflați toate acestea într-un atlas. Cel mult veți găsi – între Siret și Prut – doi afluenți ai Dunării, orașele Iași și Dorohoi; Liveni-Vârnăv și Carcalia aparțin însă amintirilor mele”.

Iar din George Balan, „Răsăritul de soare” a „Copilăriei”, tot din „George Enescu”, Editura Tineretului, 1962, am extras (p. 72, op. cit.): „Dacă o apuci pe drumul ce duce spre târgul Darabanilor, dai la un moment dat de o potecă ce o ia spre miazăzi. Ea te conduce spre o așezare alcătuită din câteva zeci de case țărănești. Este satul Liveni-Vârnăv.

Casa pe care o căutam este oarecum detașată de sat. Ajungi la ea coborând. Intrarea îi este străjuită de trei nuci bătrâni. În fund, o grădină. Pretutindeni salcâmi, care te întâmpină cu mireasma lor suavă. Casa bătrânească, modestă, de om cu posibilități mijlocii. În fața ei, tradiționalul cerdac făcut din scânduri și unit prin stâlpi cu strașina”.

Mai târziu, pe la cinci ani, după ce avusese o vioară adevărată și-și demonstrase potențele, tatăl său, Costache Enescu, intuind „că în fiul său puteau să zacă ascunse însușiri excepționale”, îi caută un profesor și „recurse la serviciile unui lăutar foarte cunoscut prin părțile locului, Niculae Chioru. Dar, după câteva lecții, acesta constată că nu mai are ce să-l învețe pe copil: îi „furase” tot meșteșugul”.

Viața lui George Enescu a fost brăzdată de toate neprevăzutele, dar ea a fost mereu legată de Dorohoi, de meleagurile natale. **Înainte de a pleca la Paris**, pentru totdeauna, după încheierea războiului, ultima vizită a făcut-o pe tărâmurile copilăriei, la Tescani, la Liveni și la Dorohoi – unde a fost primit cu urale. În drumul spre prefectură s-a oprit și la furnizorul său de penițe, cumpărându-i-le pe toate care erau în depozit. A poposit apoi la Mihăileni, la mormântul mamei sale căreia i-a șoptit: „De aici plec odihnit, din seva pământului meu și

numai asta-mi dă curaj să mă pot dezlipi de țară pentru un timp mai lung.”

Dezlipirea, după cum am spus, a fost pentru totdeauna: „O, Moldovă, draga mea / Cine pleacă și te lasă, / E pătruns de jale grea”.

Au fost versurile pe care le-a rostit pe puntea vasului care-l ducea, mai întâi, la New York.

*

La 14 iulie 1954, Enescu are o comoție cerebrală. Rămâne parțial paralizat. Din țară îi sosesc ultimii bani: 74.000 lei depuși la C.E.C., drepturi de autor, expediați de avocatul Romeo Drăghici, prietenul său.

Patul de suferință nu i-l veghează Maruca Cantacuzino, soția sa, cu care îi era valabilă căsătoria doar în Elveția, din motive de procedură neîndeplinită, ci o asistentă socială. Marea sa iubire îl lăsase singur în ghearele suferinței. A bolii. Proprietățile din țară îi fuseseră confiscate, direct sau cu oarecare... perdea. Apartamentul din Rue Clichy din Paris, ca și vila de la Bellevue, lângă Paris, fuseseră vândute în ultimii ani tot din cauza lipsurilor materiale personale. Ultimele zile și le petrece în hotelul „Atala” din Rue de Chateaubriand. Oamenii de inimă îi sunt alături. Îl vizitează, pentru a-i veghea ultimele clipe, regina Belgiei, sosită special de la Bruxelles. Maruca, marea lui iubire, nu-și face apariția. Moare în noaptea de 4-5 mai 1955, acum 58 de ani, și se odihnește în cimitirul parizian Père Lachaise. Yehudi Menuhin, elevul său, avea să spună lumii întregi: **„Enescu va rămâne pentru mine ABSOLUTUL prin care eu judec pe alții”.**

*

În încheierea eseului său, citam ceea ce este Parisul pentru foarte mulți dintre români (op.cit. p.75): „Parisul este patria de suflet a multor români. Nu cerșetorii din metrou, spărgătorii de parcometre, șuții, proxeneții, infractorii de tot felul pe care ni-i prezintă presa și, mai ales, televiziunea sunt românii care domină Parisul, Franța. Lumea „învârtiților” ar trebui să știe că și Panait Istrati, înainte de a face literatură, de a-l cunoaște pe Romain Rolland, a făcut salahorie. Astăzi Panait Istrati este un mare autor francez, tipărit și citit la Paris mai mult decât la București. Brâncuși își doarme somnul de veci tot în Franța, dar mai înainte de a deveni maestrul sacru, el a tras clopotele la biserică, a aprins și stins lumânările, a fost cântăreț în strană.

Hotelul „Dieu” este spitalul unde a profesat românul Nicolae Paulescu, cel care a descoperit insulina, omul care a lucrat cu Etienne Lancereaux – unde a încercat marile decepții ale furtului intelectual, locul unde o plăcă discretă, neinaugurată festiv, îi poartă amintirea, Cioran și Mircea Eliade sunt alte personalități române care înnobilează Parisul. La Théâtre de la Huchette se joacă și „Cântăreața cheală” a lui Eugen Ionesco. De aproape 50 de ani românul dă lecții de viață francezilor.

De numele lui Cioran sau Mircea Eliade se leagă cele ale lui Brauner, Ilarie Voronca, Brassai, Ștefan Lupașcu, ale Annei de Noailles, ale prințesei Martha Bibescu și nu numai. Străzile poartă nume de români. Și casele: Panait Istrati, Iulia Hasdeu, Dora D'Istria (Elena Ghica), Maria Ventura, Aristizza Romanescu, Elvira Popescu, Eli Lotar, fiul lui Arghezi, Tristan Tzara – fondatorul dadaismului – Traian Vuia, Henri Coandă, Elena Văcărescu, Dinu Flămând, Virgil Ierunca, Monica Lovinescu, Paul Goma ș.a. sunt nume despre care ar trebui să ni se vorbească mai des, decât despre campionii infractorilor români la Paris”.

Colonel dr. Petre OTU

Regimentul Nr. 15 „RĂZBOIENI”

(File dintr-o istorie eroică)

MIHAIL SADOVEANU

(1880 – 1961)

Mihail Sadoveanu, unul din cei mai mari scriitori români, un „Ștefan cel Mare al prozei românești”, cum a fost uneori comparat, a făcut parte din corpul de cadre al Regimentului 15 „Războieni”, în prima jumătate a deceniului al doilea. Scriitorul și-a satisfăcut stagiul militar în anul 1902, în Regimentul „Suceava”, nr. 16, compania a III-a, care își avea sediul în orașul Fălticeni. Viața de cazarmă austeră, rigidă, cu automatisme care se răsfrângeau asupra personalității umane dar și cu o solidaritate ce nu se întâlnește în alte grupuri sociale, a lăsat o vie impresie asupra lui Sadoveanu. Experiența acumulată a constituit substanța cărții „*Amintirile căprarului Gheorghiță*”, publicată în 1905, o veritabilă frescă a vieții ostășești de la începutul veacului nostru.

Ofițer de rezervă, Mihail Sadoveanu a făcut mai multe concentrări cu unitatea sa: în perioada 10 august – 10 septembrie, în tabăra de la Șipote (Iași). O altă s-a produs la 21 martie 1907 și a avut drept scop potolirea răscoalelor țărănești din primăvara acelui an. Regimentul „Suceava” nr. 16, ca și Regimentul „Războieni” nr. 15 n-au intervenit în forță, astfel că după o săptămână, la 28 martie 1907, Mihail Sadoveanu a fost desconcentrat.

În 1912, este mutat în Regimentul 15 „Războieni” ca ofițer de rezervă. El a fost concentrat la sfârșitul lunii iunie 1913 și încadrat comandant de pluton în compania a 12-a comandată de un alt om al literelor, căpitanul poet Nicolae Vulovici.

În această calitate, a participat la cel de-al doilea război balcanic, în perioada iulie-septembrie 1913. Peregrinările unității au fost așternute mai întâi într-un carnețel înflorit cu scris mărunt după cum își amintește Profira Sadoveanu, fiica scriitorului. Notațiile de front, în fapt o corespondență, au început să fie publicate în ziarul „Universul”, începând cu data de 20 septembrie 1913. Ele au fost reunite în volumul „*44 de zile în Bulgaria*” și publicate, la Editura Minerva, în anul 1916.

Aceste povestiri ale lui Mihail Sadoveanu, ca de altfel întreaga sa literatură de război, se remarcă prin realismul

narațiunii și complexitatea situațiilor și personajelor. Scriitorul nu idealizează viața de ostaș, ba dimpotrivă prezintă și aspectele negative, care se răsfrâng, uneori dureros asupra personalității militarului simplu, cel mai adesea țăran. Genial narator al universului țăranesc, Mihail Sadoveanu realizează descrieri impresionante ale modului cum viața militară cu asprimitățile ei este receptată de ostașul-țăran. El nu prezintă faptele și evenimentele militare, ci observă și narează situații, schițează portrete, menționează gesturi și nuanțe care toate se constituie într-o frescă documentară și umanitară a campaniei armatei române în sudul Dunării.

Mihail Sadoveanu a rămas în documentele de mobilizare ale Regimentului 15 „Războieni” încă un an de zile. După izbucnirea primului război mondial, la 15/28 iulie 1914, scriitorul este din nou concentrat timp de o lună de zile (25 august – 25 septembrie).

În anul următor, 1915, Mihail Sadoveanu va fi transferat la vechea lui unitate, Regimentul „Suceava” nr. 16, și avansat comandant de companie.

După intrarea României în război, Mihail Sadoveanu a lucrat la cenzura militară până în decembrie 1916, când a primit ordin să plece pe front.

Este însă însărcinat să conducă un ziar pentru marea masă a ostașilor. Ziarul, intitulat „România – organ al apărării naționale”, a apărut în anii 1917-1918, până la încheierea armistițiului cu Puterile Centrale.

Generalul de corp de armată Ilie Crețulescu, în 1913-1914 tânăr ofițer în regiment, și-l amintește astfel: „În Regimentul 15 Războieni” l-am cunoscut pe Mihail Sadoveanu, cu care am devenit prieten toată viața. Era locotenent în rezervă și comanda o companie (n.a. – pluton). Lua cuvântul la adunările ofițerilor. Vorbea, cum numai el știa să vorbească, despre vitejia fără seamăn a poporului nostru, de-a lungul veacurilor. El, „tăcutul”, se înflăcăra când vorbea de unirea tuturor românilor, de Ardealul ce trebuia eliberat”. (Apud Nicolae Dumbravă, *Bărbății din steaguri*, Editura Militară, București, 1976, p. 45).

Căpitanul NICOLAE VULOVICI

(1877 – 1916)

Căpitanul-poet Nicolae Vulovici, autor a două volume de versuri – *Vitejești* și *Stihuri oțelite*, este primul ofițer al Regimentului 15 „Războieni”, căzută în războiul de reîntregire.

S-a născut la 8 iunie 1877, în orașul port la Dunăre, Calafat. A urmat Școala de ofițeri de infanterie din Craiova (1898-1900) și Școala de aplicație de artilerie și geniu din București.

La 1 iulie 1900, cu gradul de sublocotenent a fost repartizat la Regimentul 26 infanterie „Rovine”, din

garnizoana Craiova. În capitala Olteniei participă intens la viața literară a orașului, contribuind, între altele, la editarea în 1903 a revistei lunare „Noua revistă olteană”, cu o viață însă scurtă, de numai 9 numere. În decembrie 1904, la Craiova, apare revista „Ramuri”, apropiată curentului sămănătorist unde Nicolae Vulovici colaborează intens. În anul 1906 îi apare primul volum de versuri *Vitejești*, a cărei apariție a fost salutăată în revista „Sămănătorul”.

În același an, cu prilejul sărbătorilor *Astrei*,

dedicate împlinirii a 1800 de ani de la cucerirea Daciei de către romani, face o călătorie în Transilvania, vizitând localitățile Sibiu – Rășinari – Alba Iulia, precum și Munții Apuseni. Leagă o prietenie durabilă cu Ion Agârbiceanu.

În anul 1908, este mutat în Regimentul 15 infanterie „Războieni”, dislocat în orașul Piatra-Neamț, unde va rămâne până la moartea sa. La 6 mai 1912, s-a căsătorit cu Elena Ghițescu din Rădășeni, dar căsătoria s-a dovedit nefericită.

Și în perioada nemțeană a carierei sale militare, Nicolae Vulovici a participat la viața literară a epocii publicând poezii în „Sămănătorul”, „Neamul Românesc Literar”, „Junimea Literară”, „Fluierașul”, „Viața literară” etc.

În anul 1913, îl are ca subordonat, în compania sa, pe Mihail Sadoveanu, bucurându-se de prețuirea acestuia.

În perioada neutralității, a trăit ca toți ceilalți militari tensiunea așteptării, sperând că va veni ziua eliberării Ardealului. La 2 septembrie 1914, îi scria lui C.S. Făgețel, un prieten din Craiova, următoarele:

„Dragă Costache,

Măi, ce mai faci tu, măi frate-miu. Eu sunt mersi. Pe aici pe la noi miroase a praf de pușcă, dar pe la voi? Tot așteptăm să trecem munții că mi s-a urât cu atâta enervare. Să trecem Dealul și să luăm Ardealul. Bietul Eugen Goga a murit în Galiția, săracul. Ai văzut în ziare. Ce păcat să mori pentru Franț Ioșca și degeaba. Măi, vezi că poezia asta e de actualitate. Fă-i vânt pe undeva ca să mai dau și eu un semn de viață și trimite-mi-o și mie publicată.

Salutări de mâini nevastei. Te pup, Vulovici.”

În august 1916, când unitate sa a „trecut Dealul pentru a lua Ardealul”, căpitanul Nicolae Vulovici, comandant de companie, a căzut în luptele pentru eliberarea orașului Miercurea Ciuc, o moarte pe care a dorit-o și a căutat-o în versurile sale:

„De-o fi să mor, tu, Doamne, dă-mi

O moarte vitejescă!

Un glonte-n floarea din chipiu,

În lupte mă izbească”.

Cântăreț al avântului și al vitejie, căpitanul Nicolae Vulovici a murit ca un erou, în fruntea companiei sale. Presimțindu-și poate

sfârșitul el căuta să-și liniștească mama astfel:

„Îți fac maică, îți fac carte

De prin tabere departe,

Numai flori e toată slova,

Carte mândră din Moldova.

Gând de voi acum mă bate

Și mă-nchin de sănătate.

...

De-o veni de mine știrea

Tu să nu te pierzi cu firea,

M-a vorbi de bine satul

Că viteaz ți-a fost băiatul.

...

Tu să nu-ți jelești băiatul,

Maică, de mă prăpădesc.

Am fost vrednic să m-aleagă

Steagul țării să-l păzesc”.

(Poezia **Carte din război**)

La 16 septembrie 1916, ziarul „Minerva” evoca personalitatea sa, scriind, între altele: *„Moartea căpitanului Vulovici, dacă a sporit lista eroilor noștri, a micșorat, în schimb, energiile neamului, prin răpirea unui ostaș de valoare și a unui poet de talent în același timp”.*

Revista „Cultul eroilor neamului” (în nr. 1/1922) i-a consacrat un medalion. *„A murit, se aprecia în articol, pe câmpul de onoare, pentru întregirea neamului”.*

La rândul său, Ion Agârbiceanu a evocat în revista „Ramuri” din 1929 figura lui Nicolae Vulovici. *„Vânturi mari și grele, scria prozatorul ardelean, ne-au bătut pe toți, dar numai pe unul l-a culcat la pământ, pe cel mai bun, pe cel mai înflăcărat, pe căpitanul Nicolae Vulovici, poetul de talent, cântărețul vitejiilor viitoare ale soldatului român. A căzut pe pământul Ardealului lovit în piept între vitejii pe care-l comanda”.*

Căpitanul Nicolae Vulovici este, deopotrivă, un erou al Regimentului 15 „Războieni” și al țării pe care a slujit-o în dubla sa ipostază, de ostaș și de poet.

Petrus ANDREI

Doruri

Mi-am încropit...

Mi-am încropit gospodărește-o scară
Să urc unde îmi face trebuință
Și, cu răbdare și cu sârguință,
Eu mă înalț spre steaua mea polară.

Mă urc încet pe stîngii de cîință,
Pe rînd, să-mi mîntui trebile pe-afară
Că-i toamna, la cules, ori primăvară,
Lucrez cu bărbăție și credință.

Nu mai am timp, ca alții, omorîndu-l
Și îmi urmez, cu îndârjire, gîndul:
Să nu m-abat nicicum din calea dreaptă.

Și mai alunec, și mai scap piciorul
Și-i gata ca să cadă visătorul...
Urcînd spre cer nu văd că-i lips-o treaptă.

De s-ar face azi ca ieri
Și toamnele primăveri,
De s-ar face iadul rai
Și tu iarăși cum erai,
De-ar vrea Bunul Dumnezeu,
Aș întineri și eu.
Și-n însîngerat apus
Nu te-ai duce, cum te-ai dus.

Însă azi e-așa cum e
Ca o apă repede
Ce nu trece înapoi
Să fim iarăși amîndoi.
Numai un pîrdalnic dor
Tot mai vine în pridvor –
Nu știi cine l-a trimis,
De-i aievea sau e vis –

Și-l întreb, nu-mi dă răspuns
Și îl cert dar nu-ndejuns.

Traian MUNTEANU

Miop

Port ochelari
Ochi-mi nu mai sunt și nu vor fi ce-au fost.
Fără lentile,
Cețos valsează lumea-n jurul meu.
Dar azi,
Unde azi e fiecare nouă zi.
DOAR azi,
Nu-i port și nici nu-mi pare rău.
Nu văd,
Dar oricum mă doare ce văd.
Și numai,
Dacă s-ar face vreodată ochelari
Pe care,
Purtându-i, să nu-i văd pe alții mai bine.
Ci doar,
Purtându-i, să mă fac eu mai bun,
I-aș purta.

Mircea Coloșenco

Viața și opera lui NICHITA STĂNESCU

Nichita Stănescu a trăit o viață intensă, cu sfârșit abrupt, într-o glorie literară antumă, intrată în măreție postumă, cu admirații și antipatii la fel de înținute.

Iată ce scria el despre înaintași:

„Toți marii scriitori ai acestei țări sunt urmașii spirituali ai dulcelui Ienăchiță Văcărescu, cu toții fără nici o excepție sunt urmași Văcărești și urmași de Văcărești.

În sensul cel mai profund al operei sale, ce altceva a făcut Eminescu decât

Creșterea limbei românești

Ș-a patriei cinstire?

Fondul creației lui Sadoveanu și Brebanu nu este în fapt,

Creșterea limbei românești

Ș-a patriei cinstire?

Dar marii noștri poeți Bacovia, Arghezi, Blaga, Barbu, Labiș nu au îmbogățit uluitor capacitatea de expresie a limbii, slăvind și prin aceasta și nu numai aceasta patria?”

Următorul din acest șirag de brilante este EL.

A învins mediocritatea cenușie și agresivă în care a viețuit, în concurență de idei și sentimente paroxistice, devenind o personalitate dominantă, constructor al unei noi stări de spirit, capitol distinct de istorie literară românească, ultimul decadent pentru moderniști, întâiul avangardist pentru noua orientare postmodernistă.

Stela COVACI

NICHITA STĂNESCU - AUREL COVACI *Destinul unei prietenii* 1956 – 1983

După moartea intempestivă a lui Nicolae Labiș (decembrie 1956), după ani de viață (anii de închisoare, 1958-1969, urmați de interzicerea absolvirii studiilor superioare, prestări de munci necalificate plus urmărirea lui de către agenții Securității), Aurel Covaci a simțit nevoia unei prietenii la fel de esențiale cum a avut-o cu poetul sacrificat.

Pe de altă parte, și Nichita Stănescu tânjea după o prietenie potrivită în cuget și-n simțire. Așa se și explică titlul ciclului de poezii pe care l-a dedicat lui Aurel Covaci și familiei acestuia: *Tânjiri către firesc*.

Dar tot așa se explică de ce Aurel Covaci, supraviețuindu-le celor doi creatori de universuri poetice pure, nu s-a lădat cu asemenea prietenii de spirit, căci prietenia este o stare, o relație reciproc recunoscută, în taină.

Așa precum Nichita Stănescu a declarat cu încântare că el e „poliglot de limba română”, tot astfel Aurel Covaci era un cunoscător profund și interpret al nemuritoarelor capodopere din literatura universală. Cunoștea peste 14 limbi străine, din care a tradus peste un milion de versuri și a adus culturii noastre primele versiuni a nu mai puțin de cinci epopei, apărute la noi, pentru prima oară, respectând armonia și diversitatea limbajului specifice epocii și nației din care provin. Pentru toate aceste haruri, adăugate la marea lui blândețe și dăruire, l-au iubit și cultivat atât Labiș, cât și Nichita Stănescu.

Acestea sunt cele trei personalități în preajma cărora am avut șansa să trăiesc, devotându-mă. Destinele lor au fost tragice. Am fost permanent prezentă, când s-au stins, în ordine inversă vârstei lor, și, tot în permanență, m-am adăpat și am supraviețuit din elixirul miraculos al spiritului fiecăruia adunat în pocale de poezii nemuritoare.

Am scris în amintirile mele doar o mică parte despre miracolul trăit împreună cu Nichita în sânul „tribului” de pe str. Gr. Alexandrescu, pomenind despre prietenii de soi ce ne apreciau fără invidii sau rea credință. Aceștia ne iubeau, recunoșteau dăruirea. Nu închideam ușa casei aproape nimănui, deși bănuiam pe cei ce veneau să spioneze, ori pur și simplu din curiozitate sau snobism. Nu le dădeam importanță.

Documentele din partea a doua a cărții, prezentate parțial, nu au fost simplu de obținut de la CNSAS, care le-a mai trecut încă o dată prin cenzură, după SRI. Pentru Nichita Stănescu, am avut acces la un singur dosar de Urmărire Informativă (1970-1976) și încă la câteva materiale dispersate. Iar pentru Aurel Covaci, numai în dosarul de Urmărire Informativă (DUI) și cel Penal, din anii 1956-1960. Pentru restul dosarelor soțului meu, mi s-au arătat doar procesele verbale de distrugere a tuturor documentelor de către o comisie a Securității, în 1991.

Nu comentez conținutul ambiguu și promiscuu al acestor dosare, nici fauna informatorilor autentici sau contrafăcuți (să iasă la număr). Concluzia mea este că această preocupare sau necesitate a cercetătorului prezintă un mare risc în cazul când te scufunzi în aceste arhive fără să ai pregătirea necesară: să cunoști epoca, psihologia victimelor și a călăilor, precum și mecanismele instituțiilor teroriste, insalubre. Terenul este periculos, plin de capcane, te poți scufunda în aceste gunoaie mișcătoare, pline de ură și bănuială, și, de multe ori, greșind.

Personal, am trecut prin câteva din aceste Colonii Penitenciare, am fost supusă la diverse experiențe de mancurtizare (aveau profesioniști foarte buni!). N-a lipsit mult ca ei să mă anuleze. Ieșind, mi-a fost de ajuns lumina Soarelui, alături de dragostea vindecătoare, ca poezia, a celor aleși de Dumnezeu: Aurel Covaci, Nicolae Labiș și Nichita Stănescu.

Cartea este un omagiu adus personalităților celor doi mari prieteni – Nichita Stănescu și Aurel Covaci, pe care i-am văzut împreună de-a lungul a trei decenii, deși fiecare cu alte firi și haruri, însă cu trăiri convergente.

Alături de amintirile deosebite pe care mi le-au lăsat și cărora am încercat să le dau viață în rândurile ce urmează, ca martor fidel, am reprodus documente de poliție politică întocmite de Securitate, acte și fotografii de familie, dar și un șirag de perle lirice datorate lui Nichita, pentru a întregi atmosfera acelor ani ai tinereții/maturității lor spirituale într-o epocă istorică atât de controversată.

Fie-le neturburată aducerea aminte!

PASIUNEA PENTRU MEMORIALISTICĂ

Note de lector

A transcrie memorii, înseamnă a adăuga ceva la istoria lumii, istorie pe care personalități de seamă ale umanității o sintetizează în definiții de felul acestora:

Istoria este versiunea scurtă a poveștii de la Adam la atom. (Leonard Louis Levinson);

Istoria este cea dintâi carte a unei nații. Într-însa ea își vede trecutul, prezentul și viitorul. (Nicolae Bălcescu);

Istoria este ecoul a tot ce cade pe drumul neamului omenesc. (Lamartine);

Istoria este emulul timpului, depozit al acțiunilor, martor al trecutului, exemplu și înștiințare a prezentului, avertisment al viitorului. (Miguel de Cervantes în *Don Quijote de la Mancha*);

Istoria este martorul care confirmă trecerea timpului; iluminează realitatea, vitalizează memoria, oferă călăuzire în viața de zi cu zi și ne aduce știri din antichitate. (Cicero);

Istoria nu e ceea ce s-a întâmplat. Istoria e ceea ce ne spun istoricii că s-a întâmplat. (Julian Barnes (15 mai 1989).

Și pentru a demonstra că paginile de istorie nu sunt întotdeauna o ficțiune, un fals – după cum sugerează Barnes, Ion N. Oprea scoate la lumina zilei din presa vremurilor, din arhivele Statului, din opere literar-științifice, din descoperiri arheologice, din mărturii transcrise în litere de tipar și scrisori olografe, fapte, stări, concepții asupra cărora nu poate plana îndoiala asupra realității lor. O face cu pasiunea cercetătorului, convins că adaugă ceva ce încă nu s-a spus sau că întărește ceea ce s-a spus. O face așa cum a făcut-o și depozitarul, erou al cărții, păstrând 180 de scrisori, publicate în mare parte în lucrarea apărută recent (aprilie 2013 la Editura PIM Iași, 408 pagini, intitulată **„Alexandru Mănăstireanu – corespondență – Așa sunt vremurile – Imn închinat căsniciei și prieteniei!”**.*

Am ținut să aduc această precizare pentru a-l defini pe Ion N. Oprea ca memorialist și nu numai, care a investit ani de zile de studii în lucrări precum „Ion Antonovici. Depozitarul”, Editura PIM Iași, 2011, 2 volume de aproape 1000 de pagini, pline cu mărturii olografe ale preoților din secolele XIX-XX, „Bârlad, istorie, cultură, amintiri (Editura PIM Iași 2011), „Strămoșii noștri din arhive”, (Editura PIM, Iași, 2011), „Cu capul pe umărul meu, Jurnalistică împreună cu cititorii (Editura TipoMoldova, Iași, 2005) sau „George Felix Tașcă și Neamul Tășculeștilor”, (Editura PIM, Iași, 2011) apoi în colaborarea cu Ion Costache Enache, în „Eroi au fost... Editura PIM, Iași, 2010 și în toate celelalte volume nenumite, ci doar numărate, ajungând la volumul enunțat mai sus, un volum format din corespondența păstrată de eroul cărții și încredințată lui Ion N. Oprea pentru a fi înmănușată într-o carte după trecerea sa spre cele veșnice.

Meritul cărților de memorialistică (corespondență, jurnale) constă în autenticitatea faptelor descrise, în caracterul lor intim, adesea necenzurat de prudența personală, cititorul gustând din gândirea sinceră a autorilor exprimată în condițiile sociale și politice ale vremurilor respective – așa cum consemnează în postfața cărții și

profesoara Ana Dumitrescu, catalogând „Corespondența” primită de Alexandru Mănăstireanu în rândul celor care *„urmăresc fapte deosebite, eroismul celor plecați pe front în război, stările de spirit ale membrilor familiilor cu analogii între emoții și încrâncenări, teamă și încurajări, durere, disperare și speranțe a celor rămași în dialog cu cei plecați, care impresionează profund prin contextul dat.”*

Cartea domnului Oprea surprinde viața cea de toate zilele a unei promoții de absolvenți, care reușesc să mențină legătura prin corespondență și întâlniri de-a lungul vieții lor, de unde și bogăția de informații din această lungă perioadă

Iată un fragment din adunarea promoției, în frunte cu șeful ei Alexandru Mănăstireanu, ținută la 4 septembrie 1977:

„De la Complexul școlar ne deplasăm cu un autobuz iarăși spre centrul orașului cu vădite răni după cutremur și apoi, ca un grup liniștit de oameni așezați, am urcat spre casa noastră. Deși modestă, casa noastră a plăcut tuturor, prin poziția însoțită ce ocupa și mai ales prin liniștea ce oferea locatarilor săi. Așezați în jurul meselor, începem a ne face mintal prezența celor veniți. Surpriză dureroasă!... Deși suntem cam în același număr prin noii veniți, acum constatăm lipsa a încă trei din cei care promisese solemn că vor fi prezenți”. Lipseau profesorul Petru Todicescu, cel care întârise hotărârea de reîntâlnire, colegul lor Gheorghe Dobre și uriașul care își sufocase prin îmbrățișare șeful de clasă la întâlnirea precedentă,

colegul lor Nicolae Pîrcov. Despre profesorul Todicescu s-a aflat, la cei peste optzeci de ani ai săi arăta sănătos tun, dar la o indispoziție aparent trecătoare, la începutul lui martie 1973, se duce la medic și chiar de la primele investigații i se spune că are... cancer. În câteva zile, cât era el de falnic, ca un stejar, a fost doborât, ca orice făptură umană! Dobre apucase să-și anunțe neparticiparea, scuzându-se, după care a decedat. Basarabeanu Pîrcov, relatează șeful de clasă, nu răspunsese la două scrisori, ceea ce a cerut o nouă intervenție de același fel, la care s-a primit un răspuns de la ginerele lui din Ludus: „Colegul dumneavoastră pe care cu atâta drag îl așteptați la această revedere nu poate răspunde prezent invitației făcute. A încetat din viață în ziua de 18 martie 1973, ca urmare a unui atac de cord. Vă dorim o revedere plăcută și vă mulțumim pentru invitațiile deosebit de calde, semn că și dumneavoastră, colegii, l-ați iubit la fel ca și noi”. Murise în aceeași zi cu profesorul Todicescu.”

Informații prețioase pentru o eventuală monografie colectivă.

Din nefericire, scrisorile autorului sosite de pe fronturile din Răsărit și din Apus din zilele celui de al doilea Război Mondial, nu s-au păstrat, dar cele ce au sosit pe adresa lui se află în carte, susținute cu foto-facsimile din originale, scrisori ce vorbesc despre viața cea de toate zilele, în familie sau între prieteni, rude și cunoscuți, esențială și valoroasă, mai ales că autorii corespondenței sunt formatori de oameni, profesori de liceu sau universitari, precum Petru T. Todicescu, Stan N. Cucu, Ștefan Vancea, care la vremea lor au pregătit o generație de elevi și studenți ce preiau ștafeta ce a alergat prin anii socialismului cu facla aprinsă a culturii, de la tinerețe până la bătrânețe.

Ion N. Oprea s-a aplecat asupra acestui izvor de istorie, pentru că Alexandru Mănăstireanu a fost șef de promoție, combatant în război, profesor de liceu, el însuși autor de memorialistică, îngrijitor de ediție a unui „Jurnal de front” semnat de Leonida Goga, și autor a 4 volume de memorii și critică literară intitulată „Călător... prin vâltoarea vremii”.

Există în aceste corespondențe multă trăire, multe portrete, multe mărturisiri, multe griji ale existenței, cu necazurile, proiectele, bucuriile, succesele și deziluziile unei promoții întregi a școlii bărlădene din preajma celui de al II-lea Război Mondial. Destinele corespondenților se împletesc cu evenimentele anilor, cu tinerețea lor și cu anii când la întâlnirile tradiționale ale promoției vin din ce în ce mai puțini la număr.

Doar Alexandru Mănăstireanu rămâne în viață până la vârsta de 95 de ani pentru a preda viitorimii un pachet de biografii ce se vor adăuga istoriei unei generații ce a experimentat orânduirea socialistă,

pe care a răsturnat-o, pentru ca supraviețuitorii și urmașii lor să fie liberi să experimenteze o altă societate cu nimic mai tămăduitoare a durerilor lumii.

Istoria – **varianta scurtă a poveștii de la Adam la atom** – după cum o socotește Leonard Louis Levinson – mai capătă unele detalii o dată cu apariția cărții lui **Ion N. Oprea: Alexandru Mănăstireanu – Corespondență**, detalii ce se adaugă istoriei poporului român, așezat la răspântii de imperii. Pasiunea pentru memorialistică a publicistului ieșean, cultivată și rodită în zeci de volume și mii de pagini, îl situează, cu acest ultim volum, printre scriitorii contemporani importanți ai genului.

* Ion N. Oprea, *Alexandru Mănăstireanu – Corespondență*, Editura PIM, Iași, 2013.

Emil NEAGU

Simion Bărnuțiu

În amintirea lui Viorel Mailat

Sunt segmente ale timpului istoric în care populația unei țări trece prin crize morale. Se întâmplă cu noi după 1989 și „tranziția” pare a nu avea un sfârșit. În asemenea momente ne întorcem la modele.

Un asemenea bărbat a fost Simion Bărnuțiu, „un munte” al cărui urcuș începe într-un sat din Sălajul natal, așa cum alții, numeroși s-au ridicat din sate românești după o tectonică spirituală proprie poporului nostru.

Bărnuțiu este „un munte” cu minerale rare: studii de pedagogie, drept, filozofie, istorie etc.

Adică mineralele „cele mai felurite”, cum frumos spune într-o pagină memorabilă contemporanul său Nicolae Bălcescu.

Înaltele cote sufletești ale acestui munte taciturn (dar cum poate fi un munte?) au înnobilit prin puterea lor de iradiere intelectuală și patriotică vestite vetre de cultură ca Blajul, Sibiu sau Iașiul lui Eminescu și Maiorescu.

O nedreaptă umbră a lăsat în jurul vulcanice sale personalități cunoscutul studiu maiorescian „Contra Școalei lui Bărnuțiu”, luat adesea drept punct de referință.

Se pun în seama lui Bărnuțiu toate excesele latinștilor extremiști, cu toate că preocupările sale lingvistice n-au depășit limita acceptării ortografiei etimologice.

L-au deranjat pe Maiorescu „prelegerile juridice” ieșene incluse în „Dreptul public al românilor”, condamnate la o existență efemeră „...pe malul Bahluiului” (vol. „Critice” – „Observări polemice”, pg. 62).

Simion Bărnuțiu își are rădăcinile în „Școala ardeleană” dar este un om al timpului său.

Ar fi dorit ca „Tablele” dreptului public la români să fie cele din Dacia romană dar, dincolo de paseismul său se ascund deziderate contemporane: înlăturarea monarhiei străine, desființarea proprietății nobiliare etc.

Adică așa cum prevedea dreptul roman pe care se grefează ideile filosofiei juridice germane, însușite de Academia săsească de drepturi din Sibiu.

Dincolo de meritele și lipsurile operei juridice, ambele reale,

Simion Bărnuțiu este ideologul Revoluției de la 1848 din Transilvania.

Este omul politic lucid și vulcanic capabil să răscolească și să mențină trează conștiința libertății în „nația” sa.

Ideile sale politice au fost prefigurate încă din „Provocațiunea” din 1842, ca să capete statut de „program” al Revoluției în celebrul său „Discurs” din 2/14 mai – 1848 – de la Blaj.

Dreptul la libertate este, în concepția sa, expresia celei mai înalte moralități.

Concretizând la condițiile Transilvaniei, Bărnuțiu precizează că „...libertatea fără naționalitate nu se poate înțelege la nici un popor de pe pământ” și că deodată cu „...persoana națiunii... se naște și libertatea ei”.

Ca și corifeii Școlii ardeleni, Bărnuțiu credea cu ardoare că nu poate exista „nația” română fără limbă și cultură, după cum nici o națiune nu poate exista în afara acestora.

„Europeanul” Bărnuțiu, cum inspirat îl numește filosoful D.D. Roșca într-un eseu din 1944, vorbește despre armonia dintre națiuni deoarece „cu această egalitate a națiunilor este legată strâns libertatea lor”.

Ideea revine în două manifeste publicate concomitent la 7/19 octombrie 1848 și, adresate deopotrivă românilor, ungurilor și secuilor din Ardeal.

Este vorba despre „Fraților români” și „Către națiunea ungară și secuiască din Ardeal”.

„Discursul” lui Bărnuțiu a direcționat și înflăcărat inimile zecilor de mii de români prezenți la Blaj în Duminica Tomei sau la 3/15 mai, înrolați după aceea în oastea lui Iancu.

Cu o discreție rară, Bărnuțiu a stat mereu în preajma lui Avram Iancu, iar ideile sale se regăsesc în toate manifestele și faptele comitetului revoluționar din primăvara lui 1848 și pînă în toamnă.

El a fost gîndul, Iancu a fost fapta.

Idealul lor s-a împlinit peste timp într-o Românie liberă, independentă și demnă.

Taciturnul Simion Bărnuțiu și-a asumat Istoria la modul sublim.

Feldioara, mai, 2013

Marian ROTARU

SĂ ÎNVĂȚĂM DE LA RADU D. ROSETTI

Lascăr Rosetti, Constantin A. Rosetti, Mircea C. A. Rosetti, Maria Rosetti, prima româncă ziarist, Teodor Rosetti, Radu Rosetti, Radu R. Rosetti, Dimitrie R. Rosetti, Dumitru Rosetti-Tescanu, Nicolae Rosetti-Bălănescu, Elena Rosetti-Solescu, Nicolae Rosetti-Roznovanu, ultimul pretendent la Coroana Moldovei în aprilie 1866, distins apoi în Războiul de Independență, Alexandru Rosetti, iar în strictă contemporaneitate, tânăra ziaristă și romancieră Adina Rosetti. O dinastie formidabilă de cărturari, savanți, academicieni, oameni politici și patrioți, coborâtă dintr-o stirpe boierească cu mari dregătorii, apropiată Tronului prin domnitorii Anton și Emanuel Giani - Rosetti, sau prin caimacanul Iordache Ruset-Roznovanu.

Originea îndepărtată a familiei Rosetti sau Ruset cum i s-a spus la noi în vremurile vechi, trebuie căutată la începutul secolului XIV, printre micii nobili din regiunea italiană Abruzzo. De aici au roit, iar încrengăturile de rudenie ajung până la poezii englezi Dante Gabriel și Christina Rosetti. Portretele de epocă arată privitorului asemănarea la chip care apropie pe Christina, de Maria sau Elena Rosetti. Este dovada că din același trunchi s-au înălțat ramurile unei singure familii care au înflorit în România și Anglia deopotrivă. O familie cu talent nativ pentru litere care a irumput oriunde s-a aflat.

De la Smaranda, fiica lui Emanuel Giani - Rosetti și a Raliței Ghica, sora domnitorului Grigore al III-lea, un lung șir de personalități ale literaturii, științei și politicii românești, din ilustra familie Ghica, sunt rudele Rosettilor. Prințesa Maria Ioana Cantacuzino, cunoscută ca scriitoare sub pseudonimul Oana Orlea, este nepoata Mariei Rosetti-Tescanu. Elena Rosetti, devenită Elena Cuza, își leagă neamul de Alexandru Ioan I, iar prin Domnul Unirii, de familiile bârlădene Costache și Malaxa.

Unul dintre vlăstarele pleiadei a fost avocatul Radu D. Rosetti, fiul publicistului și dramaturgului Dimitrie R. Rosetti și nepotul scriitorului și istoricului Radu Rosetti. A avut o viață bogată pe care a știut să nu o irosească în van. Este o prezență constantă în paginile a 14 reviste și colaborează atunci când are ocazia cu multe altele. Lasă culturii românești poezie și epigrame, proză și dramaturgie. Nu a ocolit munca de traducător, care i-a dat prilejul să ofere copiilor români, tălmăcirea romanelor „Robinson Crusoe” și „Călătoriile lui Gulliver”.

Radu D. Rosetti a călătorit mult. A avut bani și timp, dar mai presus de toate a avut mintea care l-a ajutat să vadă pe unde merge și harul ca să descrie cele văzute. Toate la un loc, au făcut ca centrul de greutate al operei sale să se situeze în zona „Notelor de călătorie”. „Veneția”, „Din largul lumii”, „Hai-hui”, „Dincolo de hotare”, „Din Egipt”, „Din pravoslavnică Rusie”, „Instantanee turistice”, „La capătul Pământului” sunt volume care s-au bucurat de un binemeritat succes de librărie.

Astăzi memorialistica de călătorie a lui Radu D. Rosetti este o *rara avis*. Lipsa de interes a editorilor a condamnat la uitare cărți care, dincolo de informațiile geografice și istorice, pot declanșa, în mintea cititorului român contemporan, suficiente semne de întrebare și de exclamare. Sunt cărți care pot oferi un reper de comparație, un răspuns la întrebarea de ce suntem acolo unde suntem, dar și o idee privind ce am putea face pentru a depăși fatalitatea de a trăi într-o societate care mereu ne nemulțumește. Am învăța din cărțile lui Radu D. Rosetti, care îndeplinesc perfect

funcția cognitivă și formativă a literaturii de călătorie, că vinovați pentru nemulțumirile noastre suntem doar noi și nimeni altcineva.

În toiu verii anului 1909, când canicula a oprit până și dezbaterile pricinilor aduse la judecată, Radu D. Rosetti, vede în vitrina unei agenții de turism, oferta pentru o călătorie la capătul Pământului! Un voiaj de lux, la bordul vasului de croazieră „Blucher”, care arbora pavilionul Imperiului German. Vaporul pune la dispoziția turiștilor tot ceea ce intră în sfera noțiunii de „modern”, telegrafie fără fir, apă curentă, dușuri, electricitate, cabine comode și restaurante de clasă. Se pleca din Hamburg, dar excursia propriu-zisă începea din momentul în care pachetbotul intra în apele Norvegiei. De la sud la nord, din Rogaland și până în Finmark, rând pe rând, țărmurile tuturor regiunilor regatului urmau să se înfățișeze ochiului turistului. Urma chiar o abatere în arhipelagul Lofoten, iar în Nordland - Laponia Norvegiană, aveau să fie arătate vizitatorilor sălașele laponilor, unul dintre ultimile popoare nomade ale Europei. Vasul naviga noaptea și permitea turiștilor îmbarcați în birje să viziteze ziua obiectivele de pe țarm. Odată ajunși la Capul Nord, punctul cel mai de sus al continentului, drumeții trebuiau să se avânte mai departe spre Nord, la poarta Hiperboreei, în ceșosul arhipelag Spitsbergen. Întreprinzătorul Radu D. Rosetti s-a hotărât. Va pleca la capătul Pământului! Plătește costul excursiei, iar a doua zi, suit în tren, se îndreaptă către Hamburg. Traversează rapid Galiția, Turingia și Prusia.

Primele „minuni” le vede când pune piciorul pe teritoriul Statului Liber și Hanseatic Hamburg! Presa tocmai reda discursul președintelui Senatului local, rostit cu prilejul vizitei întreprinse în oraș de kaiserul Wilhelm al II-lea, pe atunci unul dintre cei mai puternici oameni ai planetei. Mare mirare a avut românul, când a citit că demnitarul hamburghez s-a adresat suveranului cu formula „nobilul nostru aliat”, în locul protocolarului „Maiestatea Voastră”! Semnul de egalitate, pus între poporul miciei republici și puternicul imperiu din care făcea parte, întruchipează demnitatea comunității. Tocmai grație demnității cetățenilor, Hamburgul era un oraș prosper! Urbea avea tradiții și identitate proprie la care ținea și autonomie pe care înțelegea să o opere. O lecție care arată că nu fruntea în țărână, ci capul sus, te face respectat! Rosetti a avut prilejul să învețe cât de lipsită de importanță este mărimea unei colectivități. Contează doar calitatea oamenilor care îi dau viață! Așa și este! Poate cineva să conteste faptul că, în zilele noastre, un pașaport emis de Marele Ducat Luxemburg este bine văzut oriunde în lume? În fața îndrăzneței introducerii făcută de parlamentar, kaiserul a zămbit cu înțelegere, notează ziaristul. Wilhelm al II-lea nu s-a numărat printre „mieii” istoriei, dar avea bunul simț, educația și diplomația, care îndeobște lipsește mărunchilor satrapi din zilele noastre.

Unde hoinărește Rosetti? Merge prin magazine și vede de vânzare un praf, care, pus în apă, producea o reacție exotermă capabilă să încălzească lichidul, făcându-l numai bun pentru spălat. Merge la grădina zoologică numită „Eden”, unde nu vede animale închise în cuști insalubre, ci ființe care trăiesc în semilibertate pe insule largi și împădurite înconjurate de șanțuri cu apă, care înlocuiesc grățiile. Praful minune nu a fost niciodată vândut în România, iar grădinile zoologice de la noi sunt monumentul nimicniciei omenești!

Regatul Norvegiei se înfățișează lui Rosetti ca o țară curată, așezată, ordonată și bine gospodărită. Ziua nordică, care vara aproape că nu se sfârșește și apele calde aduse de curentul Golfului, fac ca orzul să se coacă după numai 70 de zile de la însămânțare. La fel ca în Valea Nilului, vizitată de scriitor cu trei ani mai înainte. În 1909, forța apei era pusă la lucru pentru a da electricitate. Țăranii din Troms, regiunea din austerul Mare Nord, culegeau frunzele unei plante înrudite botanic cu celebrul ceai de Labrador care crește în Barentsland - ul american. Sub forma uscata comercianții le vindeau în Anglia, ca surogat. Toate resursele unei țări de altfel sărace erau folosite cu îndârjire. Nimic nu era lăsat de izbeliște! Curios din fire, Rosetti se interesează de starea locurilor prin care trece. Este înmărmurit de admirație în fața amenajărilor feroviare care străbat această țară în care este imposibil să tragi o linie dreaptă între două puncte oricât de apropiate. Munții care o frământă și Oceanul care o crestează în țărmuri ce depășesc lungimea ecuatorului, au dat prilejul nepoților de vikingi, aplecați asupra planșetei de proiectant să susțină cu succes un continuu examen de maturitate. Dar lucrările de artă inginerescă nu sunt totul! Trenurile Norvegiei nu întârzie niciodată. Nici măcar iarna, când zăpezile aduse de umezeala Oceanului, acoperă țara cu metri de omăt! Motorul locomotivelor acționează o freză, o „rotativă”, cum spune Rosetti, care cu cele 1000 de turații pe minut, deschide calea mașinii prin nămeții așezați pe linia ferată. Iarna, locomotivele Norvegiei, sunt cârtiți mecanice. O fotografie din carte arată cum geniul unui popor întreprinzător a reușit să rezolve o problemă, de nerezolvat la noi, cei veșnic surprinși de venirea iernii!

Cinstea poporului norvegian este ireproșabilă! Fermierii din munți lasă bidoanele cu lapte, jos în vale la marginea drumului. Fiecare vas are o etichetă cu numele producătorului și cantitatea predată. Un autocamion al fabricii de lapte, trece zilnic și ridică bidoanele. Banii cuveniți sunt virăți gospodarului în contul deschis la o bancă aleasă de el. Într-o zi un prieten, care dintr-un motiv oarecare nu putea participa la excursia zilnică făcută pe țărm, îl roagă pe Rosetti să transmită un colet unei cunoștințe pe care omul o avea într-o localitate cocoțată în munți. „Satul nu este în traseul nostru” spune românul. „Nu-i nimic. Veți trece pe un pod. Lăsați vă rog coletul pe capra podului”, zice expedientul. „Bine dar dacă îl ia altcineva?”, întreabă nedumerit Rosetti. „Cum să-l ia? Am scris pe colet destinatarul!”, exclamă încă mai nedumerit străinul. Cum spun americanii, fără comentarii. Se întâmplă în vara anului 1909!

Oamenii locului au bun simț, sunt toleranți, dar și extrem de economi. Intră Rosetti în sala unui cămin cultural. În sat erau alegeri locale. În încăpere o cortină separă pe cei doi candidați. Oamenii vorbeau în șoaptă, fiecare la susținătorii lui. Își prezentau platformele electorale, fără să tragă cu urechea unul la celălalt și fără ceartă. „Ce ar fi rămas la noi, din sală și cortină?” se întreabă pe drept cuvânt călătorul.

Într-o casă de ceremonii vede o ciudățenie. La o masă lungă oamenii așezați pe cele două laturi se comportau total diferit. O jumătate din convivi râdeau și se veseleau, iar jumătatea din fața primilor se înfățișa ca o adunare posomorâtă, cufundată în tristețe. Misterul l-a dezlegat ghidul. Jumătatea bucuroasă de meseni, erau nuntași care fereceau o pereche de miri, iar ceilalți jeleau un mort. Nuntă și pomană la aceeași masă. Chiria sălii era plătită o singură dată!

Toate țin de cultura unui popor. Norvegienii, la fel ca toți nordicii, au o sete de cunoaștere și de frumusețe, care ar sta bine contemporanilor noștri. Bunăoară, un localnic i-a transmis lui

Radu D. Rosetti, admirația pe care acesta o nutrea față de poeziile lui Carmen Sylva, preagrațioasa Regina Elisabeta a României, soția lui Carol I cel Mare. Peste două decenii, scriitorul ceh Karel Čapek, în lucrarea „Drumuri prin Europa”, avea să remarce că în Danemarca, berea, băutura națională, este accizată, iar banii colectați sunt destinați exclusiv propășirii culturii!

Cultura unei națiuni se vede și în modul în care un popor știe să se folosească de cuceririle civilizației. Pescarii din insulele Lofoten, cedau statului din producția săptămânală, un kilogram de batog. Sumele strânse din vânzarea produsului contribuiau la finanțarea serviciului regal de meteorologie. Prognozele furnizate erau vitale pentru munca și siguranța acestor oameni.

Vizitează Rosetti un sălaș de laponi. Nu se arată încântat de promiscuitatea în care trăiau și departe de a slăvi popoarele înapoiate, cum se face astăzi, constată că nomazii ar trebui să-i copie pe civilizații norvegieni. Ceea ce se înfățișa turiștilor era o realitate netrucată. Vizitatorii sunt serviți cu brânză din lapte de ren. Naturală, preparată de păstorii laponi. Nimeni nu a pățit nimic, deși o astfel de gustare ar îngrozi „nutriționiștii europeni” de azi, care interzic consumul mititeilor și vânzarea ouălor de găină în piață! Pe atunci Bau-Bau - ul igienei alimentare, nu mergea până acolo încât să manipuleze știința și conștiințele, spre a promova doar hrana chimizată. Peste cinci decenii, un alt călător român, Alexandru Șiperco, avea să scrie în cartea „Note de Călătorie” despre băstinașii văzuți în Laponia Suedeză, apăruiți „ca din întâmplare” pe lângă hoteluri, pentru a încânta turiștii cu un spectacol fals, decupat parcă dintr-un film american prost. În 1909, globalizarea era departe! Mai firești erau laponii lui Rosetti, decât figuranții lui Șiperco. Fiecare națiune trebuie să evolueze pe baza propriilor tradiții, fără a maimuțări pe alții!

Ajunge la Capul Nord, la poarta căruia, șapte decenii mai târziu, avea să bată un alt român cu geniu: Radu Tudoran, cel care ne-a încântat adolescența cu romanul „Toate pânzele sus”. Scriitorul septuagenar ne destăinuie, în cartea „La nord de noi înșine”, că a visat din copilărie să ajungă la Capul Nord, pe urmele lui Radu D. Rosetti. Aproape fiind însă, a făcut cale întoarsă fără să păsească pe pământul cel mai septentrional al continentului. A vrut să nu se stingă visul care i-a hrănit zilele vieții. Mai bine regretul neîmplinirii, decât un vis ucis! După ce am citit monografia „Insula lui Ovidiu” datorată lui Titus Cergău, am dorit la rândul-mi să pășesc pe ostrovul de pe lacul Siutghiol. Acum douăzeci de ani m-am întors înapoi de la debarcader. Bine am făcut! Restaurantul de pe insulă nu avea nimic de a face cu realitatea anilor petrecuți aici, cândva, de poetul Publius Ovidius Naso.

În fine, la capătul călătoriei și al cărții, îl găsim pe Rosetti debarcând pe insula Vest Spitsbergen, la marginea Oceanului Boreal. Deși la vremea respectivă, Norvegia nu avea recunoscută suveranitatea asupra insulelor Spitsbergen, întreprinzătorii puseseră de două decenii bazele industriei turistice în zonă. Un hotel și un oficiu poștal de unde se puteau trimite ilustrate în toată lumea, cu ștampila arhipelagului, formau nucleul unei activități profitabile. Nu departe se afla o colonie americană în care se exploata cărbune superior. După ce americanii au vândut în 1916 posesiunea lor Norvegiei, avea să fie întemeiat orașul Longyearbyen, capitala actuală a insulelor Spitsbergen, teritoriu autonom al Coroanei.

Radu D. Rosetti se întoarce în Sud cu impresiile culese, pentru a scrie o nouă carte care să desfete și care să fie de folos cititorilor. A scris-o și au urmat încă multe altele. Noi suntem oare gata să-i venim în întâmpinare?

Jubileu 2014: Semicentenarul Filialei Bârlad a Societății de Geografie din România

Studiul reliefului de către membrii Filialei Bârlad a S. G. R.

Într-o lume supertehnologizată și flancată de „ziduri de protecție”, relieful reprezintă un suport care se modifică sesizabil doar la evenimente izolate, bruște, uneori catastrofale, de tipul cutremurilor sau vulcanilor. Pentru mulți dintre oameni, relieful este ceva fix, împietrit și, de aceea, ignorat în cea mai mare parte a timpului sau admirat departe de casă când se dezvoltă spectaculos, în timpul vacanțelor.

Nimic mai fals. Relieful nu este doar suportul material și spațial al existenței societății omenești, elementul de bază al mediului geografic din care omul face parte și din care își procură cele necesare, dar are și o dinamică evolutivă după legi proprii și care se repercutează asupra oamenilor. Mult mai subtile sunt schimbările geomorfologice, dependente de evoluția pe termen lung a factorilor de control.

Prin caracteristicile sale (altitudine, fragmentare, înclinare, expoziția versanților) relieful determină etajarea unor elemente climatice, influențează regimul hidrologic, impune distribuția elementelor de vegetație și controlează formarea și evoluția solurilor. De asemenea, aspectele morfometrice ale reliefului se resimt ca influență asupra extinderii așezărilor și asupra tuturor activităților umane. Aceste aspecte pot fi cuantificate astăzi prin prelucrarea computerizată a informației, astfel încât analiza reliefului în raport cu celelalte componente ale geosistemului să conducă la rezultate cât mai utile.

Procese geomorfologice actuale sunt cele care relevă permanenta transformare a reliefului. Aflate sub impulsul factorilor genetici interni (legați de structura și dinamica scoarței terestre) și externi (în relație cu clima, apele, viețuitoarele), aceste procese influențează celelalte elemente ale mediului geografic precum hidrografia locală, vegetația, solul și activitățile omului. De aceea, cercetarea reliefului a constituit o activitate importantă, o dată cu conturarea geografiei, chiar dacă era apanajul unor persoane avizate.

Pe teritoriul județului Vaslui, studiul reliefului a debutat odată cu începutul secolului al XX-lea, primele studii referitoare la geomorfologia teritoriului fiind din perioada interbelică: *Cercetări geologice în Podișul Moldovenesc* (David M., 1922) și *Alunecări de straturi și curgeri de gloduri pe Valea Bârladului și Crasnei* (Gugiuman I., 1936).

Analiza detaliată a reliefului județului Vaslui, inclusiv aprecieri cantitative și definitorii pentru acest teritoriu, s-au obținut după 1950. Dintre numeroasele lucrări, foarte apreciate pentru activitatea de pionierat ce le-au caracterizat, amintim: *Îmbătrânirea prematură a rețelei hidrografice din partea sudică a Moldovei dintre Siret și Prut și consecințele acestui fenomen* (Filipescu M. G., 1950), *Geomorfologia tipurilor de pante din regiunea Bârladului – situația degradărilor de teren* (Martiniuc C., 1954) și *Cercetări geomorfologice asupra regiunii Crivești-Docani, din bazinul Bârladului* (Martiniuc C., Schram M., 1957), unde se fac aprecieri asupra morfografiei locale și se analizează efectele degradărilor de teren, inclusiv prin realizarea unor măsurători aproximative dar utile în analiza de specialitate.

Un subiect care a suscitat interesul a fost, la un moment dat, formarea și evoluția văii Bârladului. Fie că a constituit obiectul de studiu al geografilor sau al geologilor aspectul și modul de creare a văii Bârladului a fost tratat în mai multe lucrări, dintre care menționăm:

Câteva date geomorfologice asupra văii Bârladului (Obreja Al., 1958), *În legătură cu orientarea văii Bârladului* (Paraschiv D., 1964), *Evoluția văilor din Podișul Moldovenesc. Realizări în geografia României* (Băcăuanu V. 1973).

În toată această perioadă, cercetarea universitară, uneori în colaborare cu profesori de gimnaziu sau liceu, a făcut posibilă analiza geomorfologică a teritoriului actual al județului, în lucrări definitorii pentru însăși analiza de ansamblu a Podișului Moldovei: *Depresiunea Huși – studiu de geografie fizică și economică* (Gugiuman I., 1959), *Relieful Colinelor Tutovei* (Hârșoabă I., 1968), *Platforma Covurluiului – studiu geomorfologic* (Sficlea V., 1972), *Județul Vaslui* (Gugiuman I., Cîrcotă V., Băican V., 1973). În multe cazuri, universitarii îndrumau sau erau însoțiți de profesorii din teritoriu, pentru a surprinde cât mai detaliat evoluția unor procese geomorfologice. Din aceste colaborări, care ilustrează preocuparea cadrelor didactice și pentru cercetarea reliefului, au apărut lucrări, publicate în revistele locale sau de profil, ori au fost susținute în cadrul unor simpozioane și congrese.

Au fost apreciate, la vremea lor, articolul din revista „Școala bârlădeană” intitulat *Câteva procese geomorfologice actuale pe cursul inferior al Tutovei* (Craus Doru Gabriel, 1979) și prezentarea susținută la Simpozionul Societății de Geografie, filiala Bârlad, din anul 1987, *Relieful de coastă din partea sudică a Podișului Moldovei* (Ioniță Violeta). Se adaugă, la sfârșitul anilor '80, câteva monografii geografice: *Monografia comunei Vinderi* (Dobromir Constantin) și *Monografia comunei Albești* (Ivan Maria), în care se fac aprecieri referitoare la aspectul culmilor, declivitate și procesele de versant.

În multe cazuri, studiul reliefului de către cadrele didactice preuniversitare a valorificat și rezultate de geomorfologie obținute de cercetătorii de la Stațiunea de Cercetări pentru Combaterea Eroziunii Solului Perieni, ce asigurau lucrărilor de grad sau articolelor de specialitate precizia unor măsurători de durată, în condiții diverse: rocă, pantă, acoperire cu vegetație ș.a. Se încadrează aici lucrările științifice pentru obținerea gradului didactic I: *Degradările de teren din comuna Costești* (Roiu Aneta, 1991), *Procese de degradare a terenurilor în bazinul pârâului Valea Seacă* (Spulber Gabriela, 1994), *Studiul fizico-geografic al Podișului Covurlui* (Câmpeanu Carmen, 2004), *Depresiunea Vaslui – studiu fizico-geografic* (Andriescu Eduard, 2007) și *Monografia comunei Zorleni* (Gându Liviu, 2008). De altfel, Stațiunea de Cercetări pentru Combaterea Eroziunii Solului Perieni a reprezentat o școală de geomorfologie și îmbunătățiri funciare, cu rezultate notabile, la nivel național și internațional, a căror rezultate au fost validate prin realizarea unor amenajări agricole, în anii '80, cu beneficii apreciate și astăzi, în pofida tuturor perturbărilor privind proprietatea.

Relieful a fost analizat și în lucrări științifice care au vizat alte teritorii. Se remarcă aici: *Studiul fizico-geografic al comunei Tansa* (Bradu Georgel, 1996), *Munții Călimani – studiu geomorfologic* (Arsene Gelu, 2008) și *Studiul agroclimatic al Podișului Bârladului* (Hulubei Daniel, 2008).

Un salt important în analiza reliefului a fost generat de introducerea în cercetarea de specialitate a sistemelor informatice de geografie (G.I.S.) ce a impus un standard ridicat pentru lucrările astfel realizate, rezultatele obținute fiind incontestabile, iar materialul

cartografic obținut de mare expresivitate și precizie. Așa s-a trecut de la foaia de calc, riglă și calcul laborios la georeferențierea hărților, planurilor topografice și a ortofotogramelor, mai noi sau mai vechi, și cartografierea digitală a acestora. Materialul astfel obținut, cunoscut sub numele de modelul numeric al terenului (MNT), a permis ulterior realizarea hărților tematice, de mare fidelitate: hipsometrică, a declivității, a expoziției versanților, a eroziunii ș.a. Softul a permis, astfel, realizarea imaginilor în relief și de perspectivă asupra arealului studiat, construirea de profiluri longitudinale, transversale și de adâncime ca și redarea automată a unor histograme. Unul din marile câștiguri ale G.I.S. îl reprezintă capacitatea de a suprapune, evidenția sau compara elementele geomorfologice, în funcție de tema lucrării.

Tonul utilizării GIS în cercetarea geografică a fost dat, evident, de învățământul universitar ieșean avându-l între inițiatori și pe fostul elev al învățământului bărlădean Daniel Condurachi. Lucrarea sa de doctorat, *Studiu fizico-geografic al regiunii deluroase cuprinse între văile Lohan și Horincea* (2004), s-a detașat de cele precedente prin folosirea extraordinară a valențelor programului TNT Mips 6.9. S-a demonstrat astfel că analiza reliefului deschide noi perspective mai ales când există un important fond de informații rezultat, inițial, prin investigații directe în teren, pentru a evidenția trăsăturile diverse ale reliefului legate de distribuția și evoluția unor procese geomorfologice, tipul văilor și rolul reliefului legate de distribuția și evoluția unor procese geomorfologice.

Analiza unor procese de versant în raport cu caracteristicile morfometrice ale reliefului într-o regiune are, pe lângă aspectul științific, și implicații practice permițând amenajarea terenurilor ținând cont de sensibilitatea arealului la aceste procese. De mare utilitate sunt, astfel, studiile privind frecvența alunecărilor sau a ravenelor în funcție de pantă, expoziția versanților, altitudine și litologie.

Acest salt, obținut pe baza progresului din tehnologia informațiilor și comunicațiilor, a făcut posibilă apariția unor lucrări științifico-metodice, pentru obținerea gradului didactic I, unde reprezentările cartografice s-au realizat folosind aceste mijloace: *Modul de utilizare al terenurilor în bazinul inferior al pârlului Tutova* (Ivan Vasile, 2007), *Studiu fizico-geografic al comunei Lunca Banului* (Coșug Hondru Janeta, 2008), *Studiu geomorfologic al bazinului hidrografic Studineț* (Balan Mariana, 2008), *Procese geomorfologice actuale în aria comunei Zorleni, cu aplicabilitate în procesul didactic* (Buzamăt Irina, 2008), *Studiu fizico-geografic al teritoriului comunei Vișoara* (Sandu Mirela, 2009), *Monografia comunei Pogana* (Rășcanu Valentin, 2010), *Cercetări geomorfologice asupra albiei minore a râului Bârlad în sectorul Vaslui-Crasna* (Munteanu Roxana, 2012). Pe o

treaptă superioară, impusă de standardele cercetării doctorale, s-au situat lucrările: *Studiu geomorfologic al Dealurilor Fălciului* (Rimboi Viorel, 2009), ce insistă pe procesele morfodinamice actuale și pe aspecte legate de regionalizarea unității, și *Bazinul Similei. Studiu de geomorfologie aplicată* (Stoian Loredana, 2011), cu accent pe procesele geomorfologice care contribuie la modelarea versanților, microrelieful creat de ele ca și pe analiza modului de utilizare al terenurilor.

De fiecare dată, legătura cu cercetarea academică impusă de mediul universitar a fost definitorie. Sunt notabile aici îndrumările profesorilor de la Facultatea de Geografie-Geologie a Universității „Al. I. Cuza” Iași: Ion Gugiuman, Ioan Hârjoabă, Nicolae Barbu, Ion Donisă, Vasile Băican, Constantin Rusu, Gheorghe Romanescu și Eugen Rusu. De mare ajutor, pentru cercetarea orizontului local, sunt lucrările profesorului Ion Ioniță: *Relieful de ceste din Podișul Moldovei* (2000), cu o abordare nouă în formarea și evoluția cuestelor din Podișul Moldovei, *Geomorfologie aplicată. Procese de degradare a regiunilor deluroase* (2000), respectiv *Formarea și evoluția ravenelor din Podișul Bârladului* (2000), în care sunt sintetizate remarcabil procesele geomorfologice din Podișul Bârladului, după cele trei decenii de cercetare la Stațiunea de Cercetări pentru Combaterea Eroziunii Solului Perieni.

În același registru, de colaborare între mediul academic și cel preuniversitar, putem menționa și contribuția semnificativă a asistenților universitari Lilian Niacșu și Iulian Stângă, atât în cercetarea reliefului cât mai ales în disponibilitatea avută în a îndruma și a dezvolta mijloacele moderne de analiză a suprafeței terestre, prin sistemele informatice de geografie. Lucrările lor: *Bazinul Pereschivului. Studiu de geomorfologie și pedogeografie cu privire specială asupra utilizării terenurilor* (Niacșu Lilian, 2009), respectiv *Bazinul Tutovei. Riscurile naturale și vulnerabilitatea teritoriului* (Stângă Iulian, 2009), deschid noi perspective pentru analiza geografică privind utilizarea rațională (optimă) a terenurilor ca și problematica proceselor și fenomenelor naturale de risc dintr-o regiune în care atât fragilitatea componentelor cadrului fizic cât și vulnerabilitatea structurilor antropice măresc dimensiunea riscului.

Din aceste motive, ne așteptăm ca studiul reliefului să rămână o preocupare importantă a profesorilor de geografie din învățământul vasluian iar rezultatele obținute să aibă tot mai frecvent o aplicabilitate în procesul didactic și în amenajarea socio-economică a teritoriului.

*Prof. dr. la Liceul Tehnologic „Petrus Rareș” Bârlad, Președinte executiv al Filialei Județene S.G.R., cu sediul la Bârlad.

Rafael-Tudor LUPAȘCU

POVESTEA VIEȚII

Când omul se află în miezul tinereții,
Se întreabă cu uimire
Oare care-o fi povestea vieții?
Ar trebui să știe și să noteze undeva,
Că o singură viață poate trăi
Și un singur viitor poate avea.

Chiar dacă nu l-a cunoscut,
Omul încearcă să lege viitorul de trecut.
Merge și nu știe pe ce cale.
Nu cunoaște ce mister i-ascunde, ea,
Povestea vieții sale.

Acest mister poate să-l dezlege, uneori,
Doar o singură idee,

Care poate fi considerată, câteodată,
A vieții cheie.

Omul ar vrea să înțeleagă
De ce și cine este el.
Ar vrea să știe totul,
Câte-s pe pământ și-n cer.
Doar când va dezlega enigma,
Povestea vieții sale
Nu va mai fi mister.

Ar trebui ca omul să nu uite,
Că fiecare zi începe cu dimineața.
Să cunoască povestea vieții
Și să prețuiască viața.
Să o considere ca pe un dar divin
Și să o iubească din plin.

ȘCOALA GIMNAZIALĂ NR. 8

Este o instituție de învățământ tânără, apărută în anul 1970. În revista „Școala bârlădeană” din mai 1971 găsim primele informații legate de apariția și activitatea acestei școli într-un articol scris de primul director al școlii, prof. Ion Crăescu. Acesta menționează: „Școala generală de 10 ani nr.8 din orașul Bârlad, înființată la 1 septembrie 1970, se bucură de condiții optime pentru buna desfășurare a activității. Școala dispune de un local modern cu 16 săli de clasă, două laboratoare, două ateliere și alte anexe”.

În primul an de la înființare erau școlarizați 1200 elevi din care 945 în clasele I-VIII și 255 în clasele IX-X.

Încă de la înființare, școala s-a remarcat printr-un colectiv didactic cu o bună pregătire pedagogică și de specialitate. Munca neobosită a cadrelor didactice, buna colaborare cu instituțiile locale și județene, strânsa legătură cu familia au făcut ca, în scurt timp, elevii pregătiți în această școală să devină principalii competitori (și câștigători) ai concursurilor și olimpiadelor școlare, mulți dintre ei până la faza națională. S-au remarcat în mod deosebit elevii pregătiți de profesorii Paula Busuioc (limba română), Liviu Captarencu și Viorica Captarencu (matematică), Fănică Ursu (istorie). O mențiune specială trebuie făcută pentru elevii Nicu Șerban și Vlad Mărgărint, care sub îndrumarea profesorilor Liviu Captarencu și Ioan Adam au făcut parte din lotul național de astronomie participant de mai multe ori la faza internațională a Olimpiadelor de astronomie.

La conducerea școlii s-au perindat cadre didactice remarcate pentru activitatea depusă la catedră, în cadrul societăților științifice sau în diferite funcții administrative, care și-au pus amprenta de bun gospodar, punând fiecare câte o „pietricică” la consolidarea numelui de școală-fanion a municipiului nostru. Astfel, de la înființare până în prezent, directorii școlii au fost: Ion Crăescu (1970-1980), Valeria Păscălin (1980-1983), Viorica Grigoriu (1983-1988), Gabriela Malehin (1988-1990), Ionela Bolea (1990-2011), Georgel Bradu (2011-prezent).

În clădirea școlii actuale a funcționat inițial Liceul nr. 3 Bârlad.

De-a lungul timpului, deși este nouă, clădirea a suferit mai multe lucrări de consolidare și reabilitare. Prima consolidare s-a făcut după cutremurul din 1986. A urmat amplă lucrare de reabilitare din perioada 2005-2007, când au fost efectuate următoarele lucrări: a fost montată centrala termică pe gaz metan și înlocuită instalația de încălzire, au fost înlocuite ferestrele și

ușile, mobilierul școlar, parchetul, instalația electrică, instalația de alimentare cu apă, lambriul din sălile de clasă, acoperișul. Tot în această perioadă au fost modernizate laboratoarele de chimie și informatică.

În prezent, școala este dotată corespunzător din punct de vedere al mijloacelor de învățământ, însă o mare problemă este lipsa spațiului de școlarizare, în special din momentul introducerii clasei pregătitoare când, datorită numărului mare de cereri de înscriere, au fost reconfigurate laboratoarele de fizică și chimie. O altă mare problemă (pentru o școală cu peste 1000 elevi) este lipsa unei săli de sport pentru care s-a făcut toată documentația necesară încă din anul 2007 dar, din lipsa finanțării, sala nu s-a putut construi. Până și sălița de sport improvizată în

fostul atelier de băieți a trebuit să fie desființată pentru a face loc clasei pregătitoare.

O noutate pentru Școala nr. 8 și pentru învățământul bârlădean a fost introducerea, în anul școlar 2007-2008, a alternativei educaționale „Step by Step”, în care elevii parcurg aceeași programă cu cei de la învățământul tradițional, dar într-un alt sistem (pe centre) având programul între orele 8,00 și 16,00, în săli de clasă special amenajate, cu doi învățători.

Până în acest an școlar, Școala nr. 8 a fost singura școală din

Bârlad care nu a avut un nume. Începând cu anul școlar 2013-2014, prin Hotărârea Consiliului Local Bârlad, școala va purta numele „Episcop Iacov Antonovici”, în semn de apreciere față de bogata activitate a acestei personalități.

Din anul școlar 2012-2013, Școala Gimnazială nr. 8 a devenit cea mai mare școală din Bârlad, ca număr de elevi. În total, aici învață 1018 elevi din care, 611 la clasele P-IV și 407 elevi la clasele V-VIII. De pregătirea și îndrumarea lor se ocupă 30 de învățători și 35 de profesori (80% titulari ai școlii, toți calificați). Interesant este faptul că 95% din cadrele didactice au o vechime mai mare de 4 ani în unitate.

Așadar, această stabilitate a cadrelor didactice, cât și stabilitatea conducerii școlii (numai 6 directori în 43 de ani), îmbinată cu munca și seriozitatea au făcut ca rezultatele excelente amintite să nu fie o întâmplare, iar faptul că numărul elevilor a rămas constant de la înființare până în prezent (cu o ușoară creștere în ultimii ani) este încă o dovadă că Școala Gimnazială nr. 8 Bârlad a fost, este și va rămâne o școală de referință în peisajul învățământului bârlădean.

Gheorghe POSTELNICU

FOREVER

Lui Dimitrie

EXISTĂ oare ceva mai trist decât un tânăr de 24 de ani într-un cărucior cu roțile?

Adrian a locuit 15 ani în Minnesota, până când i-au murit părinții într-un accident de automobil. El a rămas singur prin clinici de recuperare, apoi statul american a fost de acord să-l încredințeze bunicilor din România. Vorbește cu greutate și cântă niște cântece de jale cu un fel de chiuituri. E un tânăr zdravăn, cu ochii negri ca ai unei păpuși africane. Un român autentic din SUA. Ambasada îi trimite reviste și cărți. Își dă examenele la universitate prin corespondență. Se va întoarce acolo? Pentru bani. Noi ai cui rămânem? Ai lui, „forever”.

E bine că cele mai cunoscute cărți ale omenirii sunt reeditate în forme prescurtate și în desene animate. A fost odată ca niciodată, că, dacă n-ar fi, nu s-ar povesti. De atunci, viața a devenit un joc în care fiecare dă ceva de care ceilalți au sau nu au nevoie. De cele mai multe ori sfaturile și vorbele de bine îți intră în sânge și distrug globulele albe. La o adică, nici cele roșii nu mai sunt așa multe, când treci lama de ras peste vene. Dacă nu te-ar opri strămoșii, ai face nu știu ce prostie.

Mii de gânduri. Doar vreo două-trei supraviețuiesc. Nimic nu e imposibil din leagăn sau din cărucior.

După ce se înserează, stă multă vreme afară.

– Mă uit la partea întunecată a cerului.

Plânsetul unei bufnițe răsună peste sat. Adrian încearcă să pună totul într-o ramă neagră care să-l separe de trecut. Până la urmă, lumina vine dintre frunze. E lumea adevărată.

– Aerul lucrează pentru mine.

– Totul e să ai răbdare.

O lume multicoloră umplea sala de așteptare a aeroportului. Razele asfințitului se luptau cu o pâclă portocalie înainte de a cădea pe vârful turnului de control.

Ține-te tare!

Adrian este de nerecunoscut. Obrajii lui au un roșu pătat cu un fel de galben spre locul în care ar trebui să se afle urechile. Viorica strânge buchetul de frezii dintr-un instinct în care mă trage și pe mine. Băiatul zâmbește neomenesc prin buzele croite din transplanturi. Îmi port privirea pe alte părți ale corpului și mă întreb care sunt proteze și ce e adevărat și viu în trupul pe care altădată îl purtam pe umeri, pe șaua calului, pe ghidonul bicicletei.

Umbra asta nu e bunicul? *I'm sorry*. Nu e nimic de capul lui. Poate părul, dar păcat că e atât de alb, și sprâncenele. Baba burtoasă cred că e bunica. Zâmbește tot timpul. O fi tâmpită? Nu trebuie să mă iau după zâmbet.

– O.K. Eu sunt Adi, șuieră băiatul.

– Noi suntem buncii tăi. Maia și taiu.

– *All right, all right!*

Înviorat de prelungirile trupului său, întrezărea în fapăturile îmbătrânirii originea și devenirea sa. De aici încolo toate sunetele vor merge spre cuvânt, dar cuvintele se schimbaseră și vor trebui regăsite.

Viorica cheamă timpul care îi aduce zeci de imagini. În fața acestei apariții copleșitoare simți o ciudă cum nu mai încercase din anul pierderii singurului nostru copil.

– Bieții de noi!

– *What?*

Viorica: Slavă Domnului că...

Adrian: Ce mormăi?

Viorica: Vorbesc singură, mamă.

Ce oboseală să crești copii, apoi nepoți. Îi pare rău pentru

acest gând și începe să-l acopere cu altul. Caută prin viață ca printr-un dulap cu vechituri. Sunt obosită. Ce obosită sunt! Se uită spre apus, dar soarele nu se mai lasă privit. În ochii ei se oglindește un astru stins. Ea știe că suntem doi. Rămânem doi. Umbrele noastre sunt lipite în aceeași inimă, desenând un monstru cu două capete și patru brațe.

– *You, old man*, vrei o țigară?

– Nu fumez, dar nu ne deranjează fumul.

– Ești emoționat?

– Eu? Nu știu. S-ar putea. Astăzi...

– Ai vrea să conduc eu?

– Doamne ferește!

– Începem o viață nouă!

Și, într-adevăr, am început. Apă curentă. Încălzire centrală. Calculator. Internet. Telefoane mobile. Au dispărut încet-încet dezordinea și stinghereala din casă. Nu fără greutate, a dispărut și învălmășeala din capul meu. Locul îmi place din nou și mie; încep să am melancolii.

Stăm zi și noapte lângă el. Asta gândim și asta facem. Îl scot afară, îl înfășor într-o pătură. Pisica și câinele nu-l părăsesc o clipă. Visez că merge singur, cum pe față îi crește o piele nouă și fire de păr, arătând ca bărbății.

Unii au impresia că singura avere a omului sunt copiii. La 30 de ani, Viorica ar fi renunțat la orice, chiar și la o parte din viață pentru a avea un copil. Cu ce s-a ales că la 32 de ani l-a adus pe lume pe Ștefan, numai ea poate mărturisi. Adevărul este că următorii 25 au trecut cu toate nimicurile copilăriei și adolescenței băiatului care a devenit, la rândul lui, tată. Eu plecam dimineața și veneam seara. Între noi a fost un perete în spatele căruia Viorica vorbea, râdea, plângea, dar astea nu se vedeau și nu se auzeau. Se știau în cer. Nici nu cred că are alte amintiri, deși într-un sfert de secol am tăiat 30 de porci, am avut de mai multe ori grindină și de câteva ori a fost secetă. Casa a avut nevoie de mai multe reparații care au înghițit muncă și bani, dar toate astea pe ea au lăsat-o indiferentă. Pe primul plan erau lecțiile lui Ștefan, oreionul, sinuzita, viitorul lui.

Dar nepotul?

Pentru el, Viorica s-a pensionat înainte de vreme. Ca să aibă timp să-i sterilizeze biberoanele, să-i facă baie. Să-l ducă la grădiniță, să-l învețe cântece și poezii. Obișnuită să vorbească încet, ca să nu-i supere pe ceilalți, nici vocea nu i se mai aude bine. Parcă sună slab și îndepărtat. Eu? Ce să spun? Alegeam orezul, râșneam cafeaua, mulgeam caprele, și făceam multe alte lucruri. Am trăit bine până când au plecat peste ocean. Frumoși, integri, încrezători.

– Nu ne e teamă! spuneau, cu emfază, la plecare.

Pentru ei zidurile se prăbușeau, îngerii cântau, viața se schimba. Plutea în jurul nostru, la Otopeni, o aromă de eter și de leuștean. Ceva amar și amețitor. Razele străpungeau perdelele și se așezau pe muchia geamantanelor. Să crești un copil, apoi un nepot sunt lucruri pe care merită să le faci. Dar cine nu face azi așa ceva?

După 14 luni a apărut un zvon limpede de viață, un ecou care ne-a făcut dintr-odată să credem că vedem un film. Nici forța munților, nici tenacitatea apei nu treziseră în sufletele noastre atâtea sentimente. Adrian a făcut câțiva pași pe lângă zidul casei, ajutându-se de mâini, dar mai mult de cioturile din proteze. Dezorientat ca un copil rătăcit. Ca un copac rupt de vânt. În vremea asta s-a lăsat înserarea. O umbră vânăată acoperea încet lumina. Pe cer creșteau stele albe. Am

nevoie de mai multe clipe ca să le deslușesc.

Adrian stă acum în picioare, cu palmele încleștate de barele căruciorului. Pe frunte are șuvițe de păr îmbibate cu sudoare. Uriaș în avântul unei superbe renașteri. Mai erau și alte lucruri pe care se ferea să le recunoască. Învățase să vorbească cu păsările și cu animalele care veneau lângă el. Ele au mutat paravanul din fața minunilor, l-au scăpat din strânsoarea calculatorului și a revistelor pentru care devenise o pradă ușoară.

De aici încolo pot reînvia jocuri, prietenii, călătorii, iubiri. Mai târziu va fi stăpân pe senzațiile provocate de dans, de sărut, de alergare, după cum va regăsi orori, ciudățenii, miracole. Își va recăpăta controlul asupra luminii și universului.

- Cum e să stai în cărucior 30 de luni?
- Te face mai bărbat.
- Cum?
- Pot vorbi mai convingător despre una și despre alta.
- De exemplu?
- Despre Isus, despre rai, despre iad.
- Și acum?
- Pe moment, vreau să înțeleg de ce nu mi-e somn.

Au mai trecut șase luni. Adrian se poate ridica singur. Merge binișor. Are mustăcioară. După moartea soției, mie mi-a crescut barba ca o dalie albă. Omul înflorește la bătrânețe, când îi trebuie atâta curaj ca să trăiască...

– Trăim ca să ne aducem aminte, spunea Viorica.

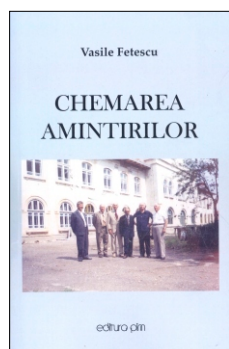
– I'm sorry, i'm sorry...

Un vânticel de seară scărmana pomii și se ivesc sfioase stelele. Bezna vine încet din pădurile din jur, de la miazănoapte de pe gorganele cu tei de la miazăzi din nifonele cu pini. Primii lilieci iau cu asalt grădina. Toate par împăcate și la locul lor, iarba și florile, aerul de primăvară și cărăbușii cafenii. Sufletele pământului se reped să scormone văzduhul, să-l sfășie înaintea altora, și lasă pe cer, până când apare luna, niște oase albe, sprijinind primele constelații.

La sfârșitul lui august, călare parcă pe o balustradă, Adrian galopează spre trenul personal. Este nespus de frumos. Nu contează cum arăta mai înainte. Am uitat. De ce se întoarce în Minnesota? Acolo sunt patinoare, de-aia. Și bazine acoperite. Și Nelly de pe Internet.

Dar eu rămân al lui. *Forever*.

Constantin MĂNUȚĂ

O, TEMPORA! O, MORES! *

Non scholae, sed vitae discimus.
Seneca

*Copile dragă, mâine se deschide școala și toți copiii de vârsta ta se duc să înceapă a învăța.
Copilul, prin învățătură se face frumos, bun și cuminte.
Dacă ai plăcere, haide la școală și vei învăța; numai să te porți frumos și să te silești la învățătură.
Copiii nesilitori rămân proști.*

Ion Creangă

Pe ilustrul pedagog și scriitor Vasile FETESCU mi-l imaginez că ar fi rostit asemenea fraze proverbiale, în ipostaza învățătorului Ion Creangă, genialul povestitor humuleștean, într-un moment crucial al anului de învățământ, 15 septembrie, data când se deschide școala, cuvinte atât de necesare generației actuale, în fascinanta noastră Românie.

Chemarea amintirilor este o carte memorabilă de amintiri „într-o viață de om așa cum a fost” și este, dacă ar fi să-l parafrăzăm pe unul dintre cei mai mari istorici ai lumii, Nicolae Iorga, izvorâtă dintr-o experiență didactică și pedagogică de peste 45 de ani la catedră.

În prefața *Întoarcere la ce a fost odată?*, scriitorul Ion N. Oprea, coleg și prieten din anii tinereții autorului, îi face portretul lui Dumitru Dascălu, personajul principal al cărții, care nu este altcineva decât Vasile FETESCU, „el însuși pedagog și psiholog deprins să citească filosofia omului de la tinerețe până la bătrânețe”. Scrisă „într-o dulce și curată limbă română”... „cartea poate fi socotită abecedarul dar și ghidul de muncă al oricărui pedagog, indiferent de locul unde predă și de elevii cu care lucrează.”

Vasile FETESCU s-a născut la 23 decembrie 1929 în localitatea Dorobanți, comuna Nicșeni, județul Botoșani. Urmează cursurile școlii primare în satul natal, după care se înscrie la concursul de admitere de la Școala Normală „Alexandru Vlahuță” din Șendriceni – Dorohoi, concurs în urma căruia este admis ca bursier. În anul 1950 obține Diploma de învățător care îi permite să participe la concursul de admitere în învățământul superior. Frecventează cursurile Facultății

de Filosofie a Universității București – specialitatea Pedagogie – devenind licențiat universitar în anul 1955.

Funcționează ca profesor și director la licee de prestigiu din Bârlad și Iași: Școala Pedagogică și Liceul „Gh. Roșca Codreanu” din Bârlad, Liceul „Costache Negruzzi” și Școala Normală „Vasile Lupu” din Iași. Concomitent cu activitatea didactică, se preocupă de cercetări și studii psihopedagogice pe care le publică în ziare și reviste.

Volumul său de debut *Preocupări pedagogice*, apărut în două ediții – 1982 și 1995 – înmănușează materialele răspândite în diferite publicații și volume. Seria cărților de literatură beletristică începe cu *Flori târzii*, Editura Cutia Pandorei, Vaslui, 2002, continuă cu titlurile: *Parfum de spini*, *Educator adevărat*, *Toamnă la Copou*, *Lumina Educației* (două ediții – 2005 și 2007), *Vâsleaș în luntrea vieții*, *Stropi de înțelepciune* (aforisme), *Cântecul lebedei* (poeme), *Trompeta cu surdină* (poeme), *Gânduri diamantine* (aforisme), *Poeme pentru veșnicie*, *Testament* (poeme), *Clipe de infinit* (poeme), *Duminică* (poeme), *Dincolo de timp* (poeme).

A depus o vastă activitate de colaborare la reviste și publicații de specialitate și nu numai.

Am afirmat și-n alte recenzii pe care le-am făcut la unele cărți ale autorului că pedagogul și prozatorul octogenar este tânăr în spirit, scrie ca în anii adolescenței, scrisul său diamantin fiind plin de vervă, înțelepciune și scânteiere divină.

Din punct de vedere structural, *Chemarea amintirilor*, proză scurtă, (pedagogică, am adăuga noi), cuprinde trei părți distincte:

Caleidoscop reflexiv, Chemarea amintirilor și Limpeziri de gând și de suflet, titlu dat și volumului.

Școala și familia sunt dimensiunile fundamentale ale primei părți în care Vasile FETESCU vorbește despre cele trei culturi: *Cultul muncii, Cultul pământului, Cultul pâinii*, despre o adevărată școală a familiei, a vieții, despre ce înseamnă „a fi învățător”, „mirajul profesiei de învățător” etc.

Prima însemnare – *Lumina din bezna satului de odinioară* – evocă satul românesc de altădată, bezna care se lăsa peste sat odată cu înserarea, lampa cu gaz sau opaițul fiind „singurele surse de lumină în casele țărănești”. „Bezna analfabetismului era compensată într-o oarecare măsură de lumina înțelepciunii dobândite la școala vieții, de lumina moralității, a curățeniei sufletești și a credinței.”

În familia țărănească de altădată educația copiilor se făcea după pedagogia bunului simț unde se promovau trăsăturile personale cum ar fi: hărnicia, cinstea, devotamentul, sentimentul iubirii și al bunului simț (uitat aproape complet, astăzi), spiritul de economie și de cumpătare etc.

La polul opus profesorul pedagog schițează și câteva concepte negative pe care le învață tinerii de azi, care nu merită nici măcar așternute pe hârtie, după opinia noastră, iar acea lumină din bezna satului izvora din învățătura pe care o dădeau oamenii satelor, progeniturilor lor „din înțelepciunea și experiența de viață” a bătrânilor și locuitorilor acestui pământ.

„Familia rurală își pregătea copiii pentru muncă de la cea mai fragedă vârstă”, conchide autorul, nefiind considerată o povară, ci „o veritabilă școală a muncii.”

Chiar școala unde a învățat Dumitru Dascălu, pe care atât de frumos o descrie era o școală a muncii: „Școala Normală Al. Vlahuță de la Șendriceni este situată la aproximativ 4 kilometri de orașul Dorohoi, în partea de nord-vest a acestuia, pe un platou, un fel de terasă tăiată, parcă, în dealul care străjuiește valea aluvionară a pârâului Buhai. Împreună cu celălalt deal, dinspre soare-răsare, de peste râul Buhai, adăpostesc așezământul împotriva vânturilor și furtunilor, și alcătuiesc un cadru natural de o rară frumusețe”, unde elevii erau educați în „cultul muncii” și „al pasiunii”, încât „cei șapte ani de acasă” reprezintă „cununa de aur a unei personalități împlinite”.

Est modus in rebus este zicerea lui Horațiu după care se ghidează și Vasile Fetescu atunci când pune titlul unui subcapitol *Coerciția în educație*, iar într-un altul, *Școala vieții*, pornește de la zicala populară

că: „omul cât trăiește învață” considerând că „fiecare clipă a vieții este o lecție”.

Cartea *Chemarea amintirilor* este plină de reflecție și adâncă meditație. Cu o deosebită introspecție psihologică, Dumitru Dascălu face o radiografie amănunțită asupra oamenilor, locurilor și faptelor petrecute în jurul său, se autoanalizează, făcându-și autoportretul sub lupa cenzurată a vremii, are acasă un motan alintat și cu coada în balans, care îl întâmpină cu miorlăieli codificate (expresie teribil de frumoasă), strecurându-i-se printre picioare și așteptând să fie mângâiat, este „singura ființă” – apelată de trei ori în carte – cu care scriitorul își împarte singurătatea.

„Noptile lungi de toamnă-iarnă, bânuite de insomnii, îi prilejuiesc lui Dumitru Dascălu frecvente întoarceri în trecut, mai ales în cel îndepărtat, răscolindu-i amintirile, multe dintre ele răvășite și înlănțuite anapoda. Încearcă mici satisfacții când reușește să le descâlcească, să găsească un fir care să-l conducă spre întâmplările, faptele, oamenii sau locurile pe care dorește să le evoce.”

Ceea ce s-a întâmplat după 1989, mai ales în domeniul învățământului, l-a afectat profund pe Dumitru Dascălu, determinându-l să-și intituleze subcapitolul *Școala în derivă*, iar el, Dumitru Dascălu, suferă efectiv pentru drama școlii românești.

Asupra unor probleme care privesc învățământul, meseria de învățător, temele pentru acasă date elevilor, educatorii care nu-și iubesc învățăceii, Dumitru Dascălu se exprimă clar și răspicat.

În sprijinul afirmațiilor și convingerilor sale, eroul cărții așează drept temelie dragostea pentru oameni, pentru semenii noștri, insistând asupra meseriei de învățător, așa cum Cesare Pavese pune accent pe *meseria de a trăi*, aducând ca text de sprijin pe *Domnu' Trandafir* al lui Mihail Sadoveanu.

Simion Mehedinți, într-un articol din „Revista generală a învățătorului”, anul II, nr. 2, oct. 1906, spunea că nimeni nu-și mai aduce aminte de sutele de lecții, de zecile de manuale citite și memorate în copilărie, dar amintirea vie a profesorului iubit rămâne mereu: *Ca o lumină egală totdeauna cu sine însăși, amintirea aceea îți luminează și-ți îndreaptă toți pașii vieții. Ele toată școala...*

El, profesorul și pedagogul Vasile FETESCU, e toată Școala din inima Moldovei!

* Cicero, *Catilinare* (I.21)

Vasile FETESCU

Tovarăși de drum

Cu toc din oiștea de la
Carul Mare
Și peniță ruptă din soare
Am scris al vieții calendar
Cu parcursul ei dulce-amar.
Plecăt din al copilăriei rai,
Aflat pe al Botoșanilor plai,
Drum întortocheat și lung
Am străbătut
De la începutul existențial
La îndelung trecut.
Pe întreaga ființare mi-au fost
Tovarăși de drum
Fascinanta învățătură
Și gândul cel bun.

Și amintirile dor

Când totul în jur capătă
culoarea plumbului,
Când spiritul tocit
se ofilește de lumina
întunericului,
Când întristările adunate
iau locul rarelor bucurii
pasagere,
Când speranțele pălesc
și se spulberă în vânt
iar cuvântul nu mai este
nestrămutat legământ,
Când timpul se scurge
grăbit
spre nesfârșit,
Când sufletul înnegurat
sfârâie
sub flăcări de dor,
chiar și amintirile dor.

Tablou funest

Nedesluite tăceri
de iarnă adâncă
stropite cu lacrimi fierbinți
între gene de stele
s-adună-n miez de neant
și de gând.
Lumina întunericului
aprinsă în ochii cerului
strălucește virgin.
Pământul gâfâie astmatic
sub arșița otrăvurilor
poluante.
Streșinile nemărginirii
stau să cadă
peste orizontul cenușiu.
Inima-mi șubredă
bate bezmetic
în ritm de marș
funebru.
Amintirile dorm
troienite-n uitare.

Mioara POPA

Petruța Chiriac, *Copiii lui Tonitza, ieri și azi*

Ultima carte a Petruței Chiriac, un colaj de momente și schițe pentru copii, este dedicată Liceului „Mihai Eminescu” din Bârlad, cu ocazia împlinirii a 55 de ani de existență.

Pe ultima copertă, autoarea își motivează scrierea: „Trăim astăzi o viață, de multe ori asumată televizat, și ascundem exact ceea ce, în mod natural, ar trebui pus față în față.

Mi-am permis în aceste 19 povestiri să îmbin, la modul estetic, imaginarul cu realul, pentru a nu fi condamnați mai târziu că ne-a fost indiferent mai ales realul. Și apoi, dacă o singură esență nu ar fi fost întruhipată de Dumnezeu în om, noi nu am fi știut că existăm. Lucru pe care avem datoria să-l transmitem mai departe”.

Coperta și grafica aparțin artistului plastic Viorica Ghenghea – Președinte AATC, iar desenele elevilor clasei a III-a de la Școala Nr. 6 „Mihai Eminescu” din Vaslui.

19 schițe și povestiri, 19 exerciții destinate formării viitorilor cititori... exemple de conduită morală și civică, de înțelegere a bunătății, a credinței... povestiri menite „să pregătească pentru adevărata înțelegere a vieții și a drumului cel bun de urmat”, așa cum subliniază Vasilian Doboș în prefața volumului.

Titlul poartă numele uneia dintre povestiri: „Copiii lui Tonitza”, la finalul căreia autoarea, lăsând în urmă zarva, își amintește, brusc, de ochii întunecați, nedefiniți, ai copiilor din pânzele lui Tonitza.

Petruța Chiriac procedează la fel ca în pictură, orientându-se spre o atitudine predominant lirică a artistului față de realitate, găsind un teren fertil în lumea copiilor pe care îi surprinde într-o gară cu coloane și arcade exterioare, într-o sală de clasă, la mare, la cursurile de vioară, pe holurile școlii, în autobuze, în fața televizorului sau în fața pomului de Crăciun.

Autoarea crede că în această lume poate descoperi nu numai semnele tragice ale schimbării, dar și desăvârșita puritate spre care aspiră prin creația sa, încrederea în valoarea nealterată a purității sufletești.

Și dacă ochii copiilor lui Tonitza punctează cu întrebări nerostite o operă dedicată frumuseții, puterii ei de a se împotrivi vulgarității și lipsei de omenie, ochii copiilor din portretele Petruței Chiriac scrutează realitatea, creând un decor cu o caligrafie complicată, o grație inocentă surprinsă adesea în jocuri agreabile.

Ochii copiilor lui Tonitza sugerează de multe ori un strigăt halucinant al universului lăuntric, notațiile unor vibrații trecătoare.

Petruța Chiriac reușește să descopere în lumea apropiată o strălucire aparte în ochii copiilor, strălucire a cărei intensitate o sporește cu fiecare povestire, dobândind, ca în pictură, acea vibrație a tușelor largi care se apropie și se depărtează, alunecă pe deasupra planurilor luminoase, se rup brusc, lăsând locul unor zone de umbră.

Copiii din povestirile Petruței Chiriac pun întrebări rupte din fantastica zbuciumare universală, sugerând naturalețea vârstei, surprinzând momente de intensă liniște, într-o multitudine caleidoscopică a dialogului cu cei maturi.

Autoarea reușește să transmită emoționalitatea, sensibilitatea, luciditatea constructivă, căutând esența lucrurilor în aparenta banalitate a întrebărilor, scrutează epiderma realității, investighează zonele profunde ale universului infantil.

Ea a mers statornic pe drumul său, drumul exprimării sincerității și emoției, evoluând spre un stil propriu, în care bucuria trăirilor personale se convertește în prilej de reflecție ușor nostalgică, sadoveniană asupra existenței.

Personajele-copii sunt puse în pagină cu multă simplitate, dar cu un evident simț al construcției; ele se decupează cu precizie prin întrebările pe care le pun, prin rolurile pe care le interpretează, prin privirile cu care scrutează realitatea fragilului univers în care trăiesc.

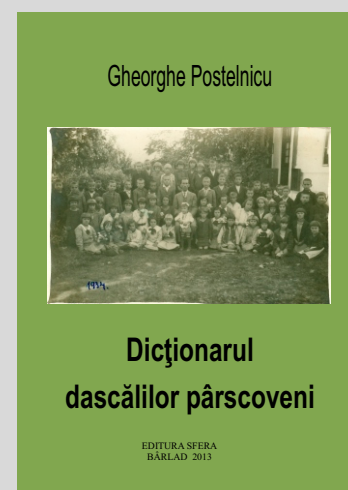
Aria semantică a scrutării este foarte bogată: „îmi plimbam ochii”, „privesc foile albe”, „îl urmăream de la catedră”, „surprinși, ochii nevinovați caută un sprijin”, „priviri cu ochii larg deschiși”.

Și, nu în ultimul rând, trebuie să amintim că „fetița... cu pasul legănat... cu pălăriuța albă învățând cum se ține vioara, care-și pregătește păpușile pentru lecție”, care inventează jocuri și care visează cu ochii deschiși, nu este alta decât Laura, Florina, Flori, nepoata autoarei, căreia bunica, în final, îi aranjează discret, în ghiozdan, volumul care cuprinde poezia lui Octavian Goga, „Dascălița”.

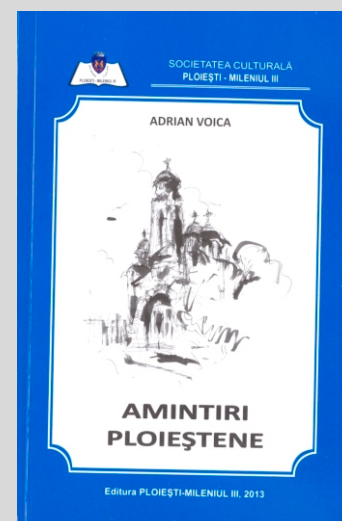
SEMNAL

O apariție excepțională care sporește prestigiul Editurii SFERA. Cartea profesorului buzoian Gh. Postelnicu reunește peste 200 de biografii și 29 de fotografii ale educatoarelor, învățătorilor, profesorilor și preoților din localitatea în care s-a născut Vasile Voiculescu. Cercetarea a avut în vedere o perioadă mare de timp, 180 de ani (1830 - 2010). Fișele sunt dispuse alfabetic, dar lucrarea se poate citi de la început până la sfârșit ca o poveste emoționantă luminată de portretele realizate în linii și culori neașteptate. Motoul acestui volum inedit este edificator: „*Cunoscându-i mai bine, îi vom prețui mai mult!*”

Elis P.

Volum apărut sub egida Societății Culturale Ploiești - Mileniul III, 2013, cuprinzând „22 de evocări desfășurate în tot atâtea episoade”.

Teodor OANCA

Poveste din gară

Ajunseră la gară cu cinci minute înainte de sosirea internaționalului. Șoferul taxiului fu amabil să le coboare mai repede cele două geamantane din portbagaj, în timp ce el număra banii pentru cursă. Apoi se îndreptară spre clădirea gării, trăgând fiecare câte un geamantan, din cele cu roțițe.

El privi în hol tabloul electronic cu orarul trenurilor și cu specificarea liniei de garare și văzu că trenul trage la linia întâi. Se bucură că nu mai trebuia să coboare în pasajul subteran ca să ajungă la alte linii. În holul gării, puțină lume. Ajunseră pe peron. Acesta era înfășurat de călători. Se retraseră într-un loc mai puțin aglomerat.

Tăceau amândoi. O stare de neliniște le împietrise fețele. Așteptau să se anunțe sosirea trenului. Zămbiră când crainicul gării anunță o întârziere de douăzeci de minute.

- Încă douăzeci de minute să fim împreună, spuse el.

- Degeaba, răspunse ea într-un târziu, deși privirile lor se întretăiau.

Nu mai găseau ce să-și spună. Fiecare gândea că orice cuvânt spus acum n-ar mai avea darul să liniștească două suflete aflate înaintea despărțirii. Se cunoscuseră de aproape o jumătate de an, trăiseră cu patimă o poveste de dragoste cum puțini își pot închipui, de la început n-au vrut să-și imagineze ziua când el va trebui să se întoarcă acasă, iar acum parcă nu le vine să creadă că tocmai acea zi nu poate lipsi din calendar.

Simțeau amândoi cât de mult poate să doară tăcerea. Ce și-ar mai fi spus? Făcuseră schimb de adrese, se înțeleseseră asupra unui cod numai de ei știut, pentru ca nimeni din familia lui să nu bănuiască ceva. Lui nu-i rămânea decât urcatul în tren și gestul de adio făcut de la fereastra vagonului. Minutele treceau repede. O stare de sațietate și dorința de evadare deveniseră pentru el apăsătoare. Din când în când ea mai arunca o privire spre ceas. Ar fi vrut ca ceasul să stea pe loc și o dată cu el timpul. De la o vreme nu mai văzu nici ceasul. Părea că e într-o sală de cinema și pe ecran se derulau scene trăite de ei amândoi în ultimele luni. O după-amiază, când intrase într-o cofetărie împreună cu o colegă de birou și cu o cunoștință a acesteia... Plecarea împreună cu el, apoi despărțirea din fața blocului, după ce se înțeleseseră să se reîntâlnească a doua zi... Acea seară când acceptase invitația lui să servească o cafea la el, rămânerea peste noapte și dorința de a se revedea în seara următoare... Excursia la munte, cazarea la o pensiune pentru două nopți... Apoi oprirea într-o parcare la întoarcere, când fusese rugat de un șofer să-i vândă un litru de benzină... Așteptarea cu emoție a zilelor stabilite pentru întâlnire, în funcție de programul fiecăruia... Bucuria revederii, emoțiile abia stăpânite, îmbrățișările... toate se derulau cu o repeziciune menită să comprime în câteva minute o relație de aproape o jumătate de an.

Un semnal sonor de locomotivă o făcu să tresară.

- Ai rămas cu ochii pe ceas, îi spuse.

- Am privit într-acolo. Câte ceasul?

El îi răspunse cu un zămbet. Merse la vagon. Ea îl ajută să urce bagajul și îl conduse până în compartiment. Coborâră amândoi. Aceleași fețe împietrite, doar ochii mai puteau spune ceva. Se sărutară, dar parcă jenați de prezența celor din jur. Ajuns la fereastra vagonului, o privi cu aceeași luare-aminte ca atunci când o aștepta să-i treacă pragul apartamentului. Își încrucișară privirile. Călătorii de la celelalte ferestre își luau rămas bun de la cei rămași pe peron, mai schimbau câteva sfaturi și îndemnuri de a se auzi la un telefon, urări de drum bun, râsete, semne făcute cu mâna. Se auzi și un scâncet de copil.

Ei continuau să se privească în aceeași muțenie, fiecare concentrându-se asupra celuilalt. O coborâre ușoară a sprâncenelor le direcționa privirile sfredelitoare.

Semnalul de plecare dat de locomotivă și fluierul conductorului de tren îi treziră la realitate. Trenul se puse în mișcare, mâinile celor de la ferestre și ale celor de pe peron începură să se agite în semn de rămas bun, numai ei își întretăiau privirile pentru ultima dată.

Vasile GHICA

LECȚIA PROFESORULUI ȚUGULEA

Îndepărtarea omului contemporan de cultură a devenit, din păcate, axiomatică. El nu mai este fascinat de perenitatea artei, de forța ei de seducție emoțională, ci de efemeritatea tehnicii care, dincolo de utilitatea ei, este pândită de lada de gunoi.

Îi admir pe americani (e vorba, firește, de SUA) din foarte multe puncte de vedere, dar îmi alătur îngrijorările celor ale lui Simon Perez, renumit politician israelian, care afirma acum câțiva ani : „Nu ne temem de tancurile arabilor, ci de antenele parabolice, care aduc în casele noastre subcultura americană și ne omoară duhul național”.

Se tot vântură sloganul : „Cultura nu este pentru toată lumea”. Eroare. Poate este vorba despre performanță, creativitate. Dar când ne referim la receptare, de ce această discriminare? De ce, în această viață unică și imprezvizibilă, unii oameni trebuie să rămână la parterul existenței, în compania nevoilor materiale și instinctuale și nu ar încerca să urce măcar până la primul etaj al necesităților și al bucuriilor spirituale ? Poți deveni performant în tehnică fără un bagaj de cultură generală ? Nu cred. Niciunui mare savant nu i-a lipsit această componentă. Fără ea, omul este pândit de robotizare, de o secătuire a orizontului spiritual, a creativității.

Dirigintele meu din anii de liceu, petrecuți la prestigioasa instituție bărlădeană „Gh. Roșca Codreanu”, a înțeles perfect acest deziderat. Ne-a invitat, într-o duminică, la un concert simfonic popular susținut de Filarmonica din Iași. Noi, băieții, cei mai mulți veniți de prin sate izolate, nu mai văzuserăm așa ceva. Ne-am distrat teribil pe seama configurației unor instrumente și a gesturilor dirijorului. La pauză, ne-am strecurat tiptil afară, pentru că aveam meci de fotbal cu o clasă paralelă. Ajuns, peste câțiva ani, student la Iași, mi-am dat seama că gestul dirigintelui Vasile Țugulea nu fusese gratuit. Un om serios, mi-am zis, nu trebuie să ocolească muzica simfonică. Am început să merg la concerte educative. Acolo, stupoare, mi-am regăsit câțiva foști colegi din Bărlad. Explicația era simplă. Dirigintele ne-a administrat un medicament. Noi l-am respins, dar puțină amăreală ne-a rămas pe limbă, care, iată, ne făcea bine tocmai acum.

Nimic nu trebuie deci lăsat la voia întâmplării în materie de educație. Dacă pe copil nu-l ia nimeni de mână să-l ducă la un spectacol de teatru, la o expoziție ori la un concert, s-ar putea ca el să nu ajungă niciodată pe acolo. Lăsat pe seama televiziunilor particulare, va fi „format” în spiritul ratingului acestora. După o vreme, respingerea adevăratei arte capătă aspecte violente. O distinsă colegă, care simte prin preajmă bătaia de aripă a pensionării, s-a gândit că nu-i poate lipsi pe elevii ei din clasa a XI-a de posibilitatea de a cunoaște frumusețea mănăstirilor din Bucovina. Demersurile pregătitoare au fost lungi și anevoioase. La plecare, câțiva băieți erau beți pulbere. Cuvioasele fetițe au utilizat tot timpul expresii licențioase, cu cel mai firesc aer din lume. Cu lacrimi în ochi, colega a concluzionat : „Nu i-am putut duce la niciun muzeu, la nicio mănăstire. S-au dus numai prin cârciumi, s-au încăierat cu tot soiul de bețivi. Mi-am făcut cruce când am ajuns acasă”.

Cam la această distanță suntem față de normalitate, iar viitorul poate fi și mai negru. Îmi vine în minte un dialog cehovian : „- Se poate trăi fără artă ? - Da, dar e păcat”.

Simplu și dureros de adevărat.

Petruța CHIRIAC

Marian Constandache. O formă de cultură reală la „Centrul Eminescu” din Bârlad

Ne întâlnim încă, vorba criticului Theodor Codreanu, aflată pe frontispiciul cărții sale „Valori din două veacuri”, pe sălile „Centrului Eminescu”, fie aniversând, fie asistând la prezentarea vreunei cărți din peisajul literelor contemporane.

Ne respectăm onorabilele întâlniri, în măsura în care putem da curs și altor invitații din urbe.

Pe data de 13 aprilie a.c., poetul Marian Constandache ne-a oferit, alături de moderatoarea evenimentului, Geta Modiga, o „Interpretare transeonică” a *Luceafărului* eminescian, dorind a ne situa pe cei care eram de față (jurnaliști, artiști plastici, profesori, stimabili condeieri din mediul sanitar, elevi etc.), fie pe linia provocării unei trepte de „patrimoniu” - sunt destule în sălile bogate ale clădirii -, fie a unui ermetism canonic, izbucnind în exterior, conform unei „specificități creștine răsăritene”, vorba altui poet de pe valul eminescian.

Pe mine m-a încântat forma în care evoluția sinceră a culturii în Bârlad este aici menținută de câteva inimoase personalități; acestea fiind conștiente de forma, cât și de fondul lucrurilor în discuție, pentru a nu fi noi numiți „fiii risipitori”, de care amintea cineva într-un discurs al său, laudând-o, într-una din locațiile, pe cât de vechi, pe atât de modernă, denumind-o o „cultură unitară”, nefărămițată și chiar ospitalieră, prin vârfurile celor care o practică.

La „Centrul Eminescu” ascultăm despre demersul poetului Marian Constandache - mă voi exprima jurnalistic -, prefațat de două nume, mai bine zis, „fragment de gândire” în care se spune, de exemplu, că „o carte, un text este o țesătură de relații” (Octavian Paz), și un alt citat din Jacques Derrida.

Eu am citit cartea, după ce ne-a fost prezentată la evenimentul respectiv, și nu voi spune aici decât faptul că suntem pe drumul unei forme în care există și un conținut.

Aș putea explica fiecare titlu de capitol în parte, dându-i aici sensul lui cuvenit, și într-o interpretare de lectură cursivă, dar chiar dacă acestea te pun în acord sau te uimesc, nu poți reacționa decât la modul intelectual, cum am înțeles și din interpretarea celorlalți vorbitori de față.

Eu îmi voi permite, însă, să spun mai la final, că două au fost resorturile care m-au determinat să scriu aceste rânduri: unul, nu am putut lăsa cartea din mână, în timpul lecturii, și doi, aș avea o părere diferită, strecurată în discuție, referitoare la lectura făcută de unii adolescenți. Sigur că a fost o provocare, în formă de glumă.

Respectiv, dacă un tânăr ar citi aici mai întâi studiul și apoi ar trebui citit textul poemului eminescian, acesta ar sta pe gânduri să-l mai citească ori nu pe ultimul.

Vreau să spun că elevii claselor I-IV, sub îndrumarea învățătorilor, interpretează demult textul *Luceafărului* eminescian și asta după lecturi repetate, în faza de grădiniță.

Textul lui Marian Constandache, oferind soluția motivării eroului, pe un palier larg comparativ, tânărul va înțelege, de ce nu, mai târziu, și eseul cu explicarea simbolurilor din poem, fără efortul de a căuta prea mult în dicționare cuvintele din textul oferit de autor. De ce? Deoarece, tot la această vârstă, învățătorul apelează demult, chiar și prin comparații cu alte limbi (franceză, germană, italiană) la căutarea neologismelor, în dicționare sau pe internet.

Deci mesajul intelectual al eseului va fi, fără doar și poate, interpretat oportun, ca și apariția lui, de către adolescenții timpului nostru, eu felicitându-l pe autor, un poet bine cunoscut, posesor al multor premii pentru poezie după cum se știe, aflându-mă printre cei care pot anula, din start, orice speculație artificială, legată de lipsa gândirii pozitive la tineri.

Cartea, fie și numai apelând la „Bibliografia generală” de la pagina 97, te trimite la faptul că ea răspunde întrebării pe care și-o pune Jacques Derrida, citat de autor la pagina 2.

Motiv pentru care recomandăm cartea cu multă căldură.

Din viața „Academiei”

- urmare din pagina 2 -

Cerdacul casei boierești din satul Suseni - Băcani, construită în ultimul pătrar al secolului al XVII-lea de familia Palade.

Vizita s-a încheiat la Mănăstirea Florești, ctitorie, vreme de două secole, a familiei Costache. Anul trecut s-au încheiat

Bustul scriitorului A. Vlahuță, realizat în anul 1958, la centenarul nașterii primului președinte de onoare al Academiei Bârlădene.

lucrările de restaurare a mănăstirii ce cuprinde turnul-clopotniță, biserica având hramul Sf. Ilie, ambele edificii

Casă boierească din secolul al XIX-lea, satul Alexandru Vlahuță, construită probabil de Gheorghe Costache Pătrășcanu. În imagine Elena Monu și Mihai Dim. Sturdza.

realizate de meșteri italieni, la mijlocul secolului al XIX-lea. De asemenea, în incinta complexului, monument istoric de

tip A, se află impunătorul palat, construit și el la porunca egumenului grec Nil, care nu a beneficiat de palat deoarece a

Prefectul județului Vaslui, Radu Renga, împreună cu Elena Monu și Maria Costea, consilierele sale, în incinta Mănăstirii Florești. Pe fundal clopotnița construită de meșteri italieni la mijlocul sec. al XIX-lea

intervenit secularizarea. La Florești a fost prezent prefectul județului, ing. Radu Renga. Primirea cu totul specială s-a datorat preotului mănăstirii, părintele Iezechiel. După-amiază, cu

Mihai Dimitrie Sturdza, Radu Renga și Părintele Iezechiel, preotul Mănăstirii Florești.

începere de la ora 17:00, la sediul Academiei Bârlădene, s-a desfășurat, cu participarea edilului-șef al municipiului, ing.

Constantin Constantinescu, reuniunea festivă inclusă în cadrul Zilelor Culturale ale Bârladului. Programul inițial prevedea conferința „Familia Sturdza și Bârladul”, dar invitatul special, coordonator și co-autor al monumentalei enciclopedii „Familiiile boierești din Moldova și Țara Românească”, s-a concentrat asupra biografiei familiale și personale. Publicul a reținut, printre altele, faptul că, în perioada exilului, dl. M. D. Sturdza a fost interpretul de limbă română al președinților francezi Charles de Gaulle și Valéry Giscard d'Estaing, iar din 1986, stabilit la Munchen, a lucrat ca redactor al postului Europa Liberă. În finalul întâlnirii, invitatul și-a prezentat volumul „Românii între frica de Rusia și dragostea de Franța”. Ultima zi a șederii la Bârlad a distinsului oaspete a

cuprins: un interviu realizat de postul local MediaTv având drept cadru Grădina publică a orașului, plantată din porunca domnitorului Sturdza, o întâlnire cu primarul municipiului, programată la Palatul Comunal, apoi, organizată și de mult așteptată de către preotul Sandu Codreanu - vizita la Biserica Sf. Spiridon, ctitorită de familia Sturdza-Bârlădeanu și, în final, împreună cu Elena Monu, un pelerinaj prin Cimitirul „Eternitatea”, la monumentele funerare ale unor personalități de marcă din istoria Bârladului.

1 iunie 2013 – S-a încheiat proiectul județean „Reprezentări mitologice românești”, inițiat de prof. Roxana Galan, membră a Academiei Bârlădene, și realizat de Școala Gimnazială „Teodor Medeleanu” din Ciocani, în parteneriat cu Școala Gimnazială „Iorgu Radu” din Bârlad, Colegiul „Dragoș Vodă” din Câmpulung Moldovenesc și Școala Gimnazială din Popeni. Menționăm că proiectul a avut ca obiectiv să readucă valori ale creației populare românești în atenția elevilor, a profesorilor și a comunităților locale. Reprezentanții școlilor menționate s-au întâlnit la școala din Ciocani, pentru reuniunea festivă de final, al cărei program a cuprins prezentarea unui film al proiectului, cu imagini de la cele trei întâlniri de lucru, două scenete despre „Sângiogiul vitelor” și „Sfânta Vineri”, în regia Roxanei Galan, precum și o expoziție cu produsele finale realizate de membrii echipelor de la cele 4 școli, produse materializând (în varii forme de exprimare – desene, pictură, machete și lucrări din materiale reciclabile, eseuri) reprezentări ale unor motive din mitologia românească, prezentate și explicate de elevi.

1 iunie 2013 – La inițiativa și în organizarea Fundației „Vasile Dumitrache”, Academia Bârlădeană a găzduit Sesiunea omagială „Vasile Dumitrache -90 de ani de la naștere”. Au luat parte, dintre

membrii Fundației, d-na Natalia Dumitrache, soția profesorului, un mare număr de absolvenți ai clasei speciale de matematică din promoția 1974, membri ai promoției 1964; oaspeți de onoare au fost: academicianul Radu Miron, prof. univ. dr. Henri Luchian, prorector și lector univ. dr. Adrian Iftene, de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași. Programul manifestării moderate de Mircea Agache, președintele Fundației, a început cu evocări ale profesorului omagiat susținute de d-na Natalia Dumitrache, acad. Radu Miron, prof. Vasile Țugulea, prof. univ. dr. Henri Luchian, prof. dr. ing. Lucica Roșu, prof. Gabi Ghidoveanu, iar, dintre organizatori, d-na Mioara Iacob. A urmat acordarea premiilor de excelență ale Fundației unui număr de patru elevi și trei profesori din Bârlad, pentru rezultate deosebite obținute la Olimpiada de matematică 2013. Academia Bârlădeană a completat cu un număr de cărți premiile acordate de Fundație.

15 iunie 2013 – La sediul Academiei Bârlădene s-a desfășurat reuniunea cu tema „Interferențe culturale: scriitori tecuceni la Bârlad”. Este al doilea episod din seria întâlnirilor literare bârlădeano-tecucene, inițiate la îndemnul domnului C.D. Zeletin. Au venit la Bârlad scriitorii: Vasile Ghica, Tănase Dănilă, Aurelia Tasie, Doru Parascan. Titlurile volumelor prezentate și donate de către autori Academiei Bârlădene sunt: *Surâsul spiritului. Convorbiri electivă; Documente tecucene. Recensămintele Ținutului din 1772-1774; Școala Priponești. Monografie; Antologia dell' aforisma romeno contemporaneo*; revista „Viața sufletească”, ediție anastatică. Moderatorii reuniunii au fost Elena Monu și Vasile Ghica. Academia Bârlădeană a dăruit oaspeților tecuceni edițiile anastatice ale revistelor literare „Florile dalbe”, „Graiul nostru” și „Scrișul nostru”, apărute la Bârlad în perioada interbelică și reeditate de Societatea noastră în 2009, 2011, 2012.

www.academiabarladeana.ro / e-mail: academic@academiabarladeana.ro

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală „Academia Bârlădeană”.

Anul XX, nr. 2(51), iulie 2013, Bârlad, Bd. Republicii nr. 235.

Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad.

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor șef),
Ritta Mintiade, Bogdan Artene, Florian Pricop,
Elena Popoiu, Eliza Artene, Constantin Romete.

*

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad (Tel./Fax: 0335 425302)

**Manuscrisele trimise pe adresa
redacției se publică în ordinea
necesităților redacționale.
Materialele nepublicate nu se
restituie.**

**Răspunderea pentru conținutul
articolelor publicate
aparține autorilor.**

Academia Bârlădeană

Anul XIX, 2 (51), Trim. II, 2013

Revistă editată de Societatea literar-culturală „Academia Bârlădeană”

Președinte de onoare: C.D. Zeletin • Președinte: Elena Monu

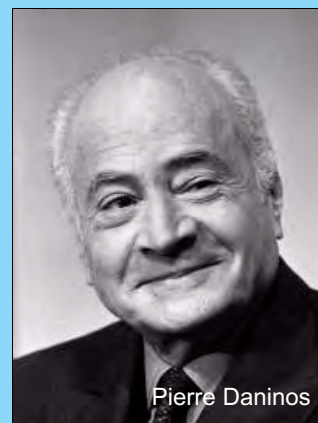
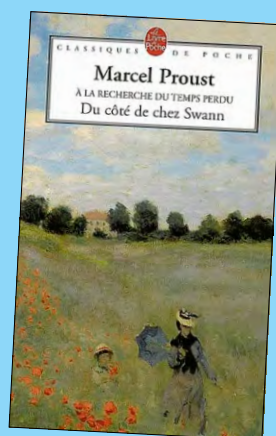
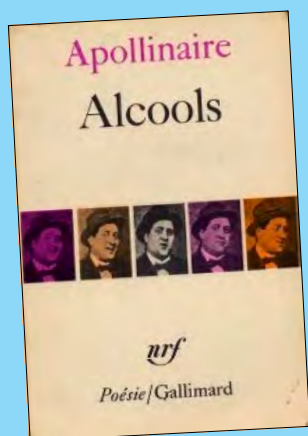
„Academia Bârlădeană se pregătește de centenar !”

Supplément

FRANCOPHILIE ROUMAINE

spécial centenaires littéraires

1913-2013

Pierre Daninos

1913 – 2013 Cent ans d'histoire littéraire et artistique

Pour la France, 1913 constitue, à plus d'un titre, un tournant de la modernité artistique, sinon sa date de naissance: c'est l'année du *Sacre du printemps* de Stravinski et des *Jeux* de Debussy, du premier volume du cycle *À la recherche du temps perdu* de Marcel Proust, de *La Prose du Transsibérien* de Blaise Cendrars, des *Alcools* de Guillaume Apollinaire. Et c'est en ce même 1913 que naissait Albert Camus.

Entre les auteurs et les oeuvres visés par ces anniversaires, trois sont ceux auxquels nous dédions ces pages: Camus (centenaire de la naissance), Proust (*Du côté de chez Swann* vient d'avoir cent ans) et Apollinaire (cent ans d'*Alcools*). Nous espérons que les raisons de notre choix convaincront nos lecteurs. Dans l'un de ces cas en particulier, notre tâche est aisée: entre Proust et Bârlad, le lien est un fait d'histoire, car l'auteur de *La Recherche* a connu et admiré la princesse Elena Bibescu, fille de Manolache Costache Epureanu, les deux fils de la princesse étant de ses amis.

Fidèle à son programme, le Supplément 2013 „Francophilie roumaine” de la revue „Academia Bârlădeană” propose donc à ses lecteurs, des évocations dédiées aux auteurs susmentionnés, et deux autres segments d'intérêt: „Événements culturels francophones” et „Création”.

Les rédacteurs de la revue que nous lançons traditionnellement le 14 Juillet, en hommage à la Fête Nationale de la France, tiennent à exprimer cette fois encore toute leur gratitude aux professeurs Corina Dimitriu Panaitescu et C. D. Zeletin, pour leurs constants, et combien précieux, appui, conseils et collaboration !

Albert Camus ou comment reconquérir chaque instant de son existence sur la mort future

„Je continue à croire que ce monde n'a pas de sens supérieur. Mais je sais que quelque chose en lui a du sens, et c'est l'homme, parce qu'il est le seul être à exiger d'en avoir”. (*Lettres à un ami allemand*, 1948)

L'anniversaire est de taille : le 7 novembre 1913 naissait, à Mondovi, en Algérie, celui qui, aujourd'hui, hier déjà, s'est vu nommer „le plus aimé des mortels”, soit „l'écrivain le plus reconnu, le plus admiré, le plus exemplaire, mais aussi le plus beau, le plus triste, le plus amoureux, le plus attendrissant, le plus photogénique, le plus lu, bref, aujourd'hui comme hier, le plus «main stream» qui soit” (Marc Riglet, *La bataille ratée de Michel Onfray*, „Lire”, 1er mars, 2012). Le centenaire est préfacé par plus d'un hommage rendu à l'auteur disparu si absurdement, à l'âge de 46 ans : ainsi, cette vaste biographie que lui dédie le philosophe Michel Onfray, *L'ordre libertaire, la vie philosophique d'Albert Camus*, parue chez Flammarion, en 2012. L'année littéraire 2013 voit se multiplier, à mesure que l'on approche du mois de novembre, les exercices d'admiration. En début d'année sortaient, chez Gallimard, une autobiographie fictive de l'écrivain, *Albert Camus, un combat pour la gloire*, par Francis Huster, et un livre collectif intitulé *Pourquoi Camus?*, signé par une vingtaine d'écrivains admirateurs. On verra bientôt paraître trois volumes de *Correspondance*, rassemblant les échanges de l'auteur avec Francis Ponge, Roger Martin du Gard et Louis Guilloux, ainsi que les *Œuvres complètes* de l'auteur, dans la collection „Quarto”. La fille de l'écrivain, Catherine Camus, publiera, en octobre, *Le monde en partage. Itinéraires d'Albert Camus*, ainsi que le catalogue de l'exposition qui se tiendra à Aix-en-Provence dans le cadre de Marseille-Provence 2013. „Folio” prévoit une salve de livres de poche, à commencer par les grands classiques, ainsi que les *Carnets* et les pièces de théâtre. Un dossier impressionnant, auquel on s'attendait, et qui nous conduira – c'est à espérer – à relire, à retrouver le Camus de notre adolescence – le philosophe nietzschéen, solaire, méditerranéen, hédoniste – ou, peut-être, à découvrir un nouveau Camus, celui qui disait : *Mon œuvre est devant moi*.

En janvier 2012, „Le Nouvel Observateur” republiait l'émouvant hommage qu'avait rendu Jean-Paul Sartre, au lendemain de la mort de Camus. Sartre tâche d'atténuer ici le sens de leur rupture – qu'il dédramatise, afin de la minimiser (en l'appelant *brouille*) – et il resitue Camus dans la tradition des grands moralistes.

Sartre-Camus : le mot de la fin

«*Que va-t-il faire?*» Provisoirement, déchiré par des contradictions qu'il faut respecter, il avait choisi le silence. Mais il était de ces hommes rares, qu'on peut bien attendre parce qu'ils choisissent lentement et restent fidèles à leur choix. Un jour, il parlerait. Nous n'aurions pas même osé risquer une conjecture sur ce qu'il dirait. Mais nous pensions qu'il changeait avec le monde comme chacun de nous: cela suffisait pour que sa présence demeurât vivante.

Nous étions brouillés, lui et moi: une brouille, ce n'est rien – dût-on ne jamais se revoir –, tout juste une autre manière de vivre *ensemble* et sans se perdre de vue dans le petit monde étroit qui nous est donné. Cela ne m'empêchait pas de penser à lui, sentir son regard sur la page du livre, sur le journal qu'il lisait et de me dire: «*Qu'en dit-il? Qu'en dit-il en ce moment?*»

Son silence que, selon les événements et mon humeur, je jugeais parfois trop prudent et parfois douloureux, c'était une qualité de chaque journée, comme la chaleur ou la lumière, mais *humaine*. On vivait avec ou contre sa pensée, telle que nous la révélaient ses livres – «La Chute», surtout, le plus beau peut-être et le moins compris – mais toujours à travers elle. C'était une aventure singulière de notre culture, un mouvement dont on essayait de deviner les phases et le terme final.

Il représentait en ce siècle, et contre l'Histoire, l'héritier actuel de cette longue lignée de moralistes dont les œuvres constituent peut-être ce qu'il y a de plus original dans les lettres françaises. Son humanisme têtu, étroit et pur, austère et sensuel, livrait un combat douloureux contre les événements massifs et difformes de ce temps. Mais, inversement, par l'opiniâtreté de ses refus, il réaffirmait, au cœur de notre époque, contre les machiavéliens, contre le veau d'or du réalisme, l'existence du fait moral.

Il *était* pour ainsi dire cette inébranlable affirmation. Pour peu qu'on lût ou qu'on réfléchît, on se heurtait aux valeurs humaines qu'il gardait dans son poing serré: il mettait l'acte politique en question. Il fallait le tourner ou le combattre: indispensable en un mot, à cette tension qui fait la vie de l'esprit. Son silence même, ces dernières années, avait un aspect positif: ce cartésien de l'absurde refusait de quitter le sûr terrain de la moralité et de s'engager dans les chemins incertains de *la pratique*. Nous le devinions et nous devinions aussi les conflits qu'il taisait: car la morale, à la prendre seule, exige à la fois la révolte et la condamne.

Nous attendions, il fallait attendre, il fallait savoir: quoi qu'il eût pu faire ou décider par la suite, Camus n'eût jamais cessé d'être une des forces principales de notre champ culturel, ni de représenter à sa manière l'histoire de la France et de ce siècle. Mais nous eussions pu peut-être et compris son itinéraire. Il avait tout fait – toute une œuvre – et, comme toujours, tout restait à faire. Il le disait: *Mon œuvre est devant moi*. C'est fini. Le scandale particulier de cette mort, c'est l'abolition de l'ordre des hommes par l'inhumain.[...] Rarement, les caractères d'une œuvre et les conditions du moment historique ont exigé si clairement qu'un écrivain vive.

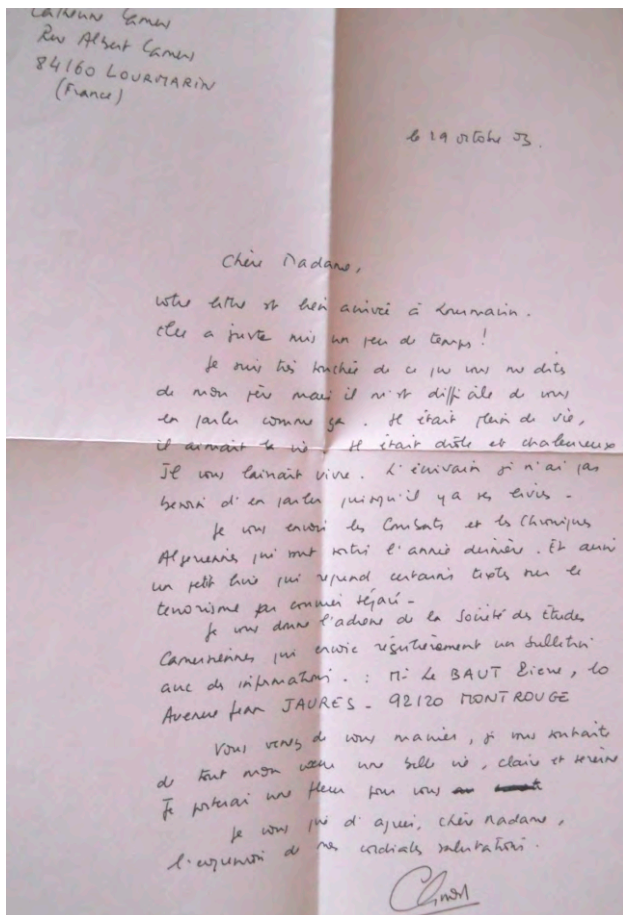
L'accident qui a tué Camus, je l'appelle scandale parce qu'il fait paraître au cœur du monde humain l'absurdité de nos exigences les plus profondes. Camus, à 20 ans, brusquement frappé d'un mal qui bouleversait sa vie, a découvert l'absurde, imbécile négation de l'homme. Il s'y est fait, il a *pensé* son insupportable condition, il s'est tiré d'affaire. Et l'on croirait pourtant que ses premières œuvres seules disent la vérité de sa vie, puisque ce malade guéri est écrasé par une mort imprévisible et venue d'ailleurs. L'absurde, ce serait cette question que nul ne lui pose plus, qu'il ne pose plus à personne, ce silence qui n'est même plus un silence, qui n'est absolument plus *rien*.

Je ne le crois pas. Dès qu'il se manifeste, l'humain devient partie de l'humain. Toute vie arrêtée, même celle d'un homme si jeune –, c'est *à la fois* un disque qu'on casse et une vie complète. Pour tous ceux qui l'ont aimé, il y a dans cette mort une absurdité insupportable. Mais il faudra apprendre à voir cette œuvre mutilée comme une œuvre totale.

Dans la mesure même où l'humanisme de Camus contient une attitude *humaine* envers la mort qui devait le surprendre, dans la mesure où sa recherche orgueilleuse et pure du bonheur impliquait et réclamait la nécessité *inhumaine* de mourir, nous reconnaitrons dans cette œuvre, et dans la vie qui n'en est pas séparable, la tentative pure et victorieuse d'un homme pour reconquérir chaque instant de son existence sur sa mort future.

(Texte publié le 7 janvier 1960 dans „France Observateur”).

En 2002, **Eliza Artene**, membre de la Société Academia Bârlădeană, à l'époque jeune diplômée du Collège d'Instituteurs de la ville de Bârlad, spécialité langue française, dédiait à Camus un mémoire de fin d'études ayant pour titre : „Le triomphe de la conscience humaine dans l'œuvre d'Albert Camus”. Une année plus tard, voulant continuer sa recherche, elle a réussi de contacter la fille de Camus, **Catherine**, qui a eu l'obligeance de lui répondre. Nous reproduisons, ci-dessous, le contenu de cette correspondance (une lettre et une carte postale accompagnant quelques livres de Camus).

Pour Elisa-Mihaela, en la remerciant pour mon père et avec un salut fraternel de Catherine Camus.

Pour Elisa - Mihaela
 en la remerciant pour
 mon père et avec
 un salut fraternel de
 Catherine Camus

Catherine Camus
 Rue **Albert Camus**
 84160 Lourmarin
 (France)

le 29 octobre '03

Chère Madame,

Votre lettre est bien arrivée à Lourmarin. Elle a juste mis un peu de temps !

Je suis très touchée de ce que vous me dites de mon père mais il m'est difficile de vous en parler comme ça. Il était plein de vie, il aimait la vie. Il était drôle et chaleureux. Il vous laissait vivre. L'écrivain, je n'ai pas besoin d'en parler puisqu'il y a ses livres.

Je vous envoie les *Combats* et les *Chroniques Algériennes* qui sont sortis l'année dernière. Et aussi un petit livre qui reprend certains textes sur le terrorisme, par courrier séparé.

Je vous donne l'adresse de la Société des Études Camusiennes, qui envoie régulièrement un bulletin avec des informations : Monsieur Le Baut Pierre, 10 Avenue Jean Jaurès - 92120, Montrouge.

Vous venez de vous marier, je vous souhaite de tout mon cœur une belle vie, claire et sereine. Je porterai une fleur pour vous.

Je vous prie d'agréer, chère madame, l'expression de mes cordiales salutations.

Albert Camus et sa fille, Catherine, en 1957, année de son Prix Nobel.

Catherine Camus, dans la maison de Lourmarin, 2011.

Cent ans d'Alcools

Sa vie elle-même le sortait du commun : né en 1880, soldat d'artillerie dans la Grande guerre, blessé à la tête et trépané en 1916, **Guillaume Apollinaire** meurt à 38 ans, dans l'épidémie de grippe espagnole qui ravage Paris. Son recueil *Alcools*, paru dans „Le Mercure de France” en avril 1913, et regroupant des poésies éparses dans diverses revues entre 1898 et 1912, offre l'image d'un poète „las de ce monde ancien”, sensible à toutes les formes de l'innovation artistique et ouvert à toutes les audaces thématiques et syntaxiques ; celles de *Zone*, de *La Chanson du Mal-aimé* et de *L'Émigrant de Landor Road*, mais aussi des *Calligrammes*, font de Guillaume Apollinaire – ce „chercheur inlassable”, comme l'appelle le professeur Valeriu Stoleriu – un poète charnière entre le XIXème et le XXème siècles, le précurseur le plus proche des surréalistes.

Épris de l'inépuisable diversité de la vie moderne, il l'a mise dans ses vers, mais il y a mis, surtout, avec générosité et immense joie de la création, sa propre vie, brève et intense, faisant – dans cette *atmosphère de matin triomphal* (F.Ponge) propre au début du siècle passé – foi totale à l'avenir de la civilisation humaine : *Mais attendez, les prodiges parleront d'eux-mêmes et l'esprit nouveau, qui gonfle de vie l'univers, se manifestera formidablement dans les lettres, dans les arts et dans toutes les choses que l'on connaisse.*

En quelques décennies, notait Tristan Tzara en 1953, les *Alcools* sont en effet devenus „ce que *Les Fleurs du mal* avaient été pour Apollinaire et ses compagnons”.

Auteur de l'unique version intégrale en roumain des *Fleurs du mal* de Baudelaire et du florilège de poésies *Lirica franceză modernă* (1981), le poète C.D. Zeletin ne pouvait rater la rencontre avec le „mal-aimé” tant aimé de la poésie française, y représenté par 26 de ses poèmes, dont deux des pièces-maîtresses d'*Alcools*.

LE PONT MIRABEAU

Sous le pont Mirabeau coule la Seine
Et nos amours
Faut-il qu'il m'en souvienne
La joie venait toujours après la peine

Vienne la nuit sonne l'heure
Les jours s'en vont je demeure

Les mains dans les mains restons face à face
Tandis que sous
Le pont de nos bras passe
Des éternels regards l'onde si lasse

Vienne la nuit sonne l'heure
Les jours s'en vont je demeure

L'amour s'en va comme cette eau courante
L'amour s'en va
Comme la vie est lente
Et comme l'Espérance est violente

Vienne la nuit sonne l'heure
Les jours s'en vont je demeure

Passent les jours et passent les semaines
Ni temps passé
Ni les amours reviennent
Sous le pont Mirabeau coule la Seine

Vienne la nuit sonne l'heure
Les jours s'en vont je demeure

PODUL MIRABEAU

Iubirea ni se duce și Sena înaintea
Sub podul Mirabeau
Cumva să-mi mai aduc aminte
După mahniri veneau plăceri ții minte

Coboară ceas al nopții stăpân
Zilele se duc eu rămân

Stăm mână-n mână tot mai aproape
Când jos clipesc
Sub podul brațelor pleoape
Și ochi eterni ai obositei ape

Coboară ceas al nopții stăpân
Zilele se duc eu rămân

Iubirea noastră apă somnolentă
Se duce-așa
Viața prea e lentă
Și ah Speranța prea e violentă

Coboară ceas al nopții stăpân
Zilele se duc eu rămân

Fug zilele și nu știm încotro
Cu timpul dus
Și cu iubirile care-au apus
Iar Sena curge curge sub podul Mirabeau

Coboară ceas al nopții stăpân
Zilele se duc eu rămân

LES COLCHIQUES

Le pré est vénéneux mais joli en automne
Les vaches y paissent
Lentement s'empoisonnent
Le colchique couleur de cerne et de lilas
Y fleurit tes yeux sont comme cette fleur-là
Violâtres comme leur cerne et comme cet automne
Et ma vie pour tes yeux lentement s'empoisonne

Les enfants de l'école viennent avec fracas
Vêtus de hoquetons et jouant de l'harmonica
Ils cueillent les colchiques qui sont comme des mères
Filles de leurs filles et sont couleur de tes paupières
Qui battent comme les fleurs battent au vent dément

Le gardien du troupeau chante tout doucement
Tandis que lentes et meuglant les vaches abandonnent
Pour toujours ce grand pré mal fleuri par l'automne

BRÂNDUȘELE DE TOAMNĂ

Otrăvitor e toamna deși-i frumos zăvoiul
Prind vacile de-acolo
Veninului altoiul
Brândușe scot culoare de liliac și cearcăn
Iar ochii tăi culoarea brândușelor
Au parcă
Au vioriu de cearcăn au vioriu de toamnă
Și viața la otrăvă cu-încetul mi-o condamnă

Copiii de la școală dau buzna să le-apuce
Ei din armonici cântă și poartă toți surtuțe
Brândușele sunt mame din fiică-n fiică aproape
Aș spune că brândușe pe ochi ai nu pleoape
În vântul fără minte ca florile bățând

Păstorul turmei cântă mug vacile pe rând
Și pe vecie lasă fără a afla ce-înseamnă
Zăvoaiele-înflorite otrăvitor de toamnă

« Un jour d'hiver, comme je rentrais à la maison, ma mère, voyant que j'avais froid, me proposa de me faire prendre, contre mon habitude, un peu de thé. »

Du côté de chez Swann centenaire

« Et bientôt, machinalement, accablé par la morne journée et la perspective d'un triste lendemain, je portai à mes lèvres une cuillerée du thé où j'avais laissé s'amollir un morceau de madeleine. »

Cent ans, en effet, depuis qu'un public que rien ne préparait à la tâche, s'est vu provoquer à lire un roman où tous les mots étaient faciles mais toutes les phrases difficiles ! Et pourtant l'incipit – devenu depuis marque universelle – *Longtemps, je me suis couché de bonne heure* ne faisait que l'informer banalement que le narrateur est un insomniaque qui se remémore les différentes chambres à coucher de son existence ! Mais une fois entré dans le labyrinthe, tout devenait à la fois fascinant et compliqué ! Pour beaucoup, trop compliqué ! D'où la paraphrase (auto)ironique d'un lecteur pourrissant averti : *Longtemps, j'ai essayé de lire Proust* (Phyllis Rose, „The Year of reading Proust”, 1997).

La madeleine trempée dans une tasse de thé a 100 ans... Un centenaire amplement fêté un peu partout. „New York déguste la madeleine de Proust” ; „Un marathon littéraire à La Maison Française de New York University” ; „Proust à la Morgan Library de New York” ; „La Correspondance de Proust à l'Université d'Harvard”, titrent les journaux.

L'auteur, lui, on l'imagine encore retranché dans sa chambre tapissée de liège – conservée au musée Carnavalet : le souvenir de Marcel Proust hante toujours le 102, boulevard Haussmann, où il a écrit l'essentiel de son œuvre. Une œuvre immense – plus d'un million de mots –, un art sinueux de la phrase, d'amples réflexions sur le temps, la mémoire ou sur l'art, un humour subtil, un regard perçant sur la nature humaine.

Dans le numéro spécial du centenaire, „La Nouvelle Revue Française” propose à des écrivains d'aujourd'hui de „relire et de réécrire Proust à leur guise et en toute liberté” – pastiche ou commentaire – se rappelant les „journées de lecture” où ils découvrirent ces *Mille et une nuits* modernes.

Réécrire Proust ? Pourquoi pas ? Mais pourquoi aussi ne pas prendre son courage – et les sept tomes du roman ! – à deux mains, comme nous le suggère Julien Bisson (*Et si on (re)lisait Proust ?*, France-Amerique.com, 22 mai 2013), en défiant les snobs qui proclament : «Proust, ça ne se lit pas. Ça se relit...».

Marcel Proust și dispariția principesei Elena Bibescu

En 2007, l'Édition Vitruvius faisait paraître *Principesa Bibescu marea pianistă*, ouvrage monumental de C. D. Zeletin, donnant la pleine mesure de son envergure intellectuelle, de sa passion de chercheur, de son érudition d'humaniste. On y trouve plein de détails sur les liens entre Marcel Proust et des Roumains de taille réunis dans le salon littéraire et artistique de la princesse, personnalité de notoriété européenne. Nous vous proposons, ci-dessous, un fragment du chapitre final du livre, *Marcel Proust și dispariția principesei Elena Bibescu*.

S-a crezut multă vreme, și încă se mai crede, că pianista Elena Bibescu este evocată în biografia lui Proust grație fiilor ei, prieteni ai scriitorului, fără de care analiza genezei romanului *În căutarea timpului pierdut* nu ar fi completă. Elena Bibescu mai reprezintă ceva pentru romancier, și anume un concept, muzica, idee-fundal în opera lui de căpetenie [...] Muzica a fost una din marile ide inspiratoare ale lui Proust. Să dăm un singur exemplu : « Frază scurtă » (*La petite phrase*) de pildă, amintită de scriitor atât într-o scrisoare către Anton Bibescu, cât și în una către Jacques de Lacretelle, datată Paris, 20 aprilie 1918, a devenit o entitate importantă în estetica proustiană. Cheie în înțelegerea operei sale, scrisoarea către Jacques de Lacretelle are însemnătate pentru noi, românii, și prin aceea că amintește de George Enescu violonistul, a cărui viață artistică rămâne legată la începuturi de sprijinul principesei Elena Bibescu : *Și tot la acea serată, când pianul și vioara gem ca două păsări ce-și răspund una alteia, m-am gândit la Sonata lui Franck (mai ales așa cum o cânta Enescu) [...]*

În afară de menționarea muzicianului român în această scrisoare, numele lui Enescu va mai apărea și în *La Prisonnière* (Marcel Proust, *A la recherche du temps perdu*. Bibliothèque de la Pléiade, tome III, p. 287) : *Și l-am rugat pe Charlie (...) să mai cânte o dată doar pentru noi sublimul adagio (...). Ne-am bucurat de un fa diez care-i poate face să moară de gelozie pe Enescu, Capet și Thibaud...*

Sonata lui Vinteuil, pagină memorabilă și foarte comentată din *Du côté de chez Swann*, sonată ascultată la serata doamnei de Saint-Euverte i-a fost inspirată lui Proust, târziu, de interpretarea dată de Enescu *Sonatei pentru vioară și pian* de César Franck, la o audiție din 19 aprilie 1913, în sala Villiers de pe Rue du Rocher 64. Principesa Bibescu era moartă de 11 ani și 15 ani trecuseră de când Enescu, deopotrivă interpret și compozitor, se producea în salonul ei artistic. Într-o scrisoare către Anton (*Lettre de Marcel Proust à Bibesco*. Préface de Thierry Maulnier. La Guilde du livre, Lausanne, 1949, p. 141), Marcel lasă a se înțelege că l-a văzut pentru întâia oară pe Enescu, târziu. (Anton scrie greșit : 1910, Philippe Kolb corectează : 1913), cu prilejul aceluși concert, și nu în salonul de pe rue Courcelle 69, cum s-ar putea crede.

Proust n-a cunoscut-o prea bine pe principesă. E chiar ciudat, într-o oarecare măsură, dată fiind legătura afectivă cu băieții ei. O anumită reținere, subiect generos pentru psihanalistii potențiali, făcea din acest-totuși-îndrăuneț un retractil. [...] Marcel Proust a pășit pentru prima oară în salonul artistic al Elenei Bibescu, târziu, în 1900. Îl introduseseră aici frații Anna de Noailles și Constantin Brâncoveanu, pe vremea când acesta din urmă audia, împreună cu Emanuel și Anton Bibescu, prelegerile lui Henri Bergson de la Collège de France. Pe frații Bibescu îi cunoscuse tot târziu, abia cu un an înainte, deci în 1899, cel puțin așa ne asigură Céleste Albaret (Céleste Albaret, *Monsieur Proust*. Souvenirs recueillis par Georges Belmont. Laffont, Paris, 1973, p. 270). Proust o văzuse însă în public, fără să-i fi fost prezentat. Sub pseudonimul *Tout*

Paris, el a iscălit o relatare intitulată *Une fête littéraire à Versailles*, publicată în *Le Gaulois* din 31 mai 1894, sărbătoare la care bineînțeles a luat parte, și-n care, alături de scriitori ca Léon Daudet ori Henri de Régnier, ori de contesele de Greffulhe și Aimery de la Rouchefoucauld, le întâlnim pe pianistele principese Elena Bibescu și Ralu Brâncoveanu. Cititor asiduu al presei pariziene, Proust va fi cunoscut bine, din relatări și cronici artistice, activitatea concertistică a Elenei Bibescu. Anton Bibescu își amintește momentul apariției lui Proust în salonul mamei sale. Iată ce-i relatează într-un interviu scriitorului medic Ion Biberi : (Ion Biberi, *Lumea de mâine văzută de [...] Anton Bibescu*. Forum, 1945, p. 125) :

A intrat în salon șovăielnic, ușor înclinat înainte. Avea o înfățișare pronunțat, excesiv, chiar, orientală; ochii lui îmi aminteau lacul japonez ; avea în întreaga înfățișare ceva ciudat, nu de « mauvais alois », dar un aer care-l deosebea profund de al tuturor oamenilor adunați acolo. Părea oarecum răătăcit printre noi. Era-mbrăcat cu o oarecare cochetărie, cu o vestă de catifea, foarte pretențioasă. Se îmbrăca la marii croitori, deși era relativ sărac. Ceea ce m-a impresionat cel mai viu, chiar de la această primă întâlnire, a fost chipul cum strângea mâna : o strângere moale, dolentă, obosită, aproape indiferentă. [...] Omul vorbea așa cum scria. I-am spus odată : mi-ar fi fost destul să-ți notez cuvintele, pentru ca să dobândesc gloria lui Eckermann. Mi-a lipsit însă ceva, poate credința în el, căci pe vremea aceea nu scrisese încă nimic. [...]

La rândul lui, Marcel l-a cunoscut pe Anton prin Emanuel. Așadar, ordinea cronologică a cunoașterii de către Proust a familiei prințului Alexandru Bibescu a fost următoarea : Emanuel, Anton, Elena și Alexandru. [...]

Cei doi frați i-au citit manuscrisul *Swann*, au fost entuziasmați peste poate, iar Emanuel i l-a dus la editura N.R.F. (triumviratul Gide, Copeau, Schlumberger), unde totuși a fost refuzat, cu toată prietenia dintre ambii frați și Copeau, mai ales. Céleste Albaret ne asigură că referentul principal, André Gide, nu numai că n-a citit manuscrisul, dar nici măcar n-a deschis coletul, care s-a întors intact. Du côté de chez Swann avea să apară în editura lui Bernard Grasset și să cunoască succesul, iar N.R.F. , prin Gaston Gallimard, să-și recunoască greșeala. Frații Bibescu, scrie Proust (*Scrisoarea lui Marcel Proust către Sydney Schiff*, din 18 iulie 1922. În Marcel Proust, *Correspondance*, XXI. Texte établi, présenté et annoté par Philip Kolb. Paris, Plon, 1993, p. 225), au fost cei dintâi îndrăgostiți de « *Swann* » și înseamnă să trăvești totul numind mondene relațiile ultraintelectuale pe care le am cu Bibescu. [...]

Dar mama lui Marcel ?

Jeanne Proust, căreia fiul îi semăna leit și la chip, și la cultură, și la simțul limbii, și la aplicația spre metodă, și la instinctul muzical, n-a rămas indiferentă la moartea principesei. Astfel, la 3

noiembrie 1902, îi scrie lui Anton, asigurându-l că toți prietenii fiului ei îi admirau talentul muzical de geniu și nobila (exquise) bunătate. *Primăvara aceasta am întâlnit-o și am rămas sub farmecul conversației sale, scânteietoare de inteligență, și – vai! – de viață. Imi fac muștrări de conștiință că n-am căutat s-o revăd și să-i spun tot ce gândesc despre fiul ei.* (Marcel Proust *Correspondance*, III, 1902-1903. Texte établis, présenté et annoté par Philip Kolb. Paris, Plon, 1977, p.70).

Peste trei ani, se va duce și ea după principesa Elena Bibescu. Mamele se duc una după alta. Mor însă abia după stingerea amintirii lor în sufletele copiilor cărora le-au dat viață și mor pe deplin atunci când se duc și ei. Într-o scrisoare către Maurice Duplay (Maurice Duplay, *Mon ami Marcel Proust. Souvenirs intimes*. Cahiers Marcel Proust, nr. 5, Gallimard, 1972, p. 112) Marcel Proust vorbește despre cel mai zguduitor moment al întregii sale vieți, moartea mamei:

M-a bătut gândul, îi scrie Marcel, să fac să nu mai fiu. Nu să mă ucid, căci n-aș fi vrut să dispar ca un erou de fapt divers, ci să mă las să mor lipsindu-mă de hrană și de somn. Mi-a venit însă în gând că odată cu mine ar fi dispărut și amintirea pe care i-o păstram și că m-aș fi antrenat într-o a doua moarte, de data asta definitivă, că aș fi săvârșit un soi de paricid.

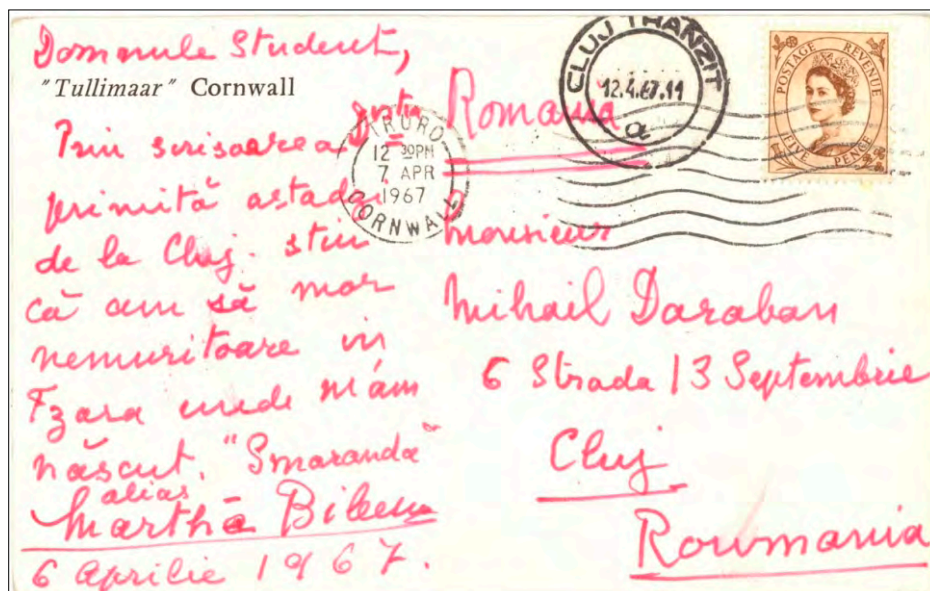
Fecundantă, ideea acestei a doua dispariții a trecut, în literatura română, la G. Ibrăileanu, admirator fervent al scriitorului francez și, mai târziu, l-a inspirat pe bârlădeanul G.G.Ursu, cărturar și poet, prieten al celui ce scrie aceste rânduri, într-o mișcătoare poezie închinată mamei:

Da, morții mor și ei mereu, / În zarea ei, uitarea-i cheamă; / Și vei muri de tot, tu, mamă, / Când mi-o veni și rândul meu... / Da, morții mor și ei mereu. (Rondel mamei, în vol. G.G. Ursu, *Salcâm uituc*, Versuri (1925-1972), Ed. Minerva, București, 1973, p. 64)

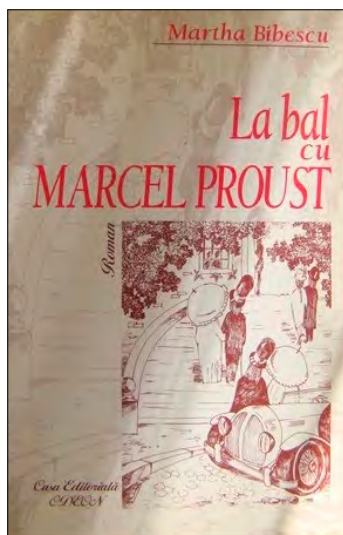

Antoine Bibesco (1878-1951)

Dans les années '60, le jeune **Mihai Daraban**, futur professeur de lettres à Bârlad, alors étudiant à Cluj, osait choisir comme sujet de son mémoire de licence la Princesse Marthe Bibesco née Lahovary, nièce par alliance d'Elena Bibescu, écrivain roumain d'expression française. **Marthe Bibesco** (1886-1973) est l'auteur du fameux livre dédié à la personnalité de Proust, *Au bal avec Marcel Proust* (1928). Une correspondance s'est engagée entre la princesse et l'étudiant de Bârlad. Il en reste une carte, signée „Smaranda” alias Marthe Bibesco, que vous trouverez ci-dessous.

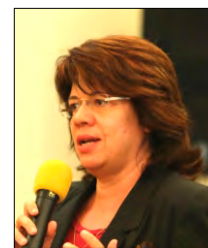

Emmanuel Bibesco (1877-1917)

Événements culturels francophones 2013

Simona MODREANU, docteur ès lettres, professeur universitaire, responsable du Département de Français de l'Université „Al. I. Cuza” et directeur des Éditions Junimea de Iași. Liée par des racines familiales à la ville de Bârlad, elle a déjà collaboré au numéro spécial Francophilie roumaine 2012 de notre revue „Academia Bârlădeană”. Voici, ci-dessous, l'allocution qu'elle a présentée lors de la Session d'Ouverture de la XVIIIème édition du Colloque de la Francophonie 2013, organisé par le Département de Français de l'Université et l'Institut Français de Iași.

Le recyclage culturel entre parasitisme, atrophie de l'imaginaire et invention seconde

Je demandais l'autre jour à un adolescent, que j'estimais un peu plus cultivé que la moyenne, s'il connaissait *Les Misérables*... « Mais bien sûr, s'écria-t-il, cependant je lui préfère l'original de Broadway, *Les Miz* ! » « Ah bon, fis-je, totalement perplexe, mettant un moment à comprendre qu'il parlait de la comédie musicale anglaise, récemment récompensée par trois Oscars, qui est un *remake* du musical de Broadway, qui à son tour est une adaptation d'après de nombreux films, dont celui avec Jean Gabin et Bertrand Blier, de 1958, qui, enfin sont une version cinématographique du célèbre roman de Victor Hugo...

La chaîne du recyclage est de plus en plus longue et la couche culturelle authentique, de plus en plus mince. Moins d'idées, moins d'idéaux, moins de passions profondes, juste un zest d'humour facile, un peu de musique, beaucoup de couleurs et d'effets époustouflants. Une fusion de styles, de genres, d'influences, pour toute esthétique. Le retour du *rock*, le culte du *vintage*, le rap « *old school* », la mode des années 70, etc., les jeunes semblent reprendre les codes culturels des générations précédentes, les déclinant sur le mode du clinquant, du tape-à-l'œil, du *fast-food* culturel, de l'imitation facile, du *fake*, comme on dit. C'est le règne de la *fakeculture*. Et au fait, avez-vous remarqué que tous les mots du recyclage sont anglais ?

Il est certain que toute génération se définit à travers ses choix, ses symboles, ses pratiques culturelles. Il y a forcément des mythes et des rêves qui peuplent l'imaginaire des jeunes d'aujourd'hui, mais sommes-nous capables de les identifier, de les cerner, nous qui portons des jugements de valeur fondés sur d'autres repères ? Nous venons d'un univers – tout proche encore – où les reprises, l'imitation, le plagiat étaient hautement blâmables et pointaient honteusement vers un manque d'inspiration et de vision personnelle. Or, après des siècles de quête fiévreuse de l'originalité, nous semblons revenir à une perspective familière à l'époque pré-moderne, mais pour d'autres raisons. Lesquelles ? S'agirait-il, cette fois-ci, d'un assèchement de l'imagination, d'une fatigue civilisationnelle, ou au contraire, d'une forme de créativité pure, innocente, qui trouve son matériau à portée de la main – mots, images, couleurs, sons, etc. On cite, on traduit, on adapte, on re-produit, on ré-invente à tout va, transgressant normes et coutumes, sautillant allègrement d'un genre à un autre, d'un système sémiotique à un autre, en jouant de cette distanciation ironique et ludique, propre à la postmodernité, qui abat et mélange textes ou mythes.

Comment expliquer ce qu'il faut bien appeler le désert actuel d'inventions culturelles majeures, la disparition des courants artistiques articulés, révolutionnaires, qui entraînent dans leur tourbillon créateur le monde entier et modifient ses perspectives esthétiques, ses assises sociales, idéologiques ? Ou alors, s'agit-il d'une forme postmoderne d'originalité - la réécriture - dans tout domaine de la culture ?

À défaut d'inventer, le recyclage culturel peut être inventif - ne pas engendrer de nouveaux objets, mais faire surgir un sens différent, en vertu d'interprétations et de réappropriations.

Muriel JOLLIS-DIMITRIU, vivant à Paris, est liée à notre ville par son mari, Iulian Dimitriu, né à Bârlad. Musicienne, mais passionnée aussi de littérature, elle se dédie, depuis pas mal de temps, à la traduction du roumain. Dans notre numéro de 2012, nous avons publié un fragment de sa version de la nouvelle de Vasile Voiculescu „Chef la mânăstire” („Ripaille au monastère”). En mars 2013, elle a eu la joie de participer au Salon du Livre de Paris, avec sa version française des nouvelles fantastiques d'Ana Blandiana, invitée d'honneur de l'événement.

L'hiver

La chapelle aux papillons (fragment)

Au début je n'ai vu que la flamme, trop proche de mes yeux, puis j'ai éloigné ma main en tendant le bras, essayant de voir au-delà. J'ai cru que je m'étais trompée, tant la vision a été brève avant que le bois ne se soit totalement consumé, et tellement incroyable. Ce n'étaient pas des icônes. C'était un mur ou un haut paravent, parcouru de lentes ondulations, complètement recouvert de ... Saisie de fièvre, j'ai cherché une autre allumette que j'ai allumée brusquement le plus loin possible. Oui, c'étaient des milliers d'ails de papillons qui se balançaient à un rythme à peu près semblable, c'étaient en fait des milliers de papillons posés sur ce mur ou ce paravent vertical, sur ce soi-disant autel, posés de telle sorte que, d'en face, de là où j'étais, on ne voyait pas leurs corps, on ne voyait que les bords de leurs ailes formant une surface presque compacte, striée, hachurée et animée d'un mouvement difficile à décrire, comme... L'allumette s'est éteinte à nouveau et quand j'ai hâtivement pris la troisième, mes doigts ont tâté dans la boîte les bouts qui me restaient. Il n'y en avait pas beaucoup. J'ai fait encore une fois de la lumière. Non, je ne me rendais pas compte à quoi ressemblait cette surface vivante et menaçante. Et pourtant je sentais qu'elle me rappelait quelque chose, quelque chose que je ne réussissais pas à démêler dans le chaos de mes souvenirs. Étrangement, absolument en dehors de ma propre volonté, tout en me stupéfiant moi-même et sachant que rien de ce que je faisais ne dépendait plus de moi, que je ne pouvais plus rien arrêter ni plus rien empêcher, j'ai fait quelques pas en avant, étendant au maximum la main qui portait l'allumette, tout près, juste au bord des ailes qui - j'ai eu le temps d'observer, mais non pas de m'étonner - avaient cessé de bouger. Et je crois - bien que je ne me rappelle plus très bien, il y a ici dans ma mémoire un trou sombre, un hiatus - que j'ai eu une hésitation à peine perceptible, mais présente tout de même, avant d'avancer la flamme de quelques centimètres, lui permettant de brûler. Aucun cri, je crois, aucun hurlement, aucun rugissement, aussi bestial et déchaîné fût-il, ne m'a jamais semblé plus terrifiant que le faible bruissement qui s'est fait entendre au moment de la brûlure, que ce pauvre son, semblable à un léger crissement sur une vitre multiplié mille fois, repris sans cesse comme dans un canon. A la même seconde, un flocon de neige a fondu sur la flamme de l'allumette, l'éteignant, et l'intervalle qui a suivi jusqu'à ce que je réussisse à allumer de nouveau, cette minute d'obscurité bourdonnante, a peut-être été le moment le plus effroyable que j'ai passé dans cette vie. Quand la lumière est revenue et quand j'ai vu comment cette surface compacte et vivante se désagrégeait avec des battements d'ails si lents qu'on se fatiguait à les suivre, je ne pouvais plus avoir aussi peur. Bien au contraire, mes sensations ont entièrement changé. Se séparant les uns des autres, commençant à se mouvoir individuellement dans la salle, les papillons avaient dégagé leurs ailes en prenant leur envol et avaient fait apparaître tant de couleurs stupéfiantes, des formes tellement inouïes, que la stupéfaction et l'enchantement dépassaient de loin en intensité la sensation que la menace n'avait en rien été diminuée par ce changement de décor. Étrangement, au moment où la danse avait commencé, mon allumette était devenue superflue. La chapelle s'était éclairée suffisamment, quoique de façon mystérieuse, sans qu'on puisse apercevoir une quelconque source de lumière, ce qui faisait soupçonner qu'entre le vol plané des ailes si intensément colorées et la possibilité qui m'était donnée de les voir, il existait un rapport indiscutable. Pourtant ni les ailes ni les corps des papillons ne paraissaient être luminescents, même si, lors de certains mouvements, les vermiculeux porteurs de ces ailes si mirifiques arboraient des reflets métalliques d'un jaune rougeâtre, un peu comme du bronze ou un or très ancien. Le bourdonnement ne cessait pas, mais il avait cessé de m'effrayer. Avec une certaine fierté et même avec un certain amusement, je sentais que j'étais en danger, mais cette constatation semblait plutôt me divertir et je la reléguais quelque part à la périphérie la plus lamentable de ma conscience, au plus loin de la contemplation, pleine de béatitude ambiguë, de la beauté que je voyais glisser devant moi.

Tout d'abord j'ai été enchantée quand j'ai découvert que, sur les ailes des papillons, il y avait les mêmes dessins que sur les vitraux, et, bien que je sois incapable de les expliquer, en y repensant maintenant, ces dessins me semblaient remplis d'une signification par moi compréhensible, ils m'étaient proches, ils étaient même complices. Les papillons tournoyaient autour de moi comme en un ballet aérien, comme pour une parade, avec l'intention évidente d'être regardés et admirés. Ils prenaient soin de se mouvoir de façon lente et compliquée, afin de m'apparaître sous des angles différents et d'offrir à ma vue tous les aspects possibles de leur beauté. Dans leurs évolutions il y avait quelque chose de profondément sensuel et de lascif qui me donnait des frissons sur la nuque et me faisait trembler les genoux. Je crois que je m'en suis aperçu à l'instant où j'ai rencontré le regard du premier d'entre eux, puis celui du second, et puis quand je me suis rendu compte qu'ils me regardaient tous - je crois que je ne savais pas jusqu'alors que les papillons avaient des yeux - d'une façon tellement directe que j'ai pris honte, j'ai fermé les paupières, m'arrachant à ces regards fantastiques, et je me suis souvenu que j'étais dans une église.

Il était temps. Quand j'ai rouvert les yeux, la première chose que j'ai faite a été de regarder la surface dont s'étaient détachés les papillons, pour voir ce que c'était: un mur, un paravent, une iconostase? C'est tout juste si j'en eus le temps. Répondant à un ordre occulte que seuls eux-mêmes pouvaient entendre, ou vidé de son sens en l'absence de mes regards, ils reprenaient leurs places de la même manière lente et musicale. Et ce qui alors s'offrit à ma vue fut vraiment quelque chose d'inimaginable: l'autel - car c'était bien un autel, étrange et ne ressemblant à aucun autre, orné de saints peints en couleurs sombres, mais avec d'énormes yeux bleus, si lumineux qu'ils avaient l'air aveugles - l'autel était envahi, lentement, sans hâte, de telle sorte que ce que je voyais, moi, lors de cette phase intermédiaire de la conquête, c'était un mélange païen de saints personnages et de papillons, et les êtres qui en résultaient étaient plus difficiles à imaginer que des sirènes ou des centaures. Un visage sublime au nez aquilin et à la bouche douloureuse avait un oeil bleu violet grand ouvert dans une expression de stupéfaction plutôt que de souffrance, cependant que l'autre oeil était remplacé par un papillon mauve aux ailes bordées de noir s'agitant comme des paupières qui battent; une Sainte Madeleine qui se tenait debout, humblement, enveloppée de sa chevelure longue jusqu'aux talons, portait au sommet de la tête un papillon rouge avec des rayures blanches et noires, un papillon immobile et posé un peu de travers, ce qui lui donnait l'air frivole et espiègle d'un chapeau posé sur une oreille; un père fondateur, sans doute, vêtu d'un long manteau de seigneur et qui avait autrefois tenu une église dans sa main tendue, portait désormais dans sa paume un splendide papillon vert avec des taches jaunes comme du poison, par-delà lequel dépassait encore, au-dessus des antennes, la croix du faite de l'église consacrée. L'impression que donnait le tout n'était pas comique, ainsi qu'on pourrait le soupçonner, mais plutôt excitante et profanatrice. À chaque seconde les papillons gagnaient du terrain, à un moment il ne resta plus qu'une oreille de saint non recouverte,

et un oeil bleu immense, lointain et effroyable. Les papillons s'étaient à nouveau transformés en une masse striée, ondoyante, silencieuse, dont je sentais plutôt que je ne réussissais à entrevoir la lente ondulation, l'obscurité de la chapelle devenant de plus en plus dense et illuminée seulement par les flocons qui tombaient clairsemés et découragés.

Soudain je sentis que je n'avais plus rien à faire là, que le spectacle était terminé. Il était évident que ce spectacle s'était déroulé pour moi, et qui sait si même l'oeil resté à découvert jusqu'au dernier instant ne m'avait pas regardée, moi, afin de me transmettre un ultime message. Je ne l'avais pas compris et je n'avais pas non plus l'impression de devoir ressentir de remords pour mon manque de perspicacité. Je partis en vitesse, en allumant une dernière allumette et en jetant un dernier regard charmé et possessif sur la chapelle aux papillons. Dehors il ne faisait pas encore nuit, mais, surprise fantastique et désagréable, il neigeait! Il neigeait d'une façon lamentable et sale, souillant les rues d'une boue dégoûtante et inévitable. Cette neige me bouleversait entièrement, remettait en question le beau présent que des puissances fantastiques avaient semblé me faire, et rendait mesquin tout ce prodige, qui m'était apparu naturel aussi longtemps qu'il avait existé de façon intrinsèque, sans se mélanger au réel, mais qui désormais, tout à coup, devenait ambigu et suspect.

(Ana Blandiana, *Les Saisons*, traduit du roumain par Muriel Jollis-Dimitriu, Ed. Le Visage Vert, 2013, 162 p.)

Brândușa GRIGORIU, docteur ès lettres des Universités de Iași et de Poitiers, est enseignant-chercheur au Département de Français de l'Université „Al. I. Cuza”. Nous continuons à publier de ses poèmes, inédits jusqu'à présent, tournant autour du mythe immémorial d'Adam et Ève.

Fruit

C'était la saison des fruits.

Pour la première fois, au paradis.

Les fleurs se sont trémoussées. Les pétales sont tombés, les étamines ont moussé.

Puis... rondeur.

Dureté.

Adam sentait un œuf se former.

Mais :

« Papa, moi... je n'ai pas de fruit ! Pourquoi ? »

Même une poule en avait ! Pour devenir un poulet.

Et lui...

« Je voudrais... »

Dieu écoutait. Dodelinait de la tête, de l'idée.

Soit.

« Ce n'est pas bon que l'homme soit seul ; il lui faut une aide semblable à lui. »

« Une aide ? »

Voyons.

Dieu fit tomber sur l'homme un sommeil profond.

Réfléchit.

Avança un ongle, poussa.

La peau, finement, se coupa.

Il prit une côte d'Adam entre ses mains.

Du sang tomba.

Il referma la chair à sa place.

Travailla.

Fit de la côte un cœur et du cœur une face.

De la face un corps, avec sexe et pores.

Souffla dans les narines.

Féminines :

« Dors ! »

La femme dormait déjà, et dormit encore.

Dieu ramassa les gouttes, toutes. Il les garda, en souvenir d'Adam, dans un vase d'argent. C'était le premier vase sacré.

Le Graal.

Mâle !

La greffe prit vie.

Dieu la réveilla ; il réveilla l'homme aussi.

« Voici ! »

C'était un bébé fille, qui poussait des cris.

« Mais... elle est os de mes os et chair de ma chair ! »

Adam voyait clair :

« On l'appellera femme, parce qu'elle fut prise de l'homme.

FEMME ! »

Ève arrêta de crier. S'apaisait.

Dieu fit couler un peu plus de rosée.

Donna un arrosoir d'enfants à Adam :

« Prends soin ! Elle fait partie du Jardin. »

Adam tenait l'arrosoir dans ses mains.

« Elle fait des papillons, elle aussi ? »

Ève battait des cils.

« Mon Dieu ! »

Dieu était parti.

Adam n'était plus seul au paradis.

Faim

« Bonjour, toi ! »

« Hé ! hé »

Elle avait une bouche qui criait.

Rouge.

Sauvage.

Adam avait un certain âge, mais ignorait... comment nourrir bébé.

Alors, lui aussi, il criait :

« Papa ! Nous avons besoin de toi ! »

Dieu était bon papa.

« Tu vois – elle est triste. Pourquoi ? »

Dieu songea :

« Elle... n'est pas baptisée. Venez ! »

Soit ; Adam prit Ève dans ses bras et s'agenouilla.

Prit une croix.

Dieu bénit.

Puis chanta.

L'eau montait à la bouche.

Il cuisina : du rôti à la foudre pour l'homme, du suc à la fontaine pour la femme.

Comme cadeau, il emmena une vache, et montra comment traire le lait, et comment le donner.

À bébé.

Une aide semblable à lui

Chou
Mais... quel secours ?
Ève n'était pas une aide !
Elle était un amour.
Gigotait !
Pleurait avec des larmes, étouffait !
Se noyait, dénouait.
Adam hélait Dieu comme démon :
« Papa ! Les poumons ! »
« La gorge ! »
« L'ardillon ! »
Il mit le buisson devant sa maison, pour appeler Dieu auprès
du cocon : feu, arrosoir.
« Bonsoir ! »
Dieu ne tardait jamais.
Comprenait :
« Pas de chou au petit-déjeuner ! »
« Mais... je voulais juste... lui en faire goûter ! »
« C'est trop tôt ! »
Adam avait mal à l'égo :
« Tu ne m'as jamais dorloté autant ! »
« Tu es un homme, Adam. »
« Et alors ? »
« Justement. »
Dieu avait raison tout le temps.
C'était échauffant.

Nage

« Har ! har ! »
Ève riait !
Toussait.
Ou parlait.
Devant la mer, devant Adam !
Qui, au lieu de nager, marchait :
« Tu aimes ? »
Adam se sentait homme à aimer.
Il vint vers elle, l'arrosa :
« Da ! »
La mer collait à ses pieds :
« Viens ! Je t'apprends. »
Mais Ève devenait bleue.
Jaune.
« Qu'est-ce que tu as ? »
Elle papillonnait.
« Papa ! »
Dieu était déjà là :
« N'aie pas peur. Vous ne pouvez pas mourir. Si vous
m'obéissez, vous serez... »
« Mouillés ? »
La petite crachait !
« Papa, la femme que tu m'as donnée... »
Était verte.
Moite.
Fripée.
Comme un jet d'eau mal peigné.
« Elle regardait un dauphin. C'est pour cela qu'elle riait. »
« Elle me regardait, moi ! »
« Le dauphin ! »
« Moi ! »

Dieu voyait mieux, de haut.
Mais Adam était beau :
« Je l'amuse plus que toi ! »
Toi ?
Dieu, lui, s'amusa.
Il tira sa barbe.
« Ha ! »
Une vague, au loin, écuma.
Ève rit.
Adam ne rit pas.

Liliana FOȘALĂU, maître de conférences au Département de français de l'Université „Al.I.Cuza” de Iași, est spécialiste du „Mal” dans la poésie française, mais aussi fin poète (*Timpul cîndva*, 2006) et subtile traductrice de poésie (*Vinul lumii / Le Vin du monde*, 2009).

Il y a un Ovide

Il y a un Ovide
en chacun de nous
exilé à Tomes ou ailleurs
n'importe où
loin de la patrie
dont une mer le sépare.
Plus loin ou plus près
de l'ange en moi abandonné
je me demande s'il n'est pas trop tard
pour encore te chercher.
Le chemin de paroles que je suis
sous mes pieds s'effrite
tombe en poussière
le chemin n'y est plus...
La voie du retour
c'est la voie de l'implacable solitude
eau noire du Pont Euxin
aujourd'hui comme toujours
hier, demain.

L'automne

L'automne – une odeur portée
depuis l'enfance dans les pores de l'être,
noix timides exhibant leur nudité
sous la verte, inutile parure,
raisins déjà partis
sur la voie sanguine du moût,
pulpe indécise entre le liquide et le solide...
Comment mordre au fruit sage,
fruit automnal à l'écoulement voué,
et voué à la fois
à l'éternité qui habite le grand passage ?
Vers les coings on retourne
et leur or illumine toute la vie
l'attente, le mûrissement, le devenir,
la foi qu'en nos êtres fragiles
l'enfance et l'automne
jamais ne sauront mourir.